

การเปิดเครดิตออกตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์โดยธนาคาร
เพื่อรับรองภายใต้ธุรกรรมเลตเตอร์ออฟเครดิต

นางสาวโสพิศ อินทะจักร์

เอกัตศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของเอกัตศึกษาที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของเอกัตศึกษาที่ส่งผ่านทางคณะที่สังกัด

The abstract and full text of individual study in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the individual study authors' files submitted through the faculty.

หัวข้อเอกัตศึกษา	การเปิดเครดิตออกตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์โดยธนาคาร เพื่อรับรองภายใต้ธุรกรรมเลตเตอร์ออฟเครดิต
โดย	นางสาวโสพิศ อินทะจักร์
รหัสประจำตัว	588 62660 34
หลักสูตร	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
หมวดวิชา	กฎหมายธุรกิจทั่วไป
อาจารย์ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์
ปีการศึกษา	2560

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้เอกัตศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ

ลงชื่อ.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์)

บทคัดย่อ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกำลังเปลี่ยนแปลงรูปแบบของกิจกรรมการค้าระหว่างประเทศ มีการส่งเสริมในเรื่องของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น แม้กระทั่งหน่วยงานภาครัฐก็ตื่นตัวและเร่งพัฒนาระบบต่างๆ เพื่อให้รองรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และเชื่อมต่อระบบระหว่างกระทรวง ทบวง กรม กับระบบกรมศุลกากรเพื่อลดความจำเป็นในการใช้กระดาษ นอกจากนี้ แม้แต่สายเรือก็เริ่มพัฒนาใบตราส่งที่เป็นเอกสารเปลี่ยนมือได้ (Negotiable Document) ในรูปแบบของใบตราส่งอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Bill of Lading) ธนาคารที่เป็นสถาบันหลักที่ให้บริการการชำระเงิน สำหรับการค้าระหว่างประเทศ จำเป็นต้องปรับตัว และพัฒนาการให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Channel)

เมื่อกล่าวถึงการให้บริการการชำระเงินระหว่างประเทศ นอกเหนือจากเอกสารการขนส่งแล้ว เอกสารสำคัญอีกอย่างที่มีบทบาทสำคัญนั้นคือ “ตั๋วแลกเงิน” (Bill of Exchange) โดยเฉพาะภายใต้ธุรกรรมเลตเตอร์ออฟเครดิตแบบมีระยะเวลา (Usance (Term) Letter of Credit) ด้วยวิธีการชำระเงินคือการรับรองตั๋วแลกเงิน และชำระเงินเมื่อถึงกำหนด เมื่อธนาคารได้รับเอกสารที่เรียกเก็บเงิน ภายใต้ Term L/C ธนาคารดำเนินการออกตั๋วแลกเงินให้ลูกค้าธนาคารที่เป็นผู้นำเข้ารับรองตั๋วแลกเงิน เพื่อขอรับเอกสารไปออกสินค้า ธนาคารนั้นกำลังพัฒนา E-Channel ที่ลูกค้าสามารถทำธุรกรรมทุกอย่างผ่านระบบโดยไม่ต้องติดต่อหรือขนส่งเอกสารประกอบการขอใช้บริการที่สาขาธนาคาร และสามารถรับเอกสารที่ธนาคารออกให้ผ่านทางระบบเช่นกัน ถ้าหากธนาคารสามารถออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการให้บริการของธนาคารให้ดียิ่งขึ้น

ตั๋วแลกเงินเป็นตราสารที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง ในประเทศไทยเรื่องของตั๋วแลกเงินได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ที่ใช้บังคับกับตั๋วแลกเงินที่เป็นกระดาษเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (พ.ร.บ. ธุรกรรมฯ) ที่ให้การรับรองผลทางกฎหมายกับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบกับกฎหมายตัวเงิน เพื่อศึกษาว่าตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีความสมบูรณ์ตามกฎหมายตัวเงินหรือไม่ และเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นมาจะสามารถอ้างเป็นพยานหลักฐานเพื่อบังคับเอาผิดกับคู่สัญญาได้เหมือนกับตั๋วแลกเงินหรือไม่ และศึกษาจากกฎหมายแม่แบบของ United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) ว่าด้วย Electronic Transferable Records เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเอกสารและตราสารเปลี่ยนมือได้ที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ถึงแม้ว่าพ.ร.บ. ธุรกรรมฯ นั้นรองรับการใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในการทำธุรกรรม แต่ไม่ได้รวมถึงเอกสารหรือตราสารเปลี่ยนมือได้ จึงไม่สามารถนำมาใช้กับตั๋วแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ได้ เพื่อเป็นการส่งเสริมธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงกฎหมายในประเทศให้รองรับการใช้งานตัวเงินอิเล็กทรอนิกส์ ผู้เขียนมีความเห็นควรมีการร่างกฎหมายเฉพาะสำหรับเอกสารหรือตราสารเปลี่ยนมือได้ตามกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL เพื่อให้มีความเหมาะสม และไม่กระทบต่อกฎหมายเดิมที่มีอยู่

กิตติกรรมประกาศ

ในการทำเอกัตศึกษาของผู้เขียนครั้งนี้ จะไม่ประสบผลสำเร็จหากปราศจากความช่วยเหลือ และความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้เขียนขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ คือ

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาเอกัตศึกษานับนี้ และได้อุทิศเวลาในการให้คำปรึกษา ตลอดจนให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์ อย่างมากแก่ผู้เขียน

นอกจากนี้ ผู้เขียนต้องขอขอบพระคุณ คุณขจรศักดิ์ มานะวิริยะกุล คุณทิพพา เพิ่มลาภ คุณพินทุวรรณ คลายเชน และคุณภาวิณี บั้วรอด หัวหน้างานและผู้บังคับบัญชาที่กรุณาให้การสนับสนุน และให้กำลังใจด้วยดีมาโดยตลอด และขอขอบพระคุณผู้ใหญ่หลายท่านที่ให้คำปรึกษาและตอบข้อสงสัยของผู้เขียน

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณครูบาอาจารย์ที่ได้ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้เขียน อีกทั้งขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานที่เข้าใจและคอยช่วยเหลือในเรื่องงาน เพื่อให้ผู้เขียนได้ทุ่มเทให้กับการเรียนรู้ และจัดทำ เอกัตศึกษานับนี้จนแล้วเสร็จ

โสพิศ อินทะจักร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 วิธีการศึกษา	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.6 สมมติฐาน	3
2 การค้าระหว่างประเทศในยุคดิจิทัลและการปรับตัวของธนาคาร	4
2.1 แนวโน้มการค้าระหว่างประเทศในยุคดิจิทัล	4
2.2 บทบาทของธนาคารกับการค้าระหว่างประเทศ	8
2.2.1 ธนาคารกับการชำระเงินเพื่อการค้าระหว่างประเทศ	8
2.2.2 รูปแบบการชำระเงินภายใต้เลตเตอร์ออฟเครดิต	11
2.3 การปรับตัวของธนาคารกับการให้บริการชำระเงินเพื่อการค้าระหว่างประเทศ	14
2.3.1 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและรูปแบบการให้บริการ	15
2.3.2 การให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์	16
2.3.2.1 การยืนยันตัวตนของผู้ให้บริการ	17
2.3.2.2 การอนุมัติรายการ	17
2.3.3 บริการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์	18
2.3.3.1 การออกตัวแลกเงินที่เป็นลายลักษณ์อักษร	20
2.3.3.2 แนวความคิดการออกตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์โดยธนาคาร	22
2.3.3.3 การรับรองตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์บนระบบของธนาคาร	23
3 กฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์	24
3.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	24
3.1.1 การแสดงเจตนาเข้าทำนิติกรรมสัญญา	25
3.1.2 การออกและความสมบูรณ์ของตัวแลกเงิน	26
3.1.3 การรับรองตัวแลกเงิน	29
3.1.4 ความรับผิดชอบของผู้สั่งจ่ายและผู้รับรองตัวแลกเงิน	32

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

3.2	พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ..... และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551	33
3.2.1	บทบัญญัติเกี่ยวกับหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือ	34
3.2.2	บทบัญญัติเกี่ยวกับการลงลายมือชื่อ	35
3.2.3	บทบัญญัติเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์	36
3.2.4	บทบัญญัติเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์	37
3.3	ร่างพระราชบัญญัติธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ.	38
3.3.1	แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือ	39
3.3.2	แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการลงลายมือชื่อ	39
3.3.3	แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์	40
3.4	กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง	40
3.4.1	หลักทั่วไปในการรับฟังพยานเอกสาร	41
3.4.2	การรับฟังพยานบุคคลโดยไม่ได้แต่ต้องข้อความในเอกสาร	42
3.5	UNCITRAL Model Law on Electronic Transferable Records	43
3.5.1	Electronic transferable record	43
3.5.2	Legal recognition of an electronic transferable record	44
3.5.3	Functional equivalence	45
4	วิเคราะห์ปัญหาทางด้านกฎหมายต่อการออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์	48
	และแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย	
4.1	บทวิเคราะห์ปัญหา	48
4.1.1	ปัญหาเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์	48
4.1.1.1	การทำหนังสือ	48
4.1.1.2	การลงลายมือชื่อ	50
4.1.2	ปัญหาเกี่ยวกับการรับฟังพยานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์	53
4.1.3	ปัญหาของการเปลี่ยนมือของตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์และการอำล	57
4.1.4	ปัญหาเกี่ยวกับผลกระทบต่อบทบาทของธนาคารพาณิชย์	59
4.2	แนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์	61
	ภายใต้ธุรกรรมเลตเตอร์ออฟเครดิต	
5	บทสรุปและขอเสนอแนะ	64
5.1	บทสรุป	64
5.2	ขอเสนอแนะ	66
	รายการอ้างอิง	67
	ภาคผนวก	69

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การค้าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน มีความเกี่ยวพันโดยตรงกับพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ และถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการออกนโยบายทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งกิจกรรมการค้านี้ส่งผลต่อมาตรการครองชีพของประชาชนในประเทศ ส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ และเศรษฐกิจโดยรวมทั่วโลก และในปัจจุบัน การพัฒนาในด้านต่างๆ ที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อการค้าเงินธุรกิจและการค้า และกระแสของโลกที่ว่าเรากำลังก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy)¹ ส่งผลให้รูปแบบและโครงสร้างการท ขธุรกิจและการค้านั้นเปลี่ยนแปลงไป

จากในอดีตที่การค้าเงินธุรกิจของภาคธุรกิจจะอยู่ในประเทศเดียวกัน อาจมีการนำเข้าวัตถุดิบเข้ามาเพื่อผลิตสินค้าและมีการส่งกลับออกไปขายในตลาดต่างประเทศบ้าง แต่การค้าเงินธุรกิจส่วนใหญ่จะอยู่ในประเทศเดียวกัน แต่ในปัจจุบันเราเห็นธุรกิจการค้า เงินงานต่างๆ กระจายไปอยู่คนละประเทศ เช่น ส นักใหญ่ของบริษัทที่บริหารจัดการเรื่องนโยบายและติดต่อคู่ค้าอยู่ในประเทศหนึ่ง ส่งวัตถุดิบจากอีกประเทศหนึ่ง เพื่อส่งไปอีกประเทศหนึ่งที่เป็นที่ตั้งโรงงานการผลิต เมื่อผลิตเสร็จก็ส่งออกไปตามศูนย์กระจายสินค้าที่อาจอยู่ในหลายประเทศ เป็นต้น

จะเห็นว่ารูปแบบการประกอบกิจการในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนกว่าแต่ก่อนมากและเกี่ยวข้องกับหลายประเทศ และรูปแบบธุรกิจเช่นนี้นับวันยังมีมากขึ้นเรื่อยๆ การทำธุรกิจที่มีความซับซ้อนมากขึ้น นั้นหมายถึงวงจรธุรกิจที่นานขึ้น ห่วงโซ่อุปทานที่ยาวขึ้น

ทั้งนี้องค์การการค้าโลกได้มีความพยายามเรื่อยมาเพื่อที่จะลดอุปสรรคทางการค้า และความพยายามครั้งล่าสุดที่เริ่มมีผลบังคับใช้ในปี 2560 คือ “ความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement – TFA)” มุ่งเน้นการปรับปรุงระบบพิธีการด้านศุลกากร

---

¹ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). Digital Economy [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.etda.or.th/digital-economy.html> [ตุลาคม 2560]

เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) คือ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศโดยการนำเอาไอทีหรือเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิต เพิ่มผลงาน โดยใช้เวลาน้อยลงและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อให้เราแข่งขันกับชาติต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยุคปัจจุบันที่การใช้สมาร์ตดีไวซ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสมาร์ตโฟนและแท็บเล็ต ติดต่อสื่อสารกันผ่านเครือข่ายไร้สายความเร็วสูง (Wireless Broadband) เช่น 3G, 4G ซึ่งใช้งานได้ง่ายกว่า PC มาก ทำให้เกิดการใช้งานในวงกว้าง แม้กระทั่งในคนที่ไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตมาก่อน ซึ่งทำให้เกิดโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ มากมายในแทบทุกสาขาเศรษฐกิจ (ดูเพิ่มเติม: <https://www.etda.or.th/digital-economy.html>)

เพื่อลดต้นทุนการเงิน เวลา และเอกสารที่ต้องใช้ในพิธีการขาเข้าและขาออก และสนับสนุนการใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้เพื่อผลักดันให้การค้าระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงสู่การค้าดิจิทัล

เมื่อกล่าวถึงการค้าระหว่างประเทศ สิ่งหนึ่งที่อยู่คู่กับกิจกรรมการค้าระหว่างประเทศนั้นก็คือ “ธุรกรรมทางการเงินเพื่อการค้า (Trade Finance)” ที่มีสถาบันการเงินเป็นสถาบันหลักในการให้บริการและคอยอำนวยความสะดวกทางการเงินให้แก่ผู้ประกอบการนำเข้าและส่งออก หนึ่งในบริการที่ธนาคารให้บริการก็คือ บริการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต ที่ถือได้ว่าเป็นวิธีการชำระเงินที่มีความสลับซับซ้อน ใช้เวลานาน และมีเอกสารเข้ามาเกี่ยวข้องจ นวนมาก

แม้ในทางการด ทนินกิจกรรมทางการค้าระหว่างประเทศมีความพยายามที่จะสนับสนุนการใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในพิธีศุลกากร แต่ไม่ได้หมายความว่าในทางปฏิบัติแล้วเอกสารที่เป็นกระดาษจะหายไป หากผู้ประกอบการ ชะเงินด้วยเลตเตอร์ออฟเครดิตที่เอกสารทุกอย่างยังคงต้องยื่นมาแบบกระดาษอยู่ ถึงแม้กฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับจะเปิดช่องให้สามารถยื่นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่นั่นหมายถึงระบบของธนาคารผู้รับซื้อเอกสารและระบบของธนาคารผู้เปิดเครดิตต้องรองรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งในปัจจุบันระบบธนาคารยังไม่ถึงขั้นนั้น เอกสารกระดาษจึงยังต้องมีอยู่

อย่างไรก็ตาม ธนาคารเองก็มีการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นดิจิทัล เริ่มจากระบบการดำเนินงานทางด้าน Trade Finance ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้บริการแก่ลูกค้าในรูปแบบโปรแกรมประยุกต์ (Front-end Application) เพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการทำงานให้เร็วขึ้น ลดการท งานซ้ำ ลดความผิดพลาด และลดการใช้กระดาษ โดยที่เอกสารทั้งหมดที่ธนาคารเป็นผู้ออกจะส่งผ่านจากระบบด้านหลังไปยัง Front-end Application และจะไม่มีกรพิมพ์ออก ทั้งนี้เพื่อลดภาระในการจัดการเอกสารของทั้งธนาคารและของลูกค้า อีกทั้งช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของลูกค้าในการต้องมารับเอกสารที่ธนาคาร

ส หรับการให้บริการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต จริงอยู่ว่าเอกสารจากทางต่างประเทศส่งมายังคงเป็นกระดาษ แต่เอกสารอื่นๆ ที่ธนาคารต้องออก เช่น ใบแจ้งตัว ใบเสร็จ และในกรณีตัวภายใต้เลตเตอร์ออฟเครดิตแบบมีระยะเวลา ธนาคารจะต้องออกตัวแลกเงินเพื่อลูกค้าหากการรับรอง เมื่อลูกค้ามาขอรับเอกสาร แต่ตัวแลกเงินนั้นเป็นตราสาร และกฎหมายก าหนดว่าต้องท ขป็นหนังสือ นั่นคือต้องพิมพ์ออกเป็นกระดาษ และให้ลูกค้าท ทารรับรอง

ทั้งนี้กระบวนการจากที่ลูกค้าได้รับแจ้งว่าเอกสารเข้า มารับตัวแลกเงินเพื่อกลับไปให้ผู้มีอำนาจลงนามหากการรับรองตัวแลกเงิน และนากลับมาที่ธนาคารเพื่อรับเอกสารไปหากการออกสินค้า อาจใช้เวลาหลายวัน ซึ่งถึงแม้จะมีช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ให้ลูกค้าทารายการธุรกรรม แต่สุดท้ายการขอรับเอกสารก็ยังต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายเท่าเดิม ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงเห็นควรที่จะศึกษาถึงความเป็นไปได้ของการออกตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้ธุรกรรมเลตเตอร์ออฟเครดิต เพื่อที่ธนาคารสามารถให้บริการลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอำนวยความสะดวกในการใช้บริการของลูกค้า

1.2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาถึงแนวคิดและการให้บริการเลตเตอร์ออฟเครดิตของธนาคารผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์
2. ศึกษาถึงข้อจำกัดทางกฎหมายเกี่ยวกับการออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์
3. ศึกษาถึงแนวคิด และสาระสคัญของกฎหมายแม่แบบว่าด้วย Transferable Records ของสหประชาชาติ

1.3. วิธีการศึกษา

การศึกษาเอกัตศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการด ินินการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการค้นคว้าจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย หนังสือ บทความ และข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ เพื่อศึกษา รวบรวมข้อมูล และท การวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ทั้งข้อกฎหมาย และผลกระทบต่อการ ด ินินธุรกิจของธนาคารในทางปฏิบัติ

1.4. ขอบเขตของการศึกษา

เอกัตศึกษานี้ จะศึกษากรณีการออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์โดยธนาคารภายใต้ ธุรกรรมเลตเตอร์ออฟเครดิตแบบมีระยะเวลา โดยศึกษากฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง โดย ศึกษาเฉพาะการต้องท เป็นหนังสือ การลงลายมือชื่อ และการรับฟังพยานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และ ศึกษากฎหมายแม่แบบว่าด้วย Transferable Record ที่จัดทำโดยคณะกรรมการสหประชาชาติว่าด้วย กฎเกณฑ์การค้าระหว่างประเทศ เพื่อเข้าใจถึงผลกระทบและข้อจำกัดทางกฎหมายที่มีผลต่อการที่ ธนาคารจะออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์

1.5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์
2. เพื่อให้ทราบถึงข้อจำกัดทางกฎหมายในประเทศไทยที่มีต่อการออกตั๋วแลกเงิน อิเล็กทรอนิกส์
3. ศึกษาหลักกฎหมายของกฎหมายแม่แบบเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายของ ประเทศ ให้สามารถรองรับและมีความสอดคล้องกับการด ินินธุรกิจในปัจจุบัน

1.6. สมมติฐาน

กรณีที่ธนาคารมีความประสงค์จะออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้ธุรกรรม Import Bill under Letter of Credit เพื่อให้ลูกค้าท การรับรอง กฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันยังมีข้อจ ัดและความไม่เหมาะสม ควรมีการแก้ไขปรับปรุงให้สามารถรองรับการออกตั๋วแลกเงินในรูปแบบ อิเล็กทรอนิกส์

บทที่ 2

การค้าระหว่างประเทศในยุคดิจิทัลและการปรับตัวของธนาคาร

การค้าระหว่างประเทศเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศตั้งแต่ในอดีต ที่ผ่านมานั้นเทคโนโลยีได้ถูกนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในแต่ละกิจกรรมทางการค้า การเกิดขึ้นของอินเทอร์เน็ต (Internet) และการมาถึงของอีเมล (E-mail) ทำให้คู่ค้าที่อยู่คนละประเทศเข้าใกล้กันมากขึ้น ติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว หน่วยงานราชการที่นาระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้งาน ช่วยให้การดำเนินการต่างๆ ใช้เวลาน้อยลง เช่น พิธีการส่งออกและนำเข้า แต่รูปแบบการดำเนินธุรกิจยังคงเหมือนเดิม การค้าระหว่างประเทศยังคงเป็นกิจกรรมที่มีเอกสารเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่การตกลงซื้อขายกันตลอดจนการชำระเงินเสร็จ อย่างไรก็ตามเมื่อเปลี่ยนผ่านเข้าสู่เศรษฐกิจยุคดิจิทัล รูปแบบการดำเนินธุรกิจการค้าระหว่างประเทศก็เปลี่ยนแปลงไป

2.1 แนวโน้มการค้าระหว่างประเทศในยุคดิจิทัล

หากย้อนไปเมื่อสมัยก่อนที่แต่ละประเทศยังไม่มีวิวัฒนาการดังเช่นปัจจุบัน ผู้คนเพิ่งเริ่มรู้จักการค้าขายแลกเปลี่ยนให้ได้ว่าซึ่งสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค รูปแบบของการค้าเป็นอะไรที่เรียกว่าเริ่มจากการแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้า (Barter System) และมีการพัฒนานำสิ่งของมาใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Medium of Exchange) เพื่อให้เพิ่มความคล่องตัวในการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยใช้วัตถุหรือที่มีค่าที่เป็นที่ยอมรับเป็นสื่อกลางในการชำระหนี้ เช่น เปลือกหอย กระดุกสัตว์ หินสี เป็นต้น แต่วัตถุเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่สามารถคงสภาพเดิมไว้ได้ตลอด มีข้อจำกัดในทางปฏิบัติหลายประการ จึงหมดความนิยมในเวลาต่อมา และเปลี่ยนมาใช้โลหะเป็นสื่อกลาง

ยุคเริ่มแรกนิยมนำโลหะเงินมาใช้เป็นสื่อกลางเนื่องจากหาได้ง่าย โดยใช้เป็นแท่งเงินและมีการประทับตราอันเป็นเครื่องหมายเฉพาะตัวลงบนแท่งเงิน เกิดเป็น “เงินตรา” การรับรองน้ำหนักและความบริสุทธิ์ของเนื้อเงิน ทำให้ “เงินตรา” นี้มีมูลค่าที่เป็นมาตรฐานยิ่งขึ้น การชำระหนี้ด้วยแท่งเงินจึงเป็นที่ยอมรับในการเป็นสื่อกลางในการชำระหนี้ การค้าขายระหว่างหมู่บ้านและเมืองต่างๆ จึงเจริญขึ้น และต่อมาได้มีการพัฒนาเหรียญกษาปณ์เพื่อใช้เป็นเงินตรา และสุดท้ายมีการพัฒนารูปแบบเงินตราของแต่ละประเทศขึ้นเพื่อให้เป็นสื่อกลางในการค้าขาย จนกระทั่งเป็นเงินตราของแต่ละประเทศในปัจจุบัน¹

ภายหลังการพัฒนารูปแบบเงินตราของแต่ละประเทศ และได้มีการนาระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมาใช้ ทำให้การค้าขายระหว่างประเทศมีการเจริญเติบโต อย่างไรก็ตามรูปแบบของการค้าระหว่างประเทศเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนเมื่อมีอินเทอร์เน็ต (Internet) เกิดขึ้น และวิธีการสื่อสารระหว่างกันโดยใช้อีเมล (e-mail) พัฒนาการทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารทำให้ผู้ส่งส่งออกที่อยู่คนละประเทศติดต่อหากันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว การพัฒนาเว็บไซต์เป็นช่องทาง

¹ จริฎญา บุญอมรวิทย์. พัฒนาการของเงินตรา [ออนไลน์]. กรมธนารักษ์. แหล่งที่มา: emuseum.treasury.go.th/article/613-pattanaagarncoin.html [ตุลาคม 2560]

ให้ผู้ประกอบการสามารถหาความรู้เกี่ยวกับบริษัทลูกค้า สินค้า และบริการที่มี เพื่อประกอบการตัดสินใจในการสั่งซื้อสินค้า หรือการส่งผ่านเอกสาร ข้อมูล เพื่อสอบถาม หรือสั่งซื้อสินค้าผ่านอีเมล ก็ทำได้อย่างรวดเร็ว ถือเป็นวิวัฒนาการที่ส่งผลต่อการค้าระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก เพราะผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังประเทศของลูกค้าตนเพื่อทำการติดต่อ หรือการส่งเอกสารถึงกันโดยใช้บริการไปรษณีย์ โทรเลข หรือโทรสาร ที่มีค่าใช้จ่ายสูง และใช้เวลานาน ทำให้ต้นทุนของผู้ประกอบการที่ทำการค้าระหว่างประเทศนั้นค่อนข้างสูง จึงต้องใช้เงินทุนสูงในการประกอบกิจการ

เมื่อต้นทุนในการทำการค้าระหว่างประเทศถูกลง จึงเริ่มมีจำนวนผู้ประกอบการเข้ามาในตลาดการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังคงมีค่าใช้จ่ายด้านอื่นๆ เป็นอุปสรรคในการที่ผู้ประกอบการที่ไม่ได้มีเงินทุนสูงจะเข้ามาแข่งขันได้ เช่น ค่าใช้จ่ายด้านการขนส่งสินค้า การประกันภัยสินค้า ภาษีการนำเข้า และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เป็นต้น ยังไม่รวมถึงภาระด้านเอกสารที่จำเป็นต้องกรอก ข่า ส่งออก เช่น เอกสาร Certificate ต่างๆ เอกสารรายงานผลวิเคราะห์ ที่มีค่าใช้จ่ายในการให้ได้มา รวมถึงอุปสรรคทางการค้าอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษี ที่มีผลต่อต้นทุนในการประกอบกิจการ

การค้าระหว่างประเทศถือเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สําคัญที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศและเศรษฐกิจโลก การเติบโตด้านการค้าระหว่างประเทศเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนากิจการการค้าระหว่างประเทศ ได้มีการก่อตั้งองค์การการค้าระหว่างประเทศเพื่อเข้ามา กักตุนและการค้าระหว่างประเทศให้เป็นไปอย่างเสรีและมีอุปสรรคการค้าอันน้อยที่สุด เริ่มต้นจากความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade – GATT) จนกระทั่งพัฒนามาเป็นองค์การการค้าโลก (World Trade Organization – WTO) ในปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางการค้าระหว่างประเทศให้เป็นไปอย่างเสรี (Free Trade) การแข่งขันที่เป็นธรรม (Fair Competition) และมีความโปร่งใส (Transparency) โดยมีความพยายามที่จะสร้างกฎและกติการ่วมกันระหว่างรัฐสมาชิกเพื่อลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกันเรื่อยมา²

อย่างไรก็ตามความพยายามที่ผ่านมาขององค์การการค้าโลกมุ่งเน้นไปที่การลดอุปสรรคทางด้านภาษี และการสร้างกฎกติกาในเรื่องของมาตรการการกีดกันการค้า การสนับสนุน และการปกป้อง แต่อย่างทีกล่าวมาข้างต้น นอกจากอุปสรรคด้านภาษีแล้ว ยังคงมีอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี ที่ส่งผลให้ต้นทุนการประกอบกิจการสูง ความล่าช้าในการเคลื่อนย้ายสินค้านาน การผ่านพิธีศุลกากร และข้อกีดกันระเบียบปฏิบัติอื่นๆ และสุดท้ายเป็นผู้บริโภคที่ต้องรับภาระต้นทุนเหล่านี้ในรูปของราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้น ภาคส่วนต่างๆ เล็งเห็นถึงความสำคัญของการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่มีประสิทธิภาพ ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการด้านศุลกากร และลดอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี ด้วยเหตุนี้ ความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement – TFA) จึงได้ถือกำเนิดขึ้น

การเจรจาความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้าเริ่มต้นขึ้นโดยในปี พ.ศ. 2547 รัฐสมาชิกขององค์การการค้าโลกมีมติให้บรรจุวาระการอำนวยความสะดวกทางการค้า เป็น

² ทัชชฌัย ทองอุไร, กฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ : GATT และ WTO : บททั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556) หน้า 43-44

หนึ่งในกรอบการเจรจาการค้ารอบโดฮา (Doha Development Agenda – DDA) และได้สรุปผลการเจรจาในที่ประชุมรัฐมนตรีว่าการการค้าโลก (Ministerial Conference – MC) สมัยสามัญ ครั้งที่ 9 ณ เมืองบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย ระหว่างวันที่ 3-6 ธันวาคม พ.ศ. 2556 และดเนินการแก้ไขความตกลงหนึ่งของความตกลงมาร์ราเกช จัดตั้ง WTO เพื่อผนวกความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า เป็นส่วนหนึ่งของ Annex 1 A ของความตกลง WTO โดยมุ่งหวังที่จะเสริมสร้างมูลค่าทางการค้า ลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการขนส่ง เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การส่งออก ตลอดจนงานสร้างงานที่เพิ่มขึ้น สร้างรายได้ และการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งความตกลงฯ นี้ รัฐสมาชิกได้ให้สัตยาบันเกินกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 รวมทั้งสิ้น 122 ประเทศ จาก 164 ประเทศ³ ทั้งนี้ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2558⁴

ประเด็นสำคัญในความตกลง TFA 80% เป็นบทบัญญัติที่มุ่งเน้นในเรื่องของการปรับปรุงระบบพิธีการด้านศุลกากร เพื่อลดต้นทุนการเงิน เวลา และงานเอกสาร แก่ผู้ประกอบการ เช่น การปรับปรุงกระบวนการก่อนการมาถึงของสินค้าให้สามารถปล่อยของได้เร็วขึ้น การใช้มาตรการบริหารความเสี่ยง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเด็นสำคัญในความตกลงฯ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์

³ เจรจการค้าระหว่างประเทศ, กรม. ความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า ภายใต้องค์การการค้าโลก [ออนไลน์]. กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. แหล่งที่มา: www.thaifta.com/ThaiFTA/Portals/0/การอ ำนวยความสะดวกทางการค้า.pdf [ตุลาคม 2560]

⁴ ชาญญา บัณฑุกุล. 2560. Trade Facilitation การอ ำนวยความสะดวกทางการค้า [ออนไลน์]. ส านักการค้าสินค้า กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. แหล่งที่มา: https://www.eta.or.th/app/webroot/content_files/13/files/TFA-Chanunya.pdf

ความตกลง TFA ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ 1 มาตรการทางเทคนิค 2 การปฏิบัติที่เป็นพิเศษและแตกต่าง และ 3 การจัดตั้งสถาบันและบทบัญญัติสุดท้าย รวมทั้งสิ้น 24 บท พิจารณาจ านกข้อบัญญัติออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1 **Category A** คือ ข้อบัญญัติที่ประเทศสมาชิกพร้อมปฏิบัติทันทีที่ความตกลงฯ มีผลใช้บังคับ
- 2 **Category B** คือ ข้อบัญญัติที่ประเทศสมาชิกต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัวและสามารถก หนดเวลาที่จะเริ่มปฏิบัติตามพันธกรณีได้เอง
- 3 **Category C** คือ ข้อบัญญัติที่ประเทศสมาชิกต้องได้รับการความช่วยเหลือก่อนจึงจะปฏิบัติตามได้

สำหรับประเทศไทยนั้น คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ให้ความเห็นชอบการแจ้งบทบัญญัติใน Category A โดยบางบทบัญญัติยังอยู่ในระหว่างการปรับปรุงระเบียบภายใน และแจ้งบทบัญญัติใน Category B จ านวน 6 ข้อ คาดว่าจะเริ่มปฏิบัติตามพันธกรณีภายในระยะเวลา 3-7 ปี คือ

- 1 บทที่ 4 กระบวนการส านักการอุทธรณ์ หรือการทบทวน
- 2 บทที่ 5 มาตรการอื่นๆ เพื่อส่งเสริมความเป็นธรรม การไม่เลือกปฏิบัติ และความโปร่งใส
- 3 บทที่ 6 วินัยในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมและค่าภาระกับ/หรือ ในส่วนที่เกี่ยวกับกราน ข้ำ และการส่งออก และทบลงโทษ
- 4 บทที่ 7 การตรวจปล่อยสินค้า
- 5 บทที่ 11 การผ่านแดนโดยเสรี
- 6 บทที่ 12 ความร่วมมือด้านศุลกากร

เช่น การเผยแพร่ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต การยอมรับเอกสารสาขาที่อยู่ในรูปของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ e-filing รวมถึงการเพิ่มช่องทางการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น⁵

ในอดีตที่ผ่านมากิจกรรมการค้าระหว่างประเทศมีเอกสารเข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย ไม่ว่าเทคโนโลยีจะพัฒนาไปไกลขนาดไหน แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนนั้นคือเอกสารจำนวนมากในรูปของกระดาษ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ การให้ได้มา การจัดเก็บ และการทำลาย เหตุผลหลักที่เอกสารในรูปของกระดาษมีความจำเป็น มาจากหลายสาเหตุ เช่น เอกสารบางประเภทกฎหมายกำหนดให้ต้องท ายอยู่ในรูปของกระดาษ หน่วยงานราชการ กำหนดให้ต้องยื่นเอกสารต้นฉบับและยังคงไม่ยอมรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ว่ามีสถานะเป็นเอกสารต้นฉบับ เป็นต้น แต่จากความตกลง TFA มีการส่งเสริมช่องทางการดำเนินการอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในด้านของพิธีศุลกากร และช่องทางการชำระเงิน และผู้ประกอบการสามารถยื่นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ได้

การยอมรับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลให้การดำเนินการการค้าระหว่างประเทศเกิดความเปลี่ยนแปลง เมื่อเอกสารในรูปกระดาษไม่มีความจำเป็น ภาระค่าใช้จ่ายด้านเอกสารจะลดลงอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อทุกอย่างอยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์ การเข้าถึงข้อมูล การส่งต่อข้อมูล จะเชื่อมต่ออยู่บนระบบ สามารถตรวจสอบได้ และสร้างความโปร่งใส

สำหรับประเทศไทย กรมศุลกากรได้พัฒนาระบบ National Single Window (NSW) เพื่อเชื่อมต่อกับกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ เพื่อลดภาระผู้ประกอบการในการยื่นเอกสารกับทางศุลกากร โดยเอกสารต่างๆ จะส่งผ่านระบบ NSW มายังกรมศุลกากร ลดต้นทุนในการพิมพ์เอกสาร และลดระยะเวลาในการดำเนินการ นอกจากนี้ยังได้มีการพัฒนาใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Certificate of Origin – eC/O) ที่จะส่งผ่านกรมศุลกากรของประเทศต้นทางไปยังกรมศุลกากรของประเทศปลายทางโดยตรง

ทางด้านเอกชนก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เช่น ใบตราส่งสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Bill of Lading – eB/L) ให้บริการโดย Bolero, essDOCS และ e-Title ที่ได้รับการรับรองจาก International Group of Protection & Indemnity Clubs (P&I Clubs)⁶ ซึ่งการโอนสิทธิเปลี่ยนมือได้ (Negotiable) ของใบตราส่งสินค้าที่เป็นเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ในตัวสินค้าที่ขนส่ง (Document of Title) สามารถกระทำได้อัตโนมัติบนระบบอิเล็กทรอนิกส์ อย่างไรก็ตามยังคงมี

⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁶ International Group of Protection & Indemnity Clubs. About the Group [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.igpandi.org/about> [ตุลาคม 2560]

International Group of Protection & Indemnity Clubs (P&I Clubs) is an unincorporated association of the 13 underwriting Associations (Clubs) and their Affiliated Associations and Reinsured Entity. Each Group Club is an independent, non-profit making mutual insurance association, providing cover for its shipowner and charterer members against 3rd party liabilities relating to the use and operation of ships. Each Club is controlled by its members through a board of directors, or committee, elected from the membership.

ข้อจำกัดในทางปฏิบัติในเรื่องของสายเรือที่เป็นสมาชิก ระบบของผู้รับปลายทาง เช่น สถาบันการเงิน เป็นต้น แต่ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงก้าวสำคัญ

การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากระบวนการต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Improve efficiency) ลดขั้นตอนที่ไม่สร้างมูลค่า ซ้ำซ้อน ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้ขั้นตอนต่างๆ ทำงานโดยอัตโนมัติ (Process automation) ลดการใช้แรงงานคนในการดำเนินงาน (Operation) ทำให้สามารถจัดสรรคนไปทำงานที่เพิ่มมูลค่าให้กับธุรกิจได้มากกว่า เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว ถูกต้องแม่นยำ ลดความผิดพลาดที่เกิดจากคน (Human error) และลดการใช้กระดาษ (Paperless)

นอกเหนือจากความเปลี่ยนแปลงทางด้านกระบวนการดำเนินงาน และการพัฒนาระบบแล้ว สิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการค้าระหว่างประเทศนั้นคือแหล่งเงินทุนและการชำระค่าสินค้า กระบวนการพัฒนาและสร้างนวัตกรรมทางการเงินเพื่อการค้าระหว่างประเทศนั้น ใช้เวลานาน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับหลายประเทศ และเงินทุนสูงในการพัฒนา ที่ผ่านมามีแนวโน้มนวัตกรรมใหม่ๆ มากมายนัก อย่างไรก็ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีความพยายามที่จะนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาพัฒนาระบบการชำระเงินระหว่างประเทศเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของตลาด เพื่อสามารถรองรับการค้าระหว่างประเทศในยุคดิจิทัล

2.2 บทบาทของธนาคารกับการค้าระหว่างประเทศ

กิจกรรมการค้าระหว่างประเทศนอกจากผู้นำเข้าและส่งออกแล้ว ยังมีหลายฝ่ายหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องในแต่ละกระบวนการ ไม่ว่าจะเป็นบริษัทขนส่ง สายเรือ สายการบิน หน่วยงานภาครัฐ รวมไปถึงธนาคาร ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญ

ธนาคารมีการให้บริการการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Services) ที่ให้บริการหลายหลายสำหรับส่งออกและผู้นำเข้า เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการครอบคลุมบริการทางการชำระเงิน การจัดหาเอกสารสินค้าขาออก และบริการอื่นๆ แต่บริการหลักของธนาคารนั้นคือบริการด้านการชำระเงินและการให้สินเชื่อ สำหรับผู้นำเข้าและส่งออก

2.2.1 ธนาคารกับการชำระเงินเพื่อการค้าระหว่างประเทศ

สำหรับการค้าระหว่างประเทศ รูปแบบการชำระเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการส่งออกและนำเข้าต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยปัจจัยหลักๆ ที่ส่งผลต่อการเลือกรูปแบบการชำระเงิน เช่น ความเสี่ยงด้านความน่าเชื่อถือของลูกค้า โดยเฉพาะการค้ากับลูกค้ารายใหม่ที่ผู้ประกอบการส่งออกไม่มั่นใจว่าจะได้รับการชำระเงินหรือไม่ หรือผู้ประกอบการนำเข้าไม่มั่นใจว่าจะได้รับสินค้าตามที่สั่งหรือไม่ ในกรณีนี้ผู้ประกอบการต้องเลือกรูปแบบการชำระเงินที่สามารถให้หลักประกันแก่ตนได้ หรือถ้าเป็นลูกค้าที่ค้าขายกันมานาน ความเสี่ยงด้านความน่าเชื่อถือต่ำ อาจเลือกรูปแบบการชำระเงินที่มีค่าใช้จ่ายต่ำ เพื่อลดต้นทุน เป็นต้น

รูปแบบการชำระเงินที่นิยมสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ชำระเงินล่วงหน้า (Advance Payment)

การชำระเงินล่วงหน้าผู้นำเข้าต้องรับความเสี่ยงสูงสุด เนื่องจากต้องทำการชำระเงินล่วงหน้าก่อนที่ผู้ส่งออกจะทำการส่งสินค้า ผู้ส่งออกจะทำการส่งสินค้าเมื่อได้รับการชำระเงิน และยังคงรับความเสี่ยงสูงขึ้นไปอีกหากสินค้าที่สั่งซื้อไม่สามารถเปลี่ยนคืนได้ หรือไม่ได้ท ปรระกันภัยไว้ เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นระหว่างขนส่ง ผู้ส่งออกอาจปฏิเสธความรับผิดชอบ ทั้งนี้สามารถชำระด้วยการโอนเงินผ่านธนาคาร ช ะด้วยบัตรเครดิต หรือผู้ให้บริการชำระเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร

2. เอกสารเพื่อเรียกเก็บ (Bill for Collection – B/C)

การชำระเงินแบบเอกสารเรียกเก็บเงิน เป็นการส่งเอกสารเพื่อเรียกเก็บเงินจากผู้ัน ข้าผ่านธนาคาร โดยที่ผู้ส่งออกสามารถมั่นใจได้ว่าผู้นำเข้าจะต้องชำระเงินเพื่อขอรับเอกสาร (Documents against payment) หรือทำการรับรองตัวแลกเงินเพื่อขอรับเอกสาร และชำระเงินเมื่อถึงกำหนด (Documents against acceptance) แต่ผู้ส่งออกยังคงต้องรับความเสี่ยงจากการที่ผู้ัน ข้าจะปฏิเสธเอกสาร และไม่ช ะเงิน หรือเมื่อครบกำหนดช ะเงินตามตัวแลกเงินแล้วไม่ช ะเงิน

3. เลตเตอร์ออฟเครดิต (Letter of Credit – L/C)

การช ะเงินภายใต้เลตเตอร์ออฟเครดิต เป็นรูปแบบการช ะเงินที่ธนาคารเข้ามาผูกพันการชำระเงินให้แก่ผู้ส่งออก โดยมีเงื่อนไขว่าธนาคารจะทำการชำระเงินเมื่อผู้ขายทำการสาแดงเอกสารถูกต้องตามเงื่อนไขที่ระบุในเลตเตอร์ออฟเครดิต การชำระเงินรูปแบบนี้สร้างความมั่นใจแก่ผู้ส่งออกว่าจะได้รับการชำระเงินเมื่อยื่นเอกสารถูกต้อง และสร้างความมั่นใจแก่ผู้นำเข้าว่าถ้าผู้ส่งออกยื่นเอกสารมาไม่ถูกต้องตามที่ระบุ ผู้ัน ข้าสามารถปฏิเสธเอกสารได้ ทั้งนี้ธนาคารไม่ตรวจสอบตัวสินค้าว่าถูกต้องตามที่เอกสารสแดงหรือไม่

4. บัญชีเงินเชื่อ (Open Account – O/A)

บัญชีเงินเชื่อ เป็นการชำระเงินที่ผู้ส่งออกรับความเสี่ยงสูงสุด เนื่องจากเป็นการให้เครดิตเทอมทางการค้าแก่ผู้นำเข้า ให้สามารถช ะเงินเมื่อครบกำหนดหลังจากได้รับสินค้าไปแล้ว ส่วนใหญ่นิยมใช้สำหรับการค้าขายที่ผู้ส่งออกน ข้าเป็นคู่ค้ากันมานาน หรือการซื้อขายระหว่างบริษัทแม่และบริษัทลูก เพราะผู้ส่งออกต้องไว้วางใจและเชื่อมั่นในเครดิตของผู้ัน ข้าว่าจะช ะเงินเมื่อครบกำหนด

จากรูปแบบการช ะเงินที่เป็นที่นิยมข้างต้น บริการที่ธนาคารให้บริการการช ะเงินแบ่งเป็น 3 บริการหลักด้วยกัน คือ

1. บริการการโอนเงินไปยังต่างประเทศ (Outward Remittance) ที่ให้บริการทั้ง Pre-shipment (Advance payment) และ Post-shipment (Open Account)

การโอนเงินไปยังต่างประเทศ ธนาคารส่งคำสั่งการชำระเงิน (Payment Instruction) โดยส่งผ่านข้อความบนระบบ SWIFT⁷ หรือ SWIFT message โดยใช้ประเภทข้อความ (Message Type) MT103 เพื่อส่งคำสั่งโอนเงินไปยังบัญชีผู้รับปลายทางที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน คือบัญชีบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล (การท ธุรกรรมภายใต้การค้าระหว่างประเทศ บัญชีผู้รับจำเป็นต้องเป็นนิติบุคคล บางวัตถุประสงค์จึงจะสามารถโอนเข้าบัญชีบุคคลธรรมดาได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพิจารณาของธนาคาร)

2. บริการเอกสารเพื่อเรียกเก็บ (B/C)

ธนาคารให้บริการเอกสารเพื่อเรียกเก็บ (B/C) สำหรับลูกค้าธนาคารที่เป็นผู้ส่งออก คือ บริการส่งเอกสารเพื่อเรียกเก็บ (Outward B/C) เพื่อเรียกเก็บผ่านธนาคารของผู้นำเข้าที่อยู่ต่างประเทศ และสำหรับลูกค้าธนาคารที่เป็นผู้นำเข้า คือ บริการชำระเงินภายใต้เอกสารเพื่อเรียกเก็บ (Inward B/C) ที่ธนาคารของผู้ส่งออกในต่างประเทศ ส่งมาเรียกเก็บกับผู้นำเข้าผ่านธนาคาร

3. บริการเลตเตอร์ออฟเครดิต (L/C)

ธนาคารให้บริการเลตเตอร์ออฟเครดิต (L/C) สำหรับลูกค้าธนาคารที่เป็นผู้ส่งออก คือ บริการแจ้งการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต (Advising L/C) บริการรับรองเลตเตอร์ออฟเครดิต (Adding L/C Confirmation) บริการโอนเลตเตอร์ออฟเครดิต (Transferring L/C) และบริการรับซื้อตั๋วสินค้าขาออกภายใต้เลตเตอร์ออฟเครดิต (Bill Receivable under L/C) เป็นต้น และสำหรับลูกค้าธนาคารที่เป็นผู้นำเข้า คือ บริการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต (L/C issuance)

นอกจากบริการหลักที่ได้กล่าวมาข้างต้น ธนาคารยังให้บริการสินเชื่อสำหรับทั้งผู้ส่งออกและผู้นำเข้า ไม่ว่าจะเป็นสินเชื่อภายใต้เลตเตอร์ออฟเครดิต (under L/C) สินเชื่อภายใต้เอกสารเพื่อเรียกเก็บ หรือแม้กระทั่งสินเชื่อภายใต้การโอนเงิน เช่น ทรัสตรีซีพ (Trust Receipt – T/R) สินเชื่อเพื่อการส่งออก (Packing Credit – P/C) หรือ สินเชื่อระยะสั้น (Export/Import Promissory Note – P/N) เป็นต้น และยังมีบริการอื่นอีกมากมาย เช่น บริการประกันการส่งออก (Export Credit Insurance) การออกหนังสือค้ำประกันให้กับบริษัทเรือ (Shipping Guarantee) บริการสลักหลังใบ

⁷ Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.swift.com> [ตุลาคม 256]

Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT) เป็นผู้ให้บริการระบบรับส่งข้อความทางการเงินที่ปลอดภัยระหว่างธนาคาร และบริษัทที่เป็นสมาชิก และกำหนดประเภทการใช้งานของแต่ละประเภทข้อความเพื่อให้เป็นมาตรฐานสากลที่ครอบคลุมในด้านของ Payment, Securities, Trade Finance, และ FX/Treasury เป็นต้น นอกจากนี้ SWIFT ยังพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการด้านอื่นๆ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของตลาดแก่สมาชิก

ขนส่งสินค้าทางอากาศ (Delivery Order) บริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า (Forward Contract) เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกในการท การค้าระหว่างประเทศกับผู้ส่งออกและน ำเข้า

2.2.2 รูปแบบการชำระเงินภายใต้เลตเตอร์ออฟเครดิต

การมีอยู่ของผลิตภัณฑ์เลตเตอร์ออฟเครดิตสามารถย้อนกลับไปจนถึงยุคสมัยอียิปต์โบราณ (Ancient Egypt) และกรุงบาบิโลน (Babylon) จนกระทั่งช่วงศตวรรษที่ 18 จึงเกิดค ำ “เลตเตอร์ออฟเครดิต” ขึ้นและถูกใช้อย่างแพร่หลาย เป็นยุคสมัยที่พ่อค้าเดินทางไปยังต่างถิ่นเพื่อค้าขายสินค้า การพกพาเงินทองจำนวนมากติดตัวไปด้วยมีความเสี่ยงสูงและไม่สะดวกหลายอย่าง เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการใช้เงินในต่างถิ่นของพ่อค้า ธนาคารจึงได้นำเสนอผลิตภัณฑ์เลตเตอร์ออฟเครดิต ให้ลูกค้าธนาคารสามารถน ำไปยื่นแก่ธนาคารตัวแทนของธนาคารในประเทศปลายทางเพื่อเบิกใช้ได้

โดนก่อนหน้าที่ถูกค้าจะเดินทาง ธนาคารจะส่งจดหมายไปยังธนาคารตัวแทนเพื่อแจ้งรายละเอียดและยืนยันตัวตนของลูกค้าว่าเป็นลูกค้าธนาคาร และแต่งตั้งให้ธนาคารตัวแทนทำการจ่ายเงินแทนธนาคารเมื่อลูกค้ายื่นเลตเตอร์ออฟเครดิตเพื่อทำการเบิกใช้ และธนาคารจะชดใช้เงินที่จ่ายให้แก่ลูกค้าตามตัวแลกเงินที่ธนาคารตัวแทนส่งมาเรียกเก็บเงินกับธนาคารผู้ออกเลตเตอร์ออฟเครดิต

เวลาต่อมาหลังจากช่วงปี ค.ศ. 1840 ลักษณะของเลตเตอร์ออฟเครดิต จากที่ถูกใช้ในรูปแบบจดหมายแจ้งแก่ธนาคารตัวแทนให้ทำการจ่ายเงินให้แก่ลูกค้า ได้เริ่มถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่ออำนวยความสะดวกในการชำระเงินสำหรับธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศ เมื่อพ่อค้าต่างเริ่มสร้างความสัมพันธ์ทางการค้ากับคู่ค้าของตน สามารถสั่งซื้อสินค้าและตกลงเงื่อนไขการขนส่งสินค้าได้โดยไม่มี ความจ ำเป็นต้องเดินทางไปซื้อ ณ ประเทศที่ขายสินค้า

การเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตถือเป็นการท นิติกรรมสัญญาระหว่าง

1. ธนาคารผู้เปิดเครดิต (Issuing Bank) (หรือธนาคารของผู้นำเข้า)
2. ผู้รับประโยชน์ (Beneficiary) (หรือผู้ส่งออก)
3. ธนาคารผู้รับรองเครดิต (Confirming Bank)^๘ (ถ้ามี)

โดยที่ผู้ขอเปิดเครดิต (Applicant) (หรือผู้ซื้อ) เป็นผู้ร้องขอต่อธนาคารผู้เปิดเครดิตให้ทำการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต ซึ่งจะผูกพันธนาคารผู้เปิดเครดิตและธนาคารผู้รับรองเครดิต (ถ้ามี) ให้ต้องชำระเงินแก่ผู้รับประโยชน์เมื่อผู้รับประโยชน์สาแดงเอกสารตามที่เลตเตอร์ออฟเครดิตร้องขอ และ

^๘ เลตเตอร์ออฟเครดิตจะผูกพันธนาคารผู้รับรองเครดิตให้ต้องช าระเงินก็ต่อเมื่อได้รับการแต่งตั้งให้ทำการชำระเงินโดยธนาคารผู้เปิดเครดิต หากธนาคารผู้เปิดเครดิตเพียงแต่งตั้งให้ทำการรับซื้อเอกสาร ธนาคารผู้รับรองเครดิตก็ไม่มีภาระผูกพันต้องชำระเงิน เพียงแต่รับซื้อเอกสารเมื่อผู้รับประโยชน์ทำการส าดงเอกสารต่อธนาคารผู้รับรองเครดิตเพียงเท่านั้น

ธนาคารผู้เปิดเครดิตท การตรวจสอบเอกสารว่าถูกต้องตามเงื่อนไขของเลตเตอร์ออฟเครดิต และตามกฎเกณฑ์ที่ใช้ปฏิบัติ คือ

1. ประเพณีและวิธีปฏิบัติสำหรับเครดิตที่มีเอกสารประกอบ (Uniform Customs and Practice for Documentary Credits – UCP)⁹
2. วิธีปฏิบัติของธนาคารที่เป็นมาตรฐานสากล (International Standard Banking Practice – ISBP)¹⁰

โดยที่เลตเตอร์ออฟเครดิตที่เปิดไปแล้ว ไม่สามารถเพิกถอนได้ ถึงแม้ว่าในเลตเตอร์ออฟเครดิตจะไม่มีภาระบุไว้ก็ตาม¹¹ และการแก้ไข หรือ ยกเลิกเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นไม่สามารถทำได้ หากธนาคารผู้เปิดเครดิต ธนาคารผู้ยืนยันเครดิต (ถ้ามี) และผู้รับประโยชน์ มิได้ตกลงด้วย

เลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นสัญญาต่างหากจากสัญญาซื้อขาย และไม่เกี่ยวข้องกับตัวสินค้า ธนาคารจะไม่คำนึงถึงตัวสินค้าที่ซื้อขายกันภายใต้เลตเตอร์ออฟเครดิต ธนาคารเพียงตรวจสอบเอกสารตามที่เห็น และธนาคารไม่มีหน้าที่ต้องตรวจสอบความแท้จริงของเอกสาร

นอกเหนือจากบทบาทที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ในวงจรรูธรรมการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตยังเกี่ยวข้องถึงธนาคารที่บทบาทต่างๆ แต่ไม่มีภาระผูกพันต้องปฏิบัติตาม เช่น ธนาคารผู้แจ้งเครดิต (Advising Bank) ธนาคารผู้รับซื้อเอกสาร (Negotiating Bank) เป็นต้น ยังไม่รวมถึงกรณีที่ต้องหา

⁹ ประเพณีและวิธีปฏิบัติสำหรับเครดิตที่มีเอกสารประกอบ หรือที่เรียกว่า UCP เป็นกฎเกณฑ์ที่บัญญัติขึ้นโดยหอการค้านานาชาติ (International Chamber of Commerce – ICC) เมื่อปี ค.ศ. 1933 เพื่อเป็นการกำหนดแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานสากล ท ให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถ ะนิการในเรื่องต่างๆ ได้โดยไม่ต้องพะวงว่าจะเป็นการขัดแย้งกับกฎระเบียบในประเทศของตนหรือไม่ กฎเกณฑ์ UCP มีการทบทวนและปรับปรุงทบัญญัติต่างๆ ให้ตอบสนองกับความเปลี่ยนแปลง โดยมีการปรับปรุงมาแล้ว 6 ครั้งด้วยกัน ฉบับปรับปรุงล่าสุดครั้งที่ 6 ได้รับการปรับปรุงและประกาศใช้เมื่อปี ค.ศ. 2007 โดยใช้ชื่ออ้างอิงว่า UCP 600

¹⁰ วิธีปฏิบัติของธนาคารที่เป็นมาตรฐานสากล (International Standard Banking Practice – ISBP) ได้ถูกจัดทำขึ้นเป็นครั้งแรกโดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการด้านการธนาคาร แห่งหอการค้านานาชาติ (ICC Banking Commission) เมื่อปี ค.ศ. 2002 โดยใช้ชื่ออ้างอิงว่า ISBP 645 อย่างไรก็ตามการจัดทำในครั้งนั้นไม่ได้พิจารณาถึงกฎเกณฑ์ UCP 500 (ที่บังคับใช้อยู่ในขณะนั้น) เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ UCP จึงได้มีการทบทวนไปพร้อมๆ กับการทบทวนทบัญญัติ UCP และท การปรับปรุงครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 2007 ชื่ออ้างอิง ISBP 681 ให้เกิดความสอดคล้องกับ UCP 600 ที่ประกาศใช้ในปีเดียวกัน และปรับปรุงครั้งล่าสุดเมื่อปี ค.ศ. 2013 ชื่ออ้างอิง ISBP 745 ทบัญญัติของ ISBP เป็นการขยายความเพื่อประกอบความเข้าใจในตัวทบัญญัติของ UCP ซึ่งเพียงแต่วางหลักเกณฑ์ไว้กว้างๆ ไม่ได้ลงรายละเอียด หากพิจารณาเพียง UCP ในการตรวจเอกสาร ทำให้เกิดการตีความที่ไม่ตรงกัน ดังนั้นการตรวจเอกสารภายใต้เลตเตอร์ออฟเครดิต จึงควรรน ทบัญญัติ ISBP มาใช้ประกอบ UCP

¹¹ เฉพาะกรณีที่เลตเตอร์ออฟเครดิตระบุไว้ว่าเครดิตฉบับนั้นให้นากฎเกณฑ์ UCP 600 หรือ UCP latest version มาใช้เท่านั้น เว้นเสียแต่จะระบุอย่างชัดเจนว่าเป็นเครดิตประเภทเพิกถอนได้ หรือระบุไว้ให้นากฎเกณฑ์ UCP500 มาใช้ จึงจะสามารถเพิกถอนได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้รับประโยชน์ ซึ่งผู้รับประโยชน์ต้องรับความเสี่ยงจากการที่เครดิตถูกเพิกถอน เพราะธนาคารผู้เปิดเครดิตสามารถสามารถเพิกถอนเลตเตอร์ออฟเครดิตได้เลยโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้รับประโยชน์เสียก่อน

การแจ้งเครดิตผ่านธนาคารตัวกลาง หรือการ Advise through ก็จะมีธนาคารผู้แจ้งเครดิต 2 ธนาคารด้วยกัน คือ 1st Advising Bank และ 2nd Advising Bank ทั้งหมดนี้ถึงแม้จะถูกระบุโดยเฉพาะเจาะจงไว้ในเครดิตให้ ทการแจ้งเครดิตหรือรับซื้อเอกสาร แต่ก็สามารถปฏิเสธที่จะไม่แจ้งเครดิตหรือไม่รับซื้อเอกสารได้

สำหรับธนาคารผู้รับรองเครดิตจะแตกต่างกันที่ว่า ถึงแม้ธนาคารสามารถปฏิเสธที่จะไม่รับรองเครดิตตามที่เครดิตร้องขอ หากเมื่อทำการรับรองแล้วธนาคารผู้รับรองเครดิตก็มีภาระผูกพันเหมือนดังธนาคารผู้เปิดเครดิต โดยมีสิทธิไต่เบี่ยที่จะเรียกร้องให้ธนาคารผู้เปิดเครดิตชดใช้เงินหากได้ช ะเงินให้ผู้รับประโยชน์ไปก่อน

เลตเตอร์ออฟเครดิตอาจแบ่งออกเป็นหลายประเภทด้วยกัน เช่น

1. Sight Letter of Credit คือเลตเตอร์ออฟเครดิตแบบชำระเมื่อเห็น กล่าวคือเมื่อผู้รับประโยชน์ส แดงเอกสารถูกต้องตามเงื่อนไข ธนาคารผู้เปิดเครดิตต้องช ะเงินโดยทันทีเมื่อเห็น
2. Usance Letter of Credit คือเลตเตอร์ออฟเครดิตแบบมีระยะเวลา กล่าวคือเมื่อผู้รับประโยชน์ส แดงเอกสารถูกต้องตามเงื่อนไข ธนาคารผู้เปิดเครดิตทำการรับรองตัวแลกเงินและช ะเงินให้ผู้รับประโยชน์เมื่อครบก หนด
3. Back-to-Back Letter of Credit คือการที่ผู้รับประโยชน์ที่ได้รับเลตเตอร์ออฟเครดิต นาลेतเตอร์ออฟเครดิตฉบับนั้นมาร้องขอให้ธนาคารของตนเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตอีกฉบับ โดยคงเงื่อนไขไว้เหมือนกันทุกประการ ยกเว้น จ นวนเงิน วันส่งของ ระยะเวลาในการส แดงเอกสาร จ นวนเงินที่เอาประกันส หรับการประกันภัย และวันหมดอายุ ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้
4. Red Clause Letter of Credit¹² เลตเตอร์ออฟเครดิตที่มีเงื่อนไขให้ผู้รับประโยชน์สามารถเบิกจ่ายล่วงหน้าได้ร้อยละตามที่ก หนด ส หรับการใช้จ่ายที่จ ับต่อการผลิตสินค้าตามที่ได้สั่งซื้อ
5. Revolving Letter of Credit คือเลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทหมุนเวียน เหมาะสำหรับการสั่งซื้อสินค้าแบบเดิมซ้ำๆ โดยไม่ต้องเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตฉบับใหม่ตลอดเวลา โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้
  - 5.1. Revolvment dependent upon time
คือเลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทหมุนเวียน ที่ระบุจ นวนเงินที่สามารถเบิกจ่ายได้เป็นงวดๆ ตามช่วงระยะเวลาที่ระบุไว้ในเครดิต จนกว่าเครดิตจะหมดอายุ
  - 5.2. Revolvment dependent upon value
คือเลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทหมุนเวียน ที่ระบุให้มูลค่าของเครดิตสามารถหมุนเวียนนากลับมาเบิกใช้ต่อได้เมื่อทำการเบิกใช้หมดแล้วจนกว่าเครดิตจะหมดอายุ

¹² การเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตในสมัยก่อนที่ยังคงใช้พิมพ์ดีดในการพิมพ์ เงื่อนไขการเบิกจ่ายล่วงหน้าจะพิมพ์โดยหมึกสีแดง เพื่อให้เห็นโดยชัดเจน เลยชื่อว่า Red Clause Letter of Credit ปัจจุบันไม่ค่อยมีการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทนี้แล้ว แต่เปิดโดยมีเงื่อนไขการแบ่งจ่ายแทน

6. Evergreen Letter of Credit คือเลตเตอร์ออฟเครดิตที่มีเทอมระยะยาวหลายปี¹³ ต่างจากเลตเตอร์ออฟเครดิตโดยทั่วไปซึ่งจะอยู่ที่ 90 วัน ถึง 180 วัน หรือ 360 วันในบางกรณี

นอกเหนือจากที่ได้ยกตัวอย่างมาข้างต้น การให้บริการเลตเตอร์ออฟเครดิตอาจมีได้อีกหลายประเภท ซึ่งอาจเรียกแตกต่างกันไปตามแต่ละธนาคาร

2.3 การปรับตัวของธนาคารกับการให้บริการการชำระเงินเพื่อการค้าระหว่างประเทศ

ในยุคที่เรากำลังก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) มีการเปลี่ยนแปลงมากมายเกิดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น เราเริ่มเห็นคำว่า Big Data, Internet of Thing (IOT), Blockchain, Distributed Ledger Technology (DLT) หรือ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence – AI) เข้ามามีบทบาทในสังคมและเศรษฐกิจในทุกรูปแบบและในทุกอุตสาหกรรม แม้แต่ภาคการเกษตรเองก็มีการนำสิ่งเหล่านี้เข้ามาพัฒนาการบริหารจัดการและการทำเกษตรกรรม ภาคธนาคารก็เป็นอีกภาคอุตสาหกรรมที่การเปลี่ยนแปลงสู่ดิจิทัล (Digitalization) เริ่มเข้ามามีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อ การด นินธุรกิจ (Business model) และกลยุทธ์ในการให้บริการนั้นเปลี่ยนไปจากเดิม

การเปลี่ยนแปลงสู่ดิจิทัลเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการพัฒนากระบวนการดำเนินงาน (Operating process) ของธนาคารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดขั้นตอน ลดเวลา ลดการท งานซ้ำ¹⁴ ลดการใช้กระดาษ ทำให้ต้นทุนในการดำเนินงานและต้นทุนในการให้บริการลดลงอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้บริการการค้าระหว่างประเทศที่มีความสลับซับซ้อน การดำเนินงานมีหลายขั้นตอน และต้องบริหารจัดการเอกสารเป็นจ นวนมาก

จากการสำรวจของหอการค้านานาชาติ ICC Global Survey on Trade Finance จากกลุ่มตัวอย่าง 255 คน จากธนาคารใน 98 ประเทศ ระบุว่าร้อยละ 44 ระบุว่าธนาคารให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงสู่ดิจิทัลและเทคโนโลยี (รวมไปถึง FinTech) เป็นอันดับต้นๆ ในการวางแผนกลยุทธ์ของธนาคาร อย่างไรก็ตาม ร้อยละ 60 เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงสู่ดิจิทัลสำหรับ Trade Finance ยังคงต้องใช้เวลาอย่างน้อย 10 ปีขึ้นไปถึงจะสำเร็จ เนื่องจากประเด็นในเรื่องของการตรวจสอบ (Compliance) และกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ (Regulations)¹⁵ ถึงอย่างนั้น ธนาคารก็ไม่อาจปฏิเสธ

¹³ เลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทนี้เป็นประเภทพิเศษที่ธนาคารไม่ได้ให้บริการเป็นการทั่วไปเพราะมีความเสี่ยงสูง โดยปกติสินเชื่อจะทบทวนเครดิตของลูกค้าทุกปี การเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตที่มีเทอมนานหลายปี เป็นความเสี่ยงหากต่อธนาคารหากระดับความน่าเชื่อถือของลูกค้าเปลี่ยนแปลง อีกทั้งผู้ประกอบการเองก็ไม่นิยมเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทนี้ เนื่องจากมีค่าธรรมเนียมที่สูงตามที่ธนาคารต้องรับภาระความเสี่ยงไว้

¹⁴ กระบวนการดำเนินงานของธนาคารปัจจุบันนี้ยังเป็นแบบกระดาษ Paper-based แต่การดำเนินงานทางบนคอมพิวเตอร์ ทำให้พนักงานจ านต้องพิมพ์ข้อมูลจากบนกระดาษเข้าระบบคอมพิวเตอร์เพื่อด านินงานต่อไป

¹⁵ International Chamber of Commerce [ICC], Banking Commission, 2017 Rethinking Trade & Finance (Paris: International Chamber of Commerce, Publications Department, 2017), p. 21-22.

ที่จะไม่พัฒนาเพื่อเป็นดิจิทัลเพราะความไม่พร้อมได้ การเป็นดิจิทัลไม่ใช่แค่ทางเลือกหนึ่งที่ธนาคารจะเลือกเป็นหรือไม่เป็น หากแต่ธนาคารต้องเป็นดิจิทัล มิฉะนั้นคงแข่งขันได้ยากในตลาด

2.3.1 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและรูปแบบการให้บริการ

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีช่วยส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นดิจิทัลของธนาคาร ธนาคารเป็นสถาบันที่คอยอำนวยความสะดวกทางการเงินให้แก่ประชาชน การดำเนินธุรกิจของธนาคารจึงจำเป็นต้องมีความปลอดภัย และความรับผิดชอบในการดำเนินงานที่สูงกว่าการดำเนินธุรกิจโดยทั่วไป เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่าเงินที่ฝากไว้ในธนาคารนั้นจะไม่หายไปไหน และธนาคารจะต้องมีมาตรการในการตรวจสอบว่าบุคคลที่มาทำธุรกรรมกับธนาคารนั้นเป็นบุคคลที่เป็นเจ้าของบัญชีหรือที่มีสิทธิ์ในการธุรกรรม

ดังนั้นการพิจารณา เทคโนโลยีใดๆ มาใช้เพื่อพัฒนาการให้บริการของธนาคารแก่ประชาชน ธนาคารต้องพิจารณาด้วยความละเอียดรอบคอบ และต้องมั่นใจได้ว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้นมีความปลอดภัยได้มาตรฐาน ด้วยเหตุนี้ ในอดีตที่ผ่านมาเราจึงไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีในธุรกิจธนาคารมากเท่าธุรกิจอื่น อีกปัจจัยที่ส่งผลให้การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการให้บริการยังมีเรื่องของกฎระเบียบข้อบังคับที่ธนาคารต้องปฏิบัติตาม

อย่างไรก็ตาม ในหลายปีที่ผ่านมา การพัฒนาเทคโนโลยีทางการเงิน (Financial Technology – FinTech) มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดและมีศักยภาพที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำธุรกรรมทางการเงินของทั้งภาคประชาชนและภาคธุรกิจ ซึ่งส่งผลให้ธนาคารต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการของตนให้สามารถรองรับพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของลูกค้าได้

จากอดีตที่การสื่อสารและการทำธุรกรรมใดๆ กับธนาคาร ลูกค้าจำเป็นต้องติดต่อที่สาขาธนาคาร การทำธุรกรรมอยู่ในรูปของกระดาษ ต้องใช้เอกสารประกอบมากมาย และกระบวนการทำงานใช้ระยะเวลานานเนื่องจากกระบวนการทุกขั้นตอนนั้นต้องทำด้วยบุคคล (Manual process) จนมีการขยายช่องทางการให้บริการให้ลูกค้าผ่านช่องทางที่หลากหลายมากขึ้น โดยนำเทคโนโลยีมาพัฒนากระบวนการทำงานของธนาคาร

ธนาคารเริ่มขยายจากสาขาธนาคารให้ลูกค้าสามารถทำธุรกรรมผ่านทางโทรศัพท์ เริ่มมีเว็บไซต์ที่ลูกค้าสามารถหาข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการของธนาคารได้ มีเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติ (Automatic Teller Machine – ATM) โดยใช้บัตรพลาสติก มีบัตรเครดิต และในปัจจุบันที่ลูกค้าสามารถทำธุรกรรมกับธนาคารได้ผ่านอินเทอร์เน็ต (Internet banking) ผ่านโทรศัพท์มือถือ (Mobile banking) ในรูปแบบโปรแกรมประยุกต์สำหรับอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile application) จนถึงยุคที่เลขที่บัญชีไม่จํา ข้นส หรือการโอนเงิน/ฝากเงินเข้าบัญชีอีกต่อไป

และในอนาคตสาขาธนาคารจะมีความจําเป็นน้อยลง เพราะลูกค้าสามารถทำธุรกรรมได้ด้วยตนเองจากทุกที่และทุกเวลาโดยไม่ต้องพึ่งพาพนักงานธนาคาร หรืออน เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI)

มาใช้แทนการจ้างงานบุคคล จนกระทั่งมีธนาคารที่เป็นเพียงดิจิทัล (Digital bank) ที่ไม่มีสาขา ไม่มีสำนักงาน ไม่มีพนักงานธนาคาร ลูกค้ำทำธุรกรรมทุกอย่างทางระบบอินเทอร์เน็ตด้วยตนเอง ไม่มีการใช้กระดาษ

ทั้งนี้ทุกอย่างขึ้นอยู่กับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีว่าจะพัฒนาไปถึงจุดนั้นได้เมื่อไหร่ (ประเด็นไม่ได้อยู่ที่ได้หรือไม่ได้ เพราะมันต้องเกิดขึ้นแน่นอน เพียงแต่เมื่อไหร่เท่านั้น) และกฎระเบียบจะก้ำกัณฑ์เทคโนโลยีได้เมื่อไหร่ แต่ก่อนจะไปถึงตรงนั้น ปัจจุบันธนาคารต้องพัฒนาช่องทาง การให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ให้ครอบคลุมทุกบริการ เพื่อจะได้ก้าวไปสู่การเป็นธนาคารดิจิทัลต่อไป

2.3.2 การให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์

ธนาคารนั้นให้บริการลูกค้ำผ่านหลายช่องทางด้วยกัน เช่น สาขาธนาคาร (Physical branch) บริการทางโทรศัพท์ (Call Center) และอีกหนึ่งช่องทางคือการให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบโปรแกรมประยุกต์ที่ปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผั่งลูกค้ำ (Front-end application) ที่ลูกค้ำสามารถเข้าถึงได้ผ่านทางเว็บเบราว์เซอร์ ซึ่งแยกออกจากระบบด้านหลังที่ (Back-end system) ที่เป็นระบบปฏิบัติการทางผั่งธนาคาร

สำหรับบริการทางด้านการค้าระหว่างประเทศที่ให้บริการผ่าน Front-end application ลูกค้ำสามารถส่งคำขอทำธุรกรรมต่างๆ ที่ทางธนาคารให้บริการ เช่น การเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต (L/C issuance) การขอสินเชื่อต่างๆ และบริการอื่นๆ เป็นต้น

ทั้งนี้ประโยชน์ที่ลูกค้ำจะได้รับจากการทำธุรกรรมผ่าน Front-end application หลักๆ คือ ลูกค้ำสามารถจัดการการทำธุรกรรมของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถติดตามสถานะของแต่ละธุรกรรมที่ได้ทำรายการเข้ามา บริการรายงานประเภทต่างๆ ช่องทางการติดต่อสื่อสารกับธนาคารผ่านทางระบบ เช่น การส่งข้อความ Live chat เป็นต้น

ทางด้านความปลอดภัยในการใช้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีด้านความปลอดภัยที่ธนาคารใช้เป็นไปตามมาตรฐานที่ใช้สำหรับอุตสาหกรรมการเงินและการธนาคาร¹⁶ ลูกค้ำ

¹⁶ ปวีริศดา แพงศรีลคร และจิราภรณ์ จาระภิชะ. 2007. ระบบรักษาความปลอดภัย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.vcharkarn.com/varticle/17797> [ตุลาคม 2560]

การเชื่อมต่อและเข้าถึงระบบจากคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือของลูกค้ำผ่านทางเว็บเบราว์เซอร์ ข้อมูลต่างๆ ที่ลูกค้ำทำ ธุรกรรม หรือการแนบไฟล์เอกสาร จะถูกปกป้องโดยใช้ระบบการรักษาความปลอดภัยแบบ Secure Socket Layer (SSL) ซึ่งเป็นโพรโตคอล (Protocol) จัดการความปลอดภัยในระบบอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูลระหว่างลูกค้ำ (Client) กับเซิร์ฟเวอร์ (Server) โดยทำการเข้ารหัสข้อมูลของลูกค้ำที่จะถูกส่งไปยังเซิร์ฟเวอร์ของธนาคาร การเข้ารหัสข้อมูลเซิร์ฟเวอร์จะทำการส่ง Public key ไปยังเว็บเบราว์เซอร์ที่ลูกค้ำใช้เพื่อเข้าถึงโปรแกรมประยุกต์ (Front-end application) และเว็บเบราว์เซอร์จะใช้ Public key ที่ได้มาทำการเข้ารหัสข้อมูลกับ Master key ที่เบราว์เซอร์สร้างขึ้นมา และถึงท การส่งข้อมูลที่เข้ารหัสแล้วไปยังเซิร์ฟเวอร์ และท การถอดรหัสและแสดงผลบนระบบ เป็นการป้องกันการเข้าถึงข้อมูลโดยผู้ที่ไม่มสิทธิ์เข้าถึงข้อมูลนั้นๆ

สามารถมั่นใจได้ว่าการทำธุรกรรมของตนผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์จะมีความปลอดภัย และข้อมูลของลูกค้าย่อมได้รับการป้องกันไม่ให้บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าถึงข้อมูลได้

2.3.2.1. การยืนยันตัวตนของผู้ใช้บริการ

การทำธุรกรรมผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ ลูกค้าย่อมสร้างบัญชีผู้ใช้งานสำหรับพนักงานของบริษัท และต้องกำหนดสิทธิ์ในการเข้าใช้งานของผู้ใช้แต่ละคนตามบทบาทและหน้าที่ ว่าสามารถเข้าถึงข้อมูลและใช้งานส่วนไหนของบริการได้บ้าง โดยจะแบ่งผู้ให้บริการเป็น 2 ระดับ คือ

1. Maker (พนักงานระดับปฏิบัติการ)
2. Authorizer (พนักงานระดับอนุมัติรายการ)

บริหารจัดการโดยผู้ดูแลระบบของบริษัท (Corporate Admin) หรือผู้ดูแลระบบของธนาคาร (Bank admin) และทำการสร้างบัญชีผู้ใช้งานของแต่ละคน เมื่อผู้ใช้งานประสงค์เข้าใช้งาน Front-end application ต้องทำการลงชื่อเข้าใช้ด้วย username และ password ของบัญชีผู้สร้างไว้

2.3.2.2. การอนุมัติรายการ

การอนุมัติรายการธุรกรรมที่ผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ จำเป็นต้องมีการยืนยันตัวตนอยู่ 2 ชั้นด้วยกัน คือ

1. การเข้าสู่ระบบด้วย username และ password
2. การใช้รหัสผ่านครั้งเดียว (One time password – OTP) ที่ธนาคารส่งเข้าเครื่อง Token¹⁷ ที่ผู้มีอำนาจอนุมัติ (Authorized person) ถือครองไว้¹⁸ เพื่อเป็นการยืนยันคำสั่งอนุมัติรายการ

ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับที่ตั้งค่าเงื่อนไขอำนาจผู้อนุมัติ (Authorization matrix) ว่าธุรกรรมแต่ละประเภท ผู้ใช้งานระดับไหนสามารถทำการอนุมัติได้ และธุรกรรมประเภทไหนจำเป็นต้องมีผู้ทำการอนุมัติที่ราย เช่น รายการบางอย่างผู้ใช้ที่เป็น Maker สามารถทำการรายการได้เลย โดยไม่จำเป็นต้องขอให้ผู้มีอำนาจอนุมัติทำการอนุมัติรายการ หรือรายการประเภทโอนเงินจ เป็นต้องให้ผู้ใช้งานที่เป็น Authorizer ทำการอนุมัติรายการที่ Maker ทำ และ/หรือ ต้องให้ Authorizers 2 คน ทำการอนุมัติพร้อมกันกรณีมูลค่าธุรกรรมสูง ทั้งนี้ต้องมีการกำหนดวงเงินที่ Authorizer สามารถอนุมัติได้ เป็นต้น

¹⁷ เมื่อ Authorizer ประสงค์จะอนุมัติการทำรายการ Authorizer ต้องส่งชุดข้อมูลของธุรกรรมที่ต้องการอนุมัติตามโครงสร้างที่ธนาคารกำหนดไปยังระบบของธนาคาร โดยใช้เครื่อง Token และระบบของธนาคารจะ generate OTP แล้วส่งไปยังเครื่อง Token ของ Authorizer และระบบ OTP ที่ได้เพื่อทำการอนุมัติรายการ

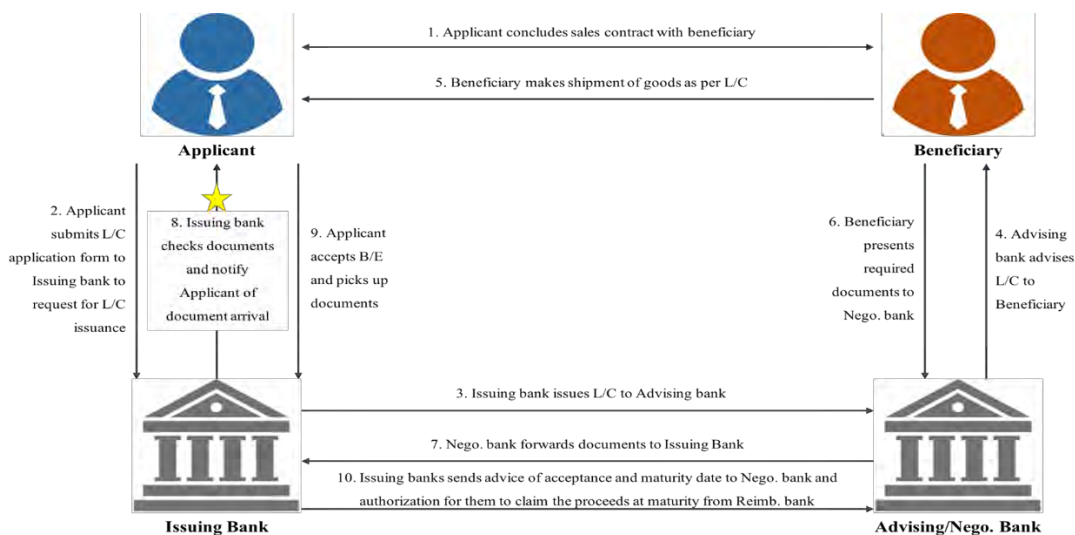
¹⁸ การระบุตัวตนผู้ที่ถือครองเครื่อง Token ต้องมีการลงทะเบียนกับธนาคาร โดยระบุบัญชีผู้ใช้ที่ต้องการเชื่อมต่อกับเครื่อง Token และเลขหมายเครื่อง (Token ID) เพื่อให้ธนาคารทำการผูกบัญชีผู้ใช้กับเครื่อง Token เข้าด้วยกัน ทั้งนี้การใช้งานเครื่อง Token ผู้ที่มีอำนาจอนุมัติที่ถือครองอยู่จะได้รับแจ้งรหัสลับ (PIN code) เพื่อใช้ในการเปิดใช้งานเครื่องในแต่ละครั้ง ทำให้สามารถพิสูจน์ทราบได้ว่าผู้ที่อนุมัติรายการด้วย Token คือผู้รายใด

2.3.3 บริการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์

ผลิตภัณฑ์เลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรายละเอียดธุรกรรมและขั้นตอนที่ซับซ้อน เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ธนาคารต้องเข้าไปผูกพันการชำระเงิน ทั้งนี้เอกัตศึกษาฉบับนี้ ผู้เขียนจะศึกษาเฉพาะเลตเตอร์ออฟเครดิตแบบมีระยะเวลา (Usance L/C) โดยศึกษาจากมุมมองของฝั่งผู้นำเข้าและธนาคารของผู้นำเข้า มีรายละเอียดการท ธุรกรรมดังนี้

ลักษณะและโครงสร้างทางธุรกรรม (Product Description)

บริการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตแบบมีระยะเวลา (Usance L/C) เป็นบริการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตแบบมีระยะเวลาการชำระเงินให้แก่ผู้นำเข้า (Importer) หรือที่เรียกว่าผู้ขอเปิดเครดิต (Applicant) ตามเครดิตเทอมทางการค้า (Credit term) ที่ได้ตกลงไว้กับผู้ส่งออก (Exporter) หรือที่เรียกว่าผู้รับประโยชน์ (Beneficiary) การชำระเงินคือ ธนาคารของผู้นำเข้า หรือที่เรียกว่าธนาคารผู้เปิดเครดิต (Issuing bank) ทาการรับรองตัวแลกเงิน (Accept a Bill of Exchange) ซึ่งสั่งจ่ายโดยผู้รับประโยชน์ เมื่อเอกสารที่ผู้รับประโยชน์ยื่นนั้นสอดคล้องกับเงื่อนไขในเครดิต และช ะเงินเมื่อถึงกำหนดตามที่ระบุไว้บนตัวแลกเงิน¹⁹ แผนผังธุรกรรมตามรูป

รูปภาพ ที่ 1 Usance L/C Flow Diagram

¹⁹ โดยทางปฏิบัติทั่วไปการชำระเงินจะเป็นการชดใช้เงินระหว่างธนาคารโดยที่เครดิตจะระบุเงื่อนไขให้ธนาคารผู้ได้รับการแต่งตั้งรับซื้อตัวแลกเงิน และ/หรือเอกสาร “ธนาคารผู้รับซื้อเอกสาร” (Negotiating bank) ทาการเรียกร้องการชดใช้เงิน (ซึ่งเมื่อนั้นธนาคารผู้รับซื้อเอกสารจะถูกเรียกว่า “ธนาคารผู้เรียกร้อง” (Claiming bank)) จากธนาคารอีกแห่งหนึ่ง เรียกว่า “ธนาคารผู้ชดใช้” (Reimbursing bank)

ขั้นตอนการท ชุกรกรม

1. ผู้ นำ ข่า (ผู้ขอเปิดเครดิต) ตกลงท สัญญาซื้อขายกับผู้ส่งออก (ผู้รับประโยชน์) และตกลงใช้ เลตเตอร์ออฟเครดิต L/C เป็นเครื่องมือในการช ระเงิน (Payment method)
2. ผู้ นำ ข่ายื่นค ร้องขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต (L/C) พร้อมเอกสารประกอบ²⁰ มายังธนาคาร ผู้เปิดเครดิต (Issuing bank)
3. ธนาคารผู้เปิดเครดิตเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตไปยังธนาคารผู้แจ้งเครดิต (Advising bank)
4. ธนาคารผู้แจ้งเครดิตแจ้งการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตให้ผู้ส่งออกทราบ
5. ผู้รับประโยชน์จัดส่งสินค้าตามเงื่อนไขของเลตเตอร์ออฟเครดิต
6. ผู้รับประโยชน์ส แดงเอกสารตามที่เลตเตอร์ออฟเครดิตร้องขอที่ธนาคารผู้รับซื้อเอกสาร (Negotiating bank²¹)
7. ธนาคารผู้รับซื้อเอกสารส่งเอกสารไปยังธนาคารผู้เปิดเครดิต
8. ธนาคารผู้เปิดเครดิตตรวจเอกสารและแจ้งการมาถึงของเอกสารให้ผู้ขอเปิดเครดิตทราบ
9. ผู้ขอเปิดเครดิตท การรับรองตัวแลกเงินเพื่อขอรับเอกสาร (Shipping documents)
10. ธนาคารผู้เปิดเครดิตแจ้งยืนยันการรับรองเอกสารและอนุญาตให้ธนาคารผู้ขายด เนินการ Claim เงินตามมูลค่าหน้าตัวแลกเงินกับ Reimbursing bank²² ณ วันครบก หนดชำระเงิน

ลูกค้าธนาคารสามารถเข้าถึงและขอใช้บริการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตได้จากหลากหลาย ช่องทางด้วยกัน โดยที่ลูกค้าที่ได้สมัครใช้บริการช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ (Front-end Application) สามารถขอใช้บริการผ่านทางสินเชื่อหรือพนักงานฝ่ายขายที่ดูแลอยู่ หรือขอใช้บริการได้ที่สาขา ธนาคาร และสำหรับลูกค้าที่สมัครบริการช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ สามารถส่งคาขอใช้บริการได้ผ่าน ระบบได้อีกช่องทางหนึ่ง

²⁰ เอกสารที่ต้องยื่นเมื่อขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต คือ 1. Letter of Credit Application form 2. Underlying documents (eg. Copy of Sales Contract/Pro-forma Invoice)

²¹ การระบุ Negotiating bank ใน L/C มีอยู่ 2 แบบ คือ 1. Restricted คือการแต่งตั้ง (nominate) ธนาคารแบบ เฉพาะเจาะจงให้ทำการรับซื้อเอกสาร หรือ 2. Non-restricted คือการระบุแบบเฉพาะเจาะจงว่าให้ธนาคารใดเป็นผู้รับซื้อ (โดยส่วนใหญ่จะระบุเป็น any bank ในประเทศของผู้รับประโยชน์ หรือประเทศที่เครดิตหมดอายุ (expire)) ในบางครั้งผู้รับประโยชน์นำเอกสารมาขายแก่ธนาคารผู้แจ้งเครดิต (Advising bank) ธนาคารผู้แจ้งเครดิตก็จะมี สถานะเป็นธนาคารผู้รับซื้อเอกสารด้วยเช่นกัน หรือธนาคารผู้แจ้งเครดิตกับธนาคารผู้รับซื้อเอกสาร อาจเป็นคนละ ธนาคารกันก็ได้

ทั้งนี้ตามที่ UCP ได้ระบุไว้ ผู้รับประโยชน์มีสิทธิ์ส่งเอกสารมาขายที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตได้โดยตรง แต่ ในทางปฏิบัติธนาคารไม่อนุญาตให้ทำ เพราะไม่สามารถท KYC ผู้รับประโยชน์ได้เนื่องจากไม่ใช้ลูกค้าธนาคาร อีก ทั้งข้อจ กัดันการที่ต้องยื่น L/C ฉบับจริงให้ธนาคารสลักหลังด้วย

²² Reimbursing bank คือธนาคารที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตแต่งตั้งให้ท การช ระเงินให้แก่ธนาคารผู้รับซื้อเอกสารที่ ทากการ claim reimbursement ณ วันครบกำหนด ทั้งนี้ธนาคารผู้เปิดเครดิตต้องทากการส่ง Authorization to Reimburse (การส่งข้อความผ่านระบบของ SWIFT ใช้ SWIFT message MT740) ให้แก่ Reimbursing bank

2.3.3.1. การออกตั๋วแลกเงินที่เป็นลายลักษณ์อักษร

ภายใต้รัฐธรรมนูญเลตเตอร์ออฟเครดิตแบบมีระยะเวลา ที่เงื่อนไขการชำระเงินเป็นแบบ by acceptance นั่นคือลูกค้าต้องทำการรับรองตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange, “Draft”) เพื่อขอรับเอกสาร และเป็นประเภทของเลตเตอร์ออฟเครดิตที่จำเป็นต้องยื่นตั๋วแลกเงินประกอบกับเอกสารอื่นๆ ที่เลตเตอร์ออฟเครดิตร้องขอ โดยที่ UCP ได้บัญญัติไว้ในเรื่องของตั๋วแลกเงิน ไว้ว่า

Article 6(c):

*A credit must not be issued available by a draft drawn on the applicant
เครดิตต้องไม่ระบุให้ขอรับประโยชน์โดยใช้ตราพท์ที่กำหนดให้ผู้ขอเปิดเครดิตเป็นผู้จ่าย*

การที่ UCP บัญญัติไว้เพียงเท่านั้นท ให้เกิดความคลุมเครือว่า เช่นนั้นแล้วหมายถึงถ้าไม่ใช่ผู้ขอเปิดเครดิต ก็สามารถระบุให้ใครเป็นผู้จ่ายก็ได้ใช่หรือไม่ จึงได้มีการมาขยายความไว้ใน ISBP หัวข้อ “Drafts and calculation of maturity date” ว่า

Basic requirement: B1 (a):

A draft, when required, is to be drawn on the bank stated in the credit.

Drawing and signing: B8 (a):

*A draft is to be drawn and signed by the beneficiary and to indicate a date
of issuance.*

จากข้างต้น ISBP ได้ขยายความจาก UCP ในเรื่องของการระบุผู้จ่ายที่ UCP ห้ามไว้ว่าห้ามระบุผู้ขอเปิดเครดิตเป็นผู้จ่ายบนตั๋วแลกเงิน โดยขยายความเพิ่มว่าให้ธนาคารที่ระบุไว้ในเครดิตเป็นผู้จ่าย ซึ่งโดยทางปฏิบัติส่วนใหญ่แล้วจะระบุธนาคารผู้เปิดเครดิตเป็นผู้จ่าย (draft to be drawn on issuing bank) หรือธนาคารผู้รับรองเครดิต (ถ้ามี) เป็นผู้จ่าย (draft to be drawn on confirming bank) ในกรณีเครดิตระบุให้มีธนาคารผู้รับรองเครดิต²³

ด้วยแนวคิดที่ว่าผู้ขอเปิดเครดิตแม้จะมีสถานะเป็นลูกหนี้ทางการค้า แต่ไม่ได้เป็นคู่สัญญาตามเลตเตอร์ออฟเครดิต จึงไม่สมควรที่ตั๋วแลกเงินที่ออกภายใต้เลตเตอร์ออฟเครดิตจะระบุให้ผู้ขอเป็นเครดิตเป็นผู้จ่าย และด้วยเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นผูกพันธนาคารผู้เปิดเครดิตให้ต้องรับรองตั๋วแลกเงินเมื่อเอกสารถูกต้อง การจะระบุให้ผู้ขอเปิดเครดิตเป็นผู้จ่ายจึงมีความเสี่ยงที่ผู้ขอเปิดเครดิตจะปฏิเสธไม่ท การรับรองตั๋วแลกเงิน เพราะตนไม่ใช่คู่สัญญา

²³ มีบ้างในบางกรณีที่ตั้งให้ธนาคารที่รับซื้อเอกสารทางการรับรองตั๋วแลกเงินด้วย (by acceptance) ซึ่งไม่ค่อยปฏิบัติกันนัก แต่ก็มีบ้างในกรณีการให้ประโยชน์ (Availability) ที่เครดิตแต่งตั้งธนาคารแบบเฉพาะเจาะจง (restricted) เป็นผู้ให้ประโยชน์ ประเภทรับรองตราพท์ (by acceptance)

เนื่องจากการชำระเงินภายใต้เลตเตอร์ออฟเครดิต ธนาคารผู้เปิดเครดิตจะไม่ติดต่อกับผู้รับประโยชน์โดยตรง ด้วยเหตุผลทางด้านการทำ KYC (Know Your Customer) ที่ธนาคารไม่สามารถทำกับผู้รับประโยชน์ที่ไม่ใช่ลูกค้าธนาคารได้ การติดต่อสื่อสารและการชำระเงินภายใต้เลตเตอร์ออฟเครดิตจึงจะกระทำการระหว่างธนาคารด้วยกันเอง ดังนั้นตัวแลกเงินที่ออกโดยผู้รับประโยชน์ จะไม่ระบุส่งจ่ายผู้รับประโยชน์โดยตรง แต่จะระบุให้ส่งจ่ายตามค ซึ่งธนาคารผู้รับซื้อเอกสาร

เพราะฉะนั้น ส หรับเอกสารภายใต้เลตเตอร์ออฟเครดิตแบบมีระยะเวลา ที่การช ชะเงินเป็นแบบรับรองตัวแลกเงิน และชำระเงินเมื่อถึงก หนด ตัวแลกเงินที่ยื่นพร้อมเอกสารอื่นๆ ตามที่เครดิตร้องขอ ผู้รับประโยชน์เป็นผู้ส่งจ่าย โดยระบุส่งจ่ายตามคำสั่งธนาคารผู้รับซื้อเอกสาร ก็คือผู้ทรงตัว โดยที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตเป็นผู้จ่าย เมื่อธนาคารผู้เปิดเครดิตตรวจเอกสารเรียบร้อยแล้วถูกต้องตามเงื่อนไข ธนาคารผู้เปิดเครดิตจึงจะออกตัวแลกเงินอีกฉบับ โดยธนาคารเป็นผู้ส่งจ่าย โดยสั่งให้ผู้จ่ายซึ่งก็คือผู้ขอเปิดเครดิต จ่ายเงินตามตัวแลกเงินตามค ซึ่งธนาคารผู้เปิดเครดิต

BANK'S LETTER HEAD	
B I L L O F E X C H A N G E	
NO. L/C NUMBER-SEQ.	BANGKOK, XX XXXX, 2017
AT XX DAYS AFTER BILL OF LADING DATE OF THIS FIRST OF EXCHANGE (SECOND OF THE SAME TENOR AND DATE BEING UNPAID) PAY TO THE ORDER OF NAMED BANK	
THE SUM OF USD	X,XXX,XXX.XX DUE ON XX XXXX, 2018
VALUE RECEIVED DRAWN UNDER LETTER OF CREDIT NO. L/C NUMBER ISSUED BY NAMED BANK	
TO: APPLICANT'S NAME APPLICANT'S OFFICE ADDRESS BANGKOK XXXXX THAILAND	BY: _____ FOR NAMED BANK
ACCEPTED	

รูปภาพ ที่ 2 ตัวอย่าง Bill of Exchange ที่ธนาคารออกให้ลูกค้ารับรอง

ตัวแลกเงินฉบับที่สองที่ธนาคารผู้เปิดเครดิตออก เพื่อให้ผู้ขอเปิดเครดิตรับรองตัวแลกเงินเป็นเงื่อนไขในการขอรับเอกสารไปทำการออกสินค้า และเพื่อเป็นการผูกพันผู้เปิดเครดิตให้ต้องทำการชำระเงินให้แก่ธนาคารผู้เปิดเครดิตเมื่อถึงก หนดตามตัวแลกเงิน เพราะธนาคารผู้เปิดเครดิตเกิดภาระผูกพันให้ต้องช ชะเงินตามตัวแลกเงินแก่ผู้รับประโยชน์เมื่อถึงกำหนด โดยไม่สามารถปฏิเสธการช ชะเงินได้ถึงแม้ผู้ขอเปิดเครดิตจะได้ชำระเงินเมื่อถึงกำหนดหรือไม่ก็ตาม ด้วยเหตุนี้การออกตัวแลกเงินให้ผู้ขอเปิดเครดิตรับรอง ก็เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการที่ผู้ขอเปิดเครดิตปฏิเสธภาระผูกพัน เพราะตนไม่ได้เป็นผู้จ่ายตามตัวแลกเงินที่ผู้รับประโยชน์ส่งมา จึงไม่ได้เป็นผู้รับรองตัวแลกเงิน

การตั้งภาระทางบัญชีเมื่อธนาคารได้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต จะตั้งภาระเลตเตอร์ออฟเครดิต เป็นภาระผูกพัน (Contingent liability) และเมื่อเอกสารเข้าจึงทำการล้างภาระเลตเตอร์ออฟเครดิต ตามยอดเงินที่เรียกเก็บตามตัวแลกเงินและตั้งเป็นภาระตัวภายใต้เลตเตอร์ออฟเครดิต และธนาคารทำการล้างภาระตัวเมื่อถึงกำหนดและลูกค้าทำการชำระเงินเรียบร้อยแล้ว หรือหากขอสินเชื่อจึงล้างภาระตัว และตั้งภาระตัว T/R

2.3.3.2. แนวความคิดการออกตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์โดยธนาคาร

ช่องทางการให้บริการของธนาคารที่สาขาของธนาคารเพียงอย่างเดียวไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการได้ ธนาคารจึงจำเป็นต้องพัฒนาช่องทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้บริการแก่ลูกค้าธนาคาร บริการเพื่อการค้าระหว่างประเทศก็เช่นกัน ที่ต้องปรับตัวให้ทันต่อความต้องการของตลาด การให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ช่วยส่งเสริมการให้บริการในยุคดิจิทัล ลดการใช้กระดาษ และอำนวยความสะดวกให้ลูกค้าในการท ธุรกรรมกับธนาคารมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้การให้บริการเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นบริการหนึ่งที่ธนาคารให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่ลูกค้าสามารถส่งคำขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตได้ผ่าน Front-end application พร้อมทั้งแนบไฟล์เอกสารประกอบการขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต เมื่อธนาคารทำการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตเรียบร้อยแล้ว ใบเสร็จต่างๆ จะถูกสร้างขึ้นในระบบด้านหลังของธนาคาร (Back-end system) และส่งไปยัง Front-end application ให้ลูกค้าสามารถเรียกดูได้

เวลาเอกสารเข้า ธนาคารตรวจเอกสารเรียบร้อยแล้วสอดคล้องกับเงื่อนไขในเครดิต จะทำการออกตัวแลกเงินสำหรับให้ลูกค้ารับรอง หักค่าใช้จ่ายและออกใบเสร็จ รวมถึงออกใบแจ้งเอกสารเข้า ทั้งนี้ด้วยระบบใหม่ที่เอกสารทุกอย่างจะทำการส่งให้ลูกค้าผ่าน Front-end application (ยกเว้นเอกสารการนำเข้าที่ส่งมาจากผู้รับประโยชน์ที่ธนาคารต้องส่งมอบให้ลูกค้า) ไม่ได้พิมพ์ออกเหมือนปัจจุบัน และให้ลูกค้าสามารถขอรับเอกสารได้ที่สาขาธนาคาร

ปัจจุบันที่ลูกค้าต้องมาขอรับเอกสารที่ธนาคารนับจากวันที่ได้รับแจ้งเอกสารเข้า จนมารับตัวแลกเงินเพื่อให้ผู้มีอำนาจลงนามของบริษัทรับรองตัวแลกเงิน และนำส่งให้ธนาคารเพื่อรับเอกสารไปทำการออกสินค้าอาจใช้เวลาหลายวัน โดยเฉพาะเมื่อผู้มีอำนาจลงนามไม่อยู่ให้ลงนาม ยิงท ให้ขอรับเอกสารจากธนาคารได้ช้าลง

ด้วยเหตุนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้ลูกค้าธนาคารที่ใช้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์สามารถรับเอกสารได้เร็วขึ้น ธนาคารจึงได้มีความคิดที่จะออกตัวแลกเงินให้ลูกค้ารับรองผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยที่ลูกค้าจะได้รับแจ้งผ่าน Front-end application และผ่านทางอีเมลหรือข้อความเมื่อเอกสารเข้า และลูกค้าสามารถเข้าถึงเพื่อเรียกดูและทำการรับรองตัวแลกเงินบนระบบ แล้วจึงมารับเอกสารที่สาขาธนาคารได้เลย ไม่จ จำเป็นต้องไปกลับธนาคารหลายรอบเพียง

เพื่อจะขอรับเอกสาร ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางของลูกค้า อีกทั้งยังช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านกระดาษของธนาคารอีกด้วย

2.3.3.3. การรับรองตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์บนระบบของธนาคาร

การรับรองตัวแลกเปลี่ยนต้องให้ผู้มีอำนาจลงนามของบริษัทเป็นผู้ลงนาม ซึ่งต้องลงนามเพื่อรับรองตัวแลกเปลี่ยนบนตัว และธนาคารท การพิสูจน์ยืนยันลายมือชื่อของผู้ลงนามที่ให้ไว้กับธนาคารในกรณีที่เป็นตัวแลกเปลี่ยนที่เป็นกระดาษ แต่สำหรับตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกสร้างบนระบบและส่งไปแสดงผลบนจอคอมพิวเตอร์ของลูกค้าธนาคารที่ทำการเข้าสู่ระบบด้วย username และ password ลูกค้าไม่สามารถลงนามแบบเดิมเหมือนกรณีที่เป็นกระดาษได้ ในที่นี้ลูกค้าต้องลงนามด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Digital signature)

สำหรับการลงนามด้วยลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์บนระบบอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารจะใช้ Token เป็นเครื่องมือในการทาลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การยืนยันตัวตนของผู้ที่ลงนามด้วยการใช้ Token เหมือนดังที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นแล้ว คือ ต้องสร้างบัญชีผู้ใช้สำหรับผู้มีอำนาจลงนามและตั้งค่าสิทธิ์ในการเข้าใช้งานระบบ ให้สามารถลงนามรับรองตัวแลกเปลี่ยนได้²⁴ และต้องลงทะเบียนให้ธนาคารท การผูกบัญชีผู้ใช้กับหมายเลขเครื่อง Token ที่ใช้ในการท ราชการ

ทั้งนี้ตัวแลกเปลี่ยนที่ระบบสร้างจะเป็นชุดข้อมูลที่มีข้อมูลครบตามที่ตัวแลกเปลี่ยนพึงมี และระบบท การแสดงผลในรูปแบบที่เหมือนกับกระดาษบนจอคอมพิวเตอร์ของลูกค้าเพียงเท่านั้น ดังนั้นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์จึงไม่ใช่การลงลายมือชื่อที่จะไปปรากฏบนจอคอมพิวเตอร์เหมือนการลงลายมือชื่อปกติ แต่เป็นข้อมูลที่ติดอยู่กับชุดข้อมูลของตัวแลกเปลี่ยนว่าได้มีการลงลายมือชื่อเพื่อรับรองแล้ว ซึ่งการแสดงผลจะปรากฏสถานะว่าธุรกรรมหมายเลขนี้ ลูกค้าได้ทำการรับรองตัวแลกเปลี่ยนเรียบร้อยแล้ว

อย่างไรก็ตาม ตัวแลกเปลี่ยนเป็นตราสารที่มีกฎหมายเกี่ยวกับตัวเงินบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ดังนั้นการที่ธนาคารจะออกตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้น ในทางกฎหมายมีข้อจ ากัดให้สามารถท ได้หรือไม่อย่างไร ตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์ที่ออกมีสถานะเป็นตราสารหรือไม่ และมีกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอีกบ้าง จะได้กล่าวถึงในบทถัดไป

²⁴ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของแต่ละบริษัทว่าจะแบ่งหน้าที่ของแต่ละผู้ใช้ชัดเจนเพียงใด หรือมีความสลับซับซ้อน เช่น ผู้ใช้หนึ่งรายอาจมีหน้าที่เป็นเพียง Maker ในการทธุรกรรมโอนเงิน แต่อาจมีหน้าที่เป็น Authorizer ในการท ธุรกรรมขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต เป็นต้น ซึ่งสามารถท าทดสิทธิ์ได้ถึงระดับผลิตภัณฑ์ และปัจจัยอื่นร่วมด้วย เช่น วงเงินในการท ธุรกรรมและอ าจจอนุมัติ เป็นต้น

บทที่ 3

กฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์

ตามที่ได้กล่าวมาในบทที่แล้วถึงแนวคิดของธนาคารที่จะออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้ธุรกรรมเลตเตอร์ออฟเครดิต ทั้งนี้ตั๋วแลกเงินเป็นตราสารชนิดหนึ่งที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ดังนั้นในบทนี้จะศึกษาถึงกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และส่งผลต่อการออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคาร ว่าสามารถทำได้และมีสถานะเป็นตั๋วแลกเงินในทางกฎหมายหรือไม่อย่างไร

3.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เมื่อการค้าขายทั้งในประเทศและต่างประเทศนั้นเจริญขึ้น มนุษย์ได้สร้างตัวกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและการชำระหนี้ เพื่อใช้แทนการพกเงินตราจำนวนมากในการไปค้าขายในต่างประเทศ ซึ่งนอกจากจะไม่สะดวกแล้วยังไม่ปลอดภัย ที่พัฒนามาเป็นตัวเงินในปัจจุบัน

การใช้ตัวเงินหรือตัวกระดาษนั้นเริ่มแพร่หลายในยุโรป ในสมัยที่ยังไม่มีกฎหมายลักษณะตัวเงิน วิธีชำระเงินเช่นนี้อยู่ในภายใต้บังคับของธรรมเนียมปฏิบัติและจารีตประเพณี และพัฒนามาเป็นกฎหมายพ่อค้า (Law merchant) จนเป็นที่นิยมมากขึ้นจึงได้เริ่มมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับตัวเงินขึ้นมา เริ่มจากประเทศฝรั่งเศสที่ท้ายสุดได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ และต่อมาประเทศอังกฤษได้ตราพระราชบัญญัติตัวเงิน และในอีกหลายประเทศในยุโรปในเวลาต่อมาก็ได้มีกฎหมายเกี่ยวกับตัวเงินเป็นลายลักษณ์อักษรตามมา

เพื่อให้กฎหมายเกี่ยวกับตัวเงินในแต่ละประเทศนั้นไปในทิศทางเดียวกันและมีความสอดคล้องไม่ขัดกัน จึงได้มีการประชุมสันนิบาตชาติที่จะให้มีกฎหมายเอกรูป (Uniform law) และในที่สุดได้จัดทำอนุสัญญาที่มีผลบังคับใช้ 2 ฉบับ ที่เกี่ยวกับกฎหมายเอกรูปสำหรับตั๋วแลกเงินและตัวสัญญาใช้เงิน และที่เกี่ยวกับกฎหมายเอกรูปสำหรับเช็ค และในเวลาต่อมาคณะกรรมการการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งองค์การสหประชาชาติ (United Nations Commission on International Trade Law – UNCITRAL) ได้จัดทำอนุสัญญาว่าด้วยตั๋วแลกเงินระหว่างประเทศและตัวสัญญาใช้เงินระหว่างประเทศ

สำหรับประเทศไทย การใช้ตัวเงินในการค้าขายมีมาก่อนที่ประเทศจะมีกฎหมายที่เกี่ยวกับตัวเงินเป็นลายลักษณ์อักษร จนกระทั่งปี พ.ศ. 2467 ที่ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวกับตัวเงินเป็นครั้งแรก คือได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.) บรรพ 3 ลักษณะ 21 ที่ได้แบบอย่างมาจากกฎหมายตัวเงินของประเทศต่างๆ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน สวิตเซอร์แลนด์ และจากอนุสัญญาต่างๆ¹ ซึ่งรายละเอียดที่จะได้กล่าวถึงต่อมานี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงในเรื่องของตั๋วแลกเงินเท่านั้น

¹ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557), หน้า 1-5.

3.1.1 การแสดงเจตนาเข้าทำนิติกรรมสัญญา

กฎหมายได้บัญญัติเกี่ยวกับตัวแลกเปลี่ยนไว้ใน ป.พ.พ. บรรพ 3 ที่เกี่ยวกับเอกเทศสัญญา ดังนั้น ตัวแลกเปลี่ยนจึงเป็นสัญญาชนิดหนึ่ง ที่ต้องมีคู่สัญญา 2 ฝ่าย คือเจ้าหนี้และลูกหนี้ หรือมากกว่า 2 ฝ่าย แล้วแต่กรณี ตัวแลกเปลี่ยนนั้นเป็นเอกเทศสัญญาจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเฉพาะที่มีบัญญัติไว้ในแต่ละลักษณะ แต่นอกเหนือจากที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ก็ให้ตกอยู่ภายใต้บังคับของหลักทั่วไปใน ป.พ.พ. เช่น การแสดงเจตนาของผู้ที่ประสงค์จะเข้ามาผูกพันเป็นคู่กรณีในตัวเงิน ที่บทบัญญัติในเรื่องตัวเงินไม่ได้มีบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ และด้วยตัวแลกเปลี่ยนนั้นเป็นนิติกรรมชนิดหนึ่ง จึงให้ หลักกฎหมายในเรื่องนิติกรรมสัญญาตามที่กล่าวไว้ใน ป.พ.พ. บรรพ 1 บังคับใช้โดยอนุโลม²

นิติกรรมนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในทางกฎหมาย มีเหตุที่เกิดมาจากการกระทำ ของบุคคล โดยบุคคลนั้นกระทำ ด้วยความตั้งใจ และมุ่งหมายให้เกิดผลในทางกฎหมาย นิติกรรมนั้นมีอยู่หลากหลายประเภท ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับนิติกรรมไว้เพียงกว้างๆ โดยเน้นหลักอิสระในทางแพ่งหรือหลักเสรีภาพในการทำนิติกรรม ที่เอกชนมีเสรีภาพที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับขอบเขตทางกฎหมายของตนเองด้วยตนเอง แต่ต้องอยู่ในกรอบโดยมีข้อ กัด คือ

1. การเคารพขอบเขตในทางกฎหมายของบุคคลอื่น
2. การเคารพกฎเกณฑ์ที่มาจากเหตุผลในส นึกของเราเอง
3. การเคารพบทบัญญัติของกฎหมาย

กล่าวคือ ถึงแม้บุคคลจะมีเสรีภาพในการเข้าทำนิติกรรมใดๆ แต่หากนิติกรรมนั้นกระทบกับเสรีภาพของบุคคลอื่น เอารัดเอาเปรียบผู้อื่นให้ต้องเสียผลประโยชน์ ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีในสังคม และเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ถือเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย กฎหมายจึงไม่ยอมรับการกระทำ เหล่านี้ให้มีผลในทางกฎหมายได้³

มาตรา 149 ได้บัญญัติถึงความหมายของนิติกรรมไว้ว่า

“นิติกรรม หมายความว่า การใดๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ”

จากบทบัญญัติมาตราดังกล่าว อาจแยกแยะจัดเป็นองค์ประกอบที่เป็นสาระสำคัญของนิติกรรมได้ 4 องค์ประกอบด้วยกัน คือ 1. บุคคล 2. วัตถุประสงค์ 3. แบบ และ 4. เจตนา ซึ่งการที่นิติกรรมจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบครบทั้ง 4 อย่างที่ได้กล่าวมา จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไปไม่ได้

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

³ ศนักรณ โสทธิพันธ์, คำอธิบายนิติกรรม – สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 18 (กรุงเทพฯ: ส านักพิมพ์วิญญูชน, 2557), หน้า 21-29.

ดังที่กล่าวมา ตัวแลกเงินนั้นเป็นเอกเทศสัญญาที่กฎหมายเฉพาะไม่ได้บัญญัติเรื่องการการ แสดงเจตนาที่จะออกตัวแลกเงินไว้ จึงต้องน หลักทั่วไปของการเกิดขึ้นของนิติกรรมสัญญามาบังคับใช้ ซึ่งการแสดงเจตนาเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่เป็นสาระส คัญของนิติกรรม

ตัวแลกเงินนั้นเป็นตราสารชนิดหนึ่งดังที่มาตรา 908 ได้ระบุไว้ว่า “อันว่าตัวแลกเงินนั้น คือ หนังสือตราสาร...” และตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้นิยามคำว่า “ตรา สาร” ไว้คือ “หนังสือสำคัญซึ่งเป็นเอกสารแสดงฐานะหรือสิทธิต่างๆ ตามกฎหมาย” กล่าวคือเมื่อ พิจารณาวิธีการในการแสดงเจตนาทานิติกรรมตามหลักทั่วไปเรื่องนิติกรรมแล้วนั้น การแสดงเจตนา ออกตัวแลกเงินนั้นต้องเป็นการแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งด้วยลายลักษณ์อักษร

3.1.2 การออกและความสมบูรณ์ของตัวแลกเงิน

การออกตัวแลกเงินนั้นนอกจากต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วนั้น กฎหมายยังได้กำหนด หลักเกณฑ์และรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับผู้ออกตัว และยังได้ก ำหนดแบบของตัวแลกเงินไว้

ผู้ออกตัวแลกเงิน นั้นก็คือผู้สั่งจ่ายในมาตรา 908 ที่บัญญัติไว้ว่า “อันว่าตัวแลกเงิน คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่าผู้สั่งจ่าย สั่งบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้จ่าย ให้ใช้เงินจำนวนหนึ่ง แก่บุคคลคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับเงิน” ซึ่งนอกจากผู้สั่งจ่ายที่เป็นผู้ ออกตัวแล้ว จะเห็นได้ว่ายังมีผู้จ่าย และผู้รับเงิน ที่ต้องระบุไว้บนตัวแลกเงินด้วย โดยผู้รับเงินตามตัว แลกเงินที่ครอบครองตัวแลกเงินไว้นั้นเรียกว่าผู้ทรงตัว

นอกจากจะต้องทำเป็นหนังสือแล้ว ผู้ออกตัวแลกเงินต้องระบुरายการต่างๆ ลงในตัวแลกเงิน ครบถ้วนตามที่กฎหมายก ำหนดให้ตัวแลกเงินนั้นต้องมี ซึ่งรายการที่ต้องระบุบนตัวแลกเงินนั้น มาตรา 909 บัญญัติไว้ว่า “อันตัวแลกเงินนั้น ต้องมีรายการดังกล่าวต่อไปนี้ คือ

- (๑) คำบอกชื่อว่าเป็นตัวแลกเงิน
- (๒) คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้จ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอน
- (๓) ชื่อ หรือยี่ห้อผู้จ่าย
- (๔) วันถึงกำหนดใช้เงิน
- (๕) สถานที่ใช้เงิน
- (๖) ชื่อ หรือยี่ห้อผู้รับเงิน หรือคำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ
- (๗) วันและสถานที่ออกตัวเงิน
- (๘) ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย”

(๑) ค บอกรู้ชื่อว่าเป็นตัวแลกเงิน

กฎหมายระบุให้ต้องระบุชื่อว่าเป็นตัวแลกเงินไว้บนตราสาร กระนั้นกฎหมายไม่ได้ระบุว่าต้อง ระบุไว้อย่างไร ที่ใด และในภาษาใด ดังนั้นข้อความระบุชื่ออาจเป็นภาษาใดก็ได้ หรือเป็นส่วนหนึ่งของ ข้อความบนตราสารนั้นก็ได ไม่จำเป็นต้องระบุไว้บนหัวกระดาษตัวแลกเงินเสมอไป ขอเพียงสามารถ ลือให้บุคคลที่จะลงชื่อในตัวแลกเงินนั้นทราบได้ว่าเอกสารนั้นเป็นตัวแลกเงินนั่นเอง

(๒) คำสั่งปรายจากเงื่อนไขให้จ่ายเงินเป็นจ นวนแน่นอน

ตั๋วแลกเงินต้องมีลักษณะเป็นการ “ออกคำสั่ง” (order) เป็นการบังคับสั่งให้ผู้จ่ายนั้นต้องจ่ายเงิน โดยระบุจ นวนเงินที่ต้องจ่ายเป็นจ นวนแน่นอน ซึ่งอาจรวมดอกเบี้ยด้วยก็ได้ (มาตรา 911) อาจระบุเป็นตัวเลข หรือเป็นตัวหนังสือ หรือทั้งสองอย่างประกอบกันก็ย่อมได้⁴ โดยค าสั่งให้จ่ายเงินนี้ ต้องปรายจากเงื่อนไขอันไม่แน่นอน

กล่าวคือกฎหมายนั้นมุ่งที่จะให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการใช้ตั๋วแลกเงิน และสร้างความมั่นใจให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องในตัวแลกเงินว่าจะได้รับการชำระเงิน การสร้างเงื่อนไขการจ่ายเงินที่อาจเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ นั้น ทำให้การได้รับชำระเงินตามตั๋วแลกเงินเกิดความไม่แน่นอนจึงขัดต่อวัตถุประสงค์ของกฎหมาย เช่นกันกับจ นวนเงิน และก็จะเป็นการไม่สะดวกในการโอนตั๋วแลกเงินด้วย เพราะผู้รับโอนไม่อาจทราบได้ว่าจะได้รับเงินเท่าใดและเมื่อใด

(๓) ชื่อ หรือยี่ห้อผู้จ่าย

ชื่อผู้จ่ายนั้นเป็นบุคคลที่รับคำสั่งให้จ่ายเงินตามตั๋วแลกเงินให้แก่ผู้รับเงิน จึงจำเป็นต้องระบุให้แน่ชัดว่าใครเป็นผู้ต้องทำการจ่ายเงิน อย่างไรก็ตามแม้ผู้จ่ายที่ถูกระบุชื่อไว้บนตั๋วแลกเงินนั้นไม่มีตัวตน กระนั้นผู้สั่งจ่ายก็ต้องรับผิดชอบจ่ายเงินอยู่ดี ในการระบุชื่อกฎหมายเพียงกำหนดให้ระบุชื่อหรือยี่ห้อ แต่ไม่ได้ก หนดว่าต้องระบุว่าเป็นชื่อ หรือยี่ห้อของ “ผู้จ่าย” ท นองเดียวกันกับการระบุชื่อผู้รับเงิน หรือการที่ต้องมีลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย

(๔) วันถึงก าหนดใช้เงิน

การระบุวันถึงกำหนดใช้เงินสำหรับหนี้อันเกิดจากสัญญาโดยทั่วไปอาจไม่สำคัญนัก แต่สำหรับตั๋วแลกเงิน เพราะมีผลต่อการนับอายุความที่ให้นับจากวันครบกำหนด (มาตรา 1001 และมาตรา 1002) และการนับระยะเวลาในการท าคัดค้านการไม่ใช้เงิน เพราะต้องท าคัดค้านภายใน 3 วันจากวันครบกำหนด (มาตรา 960 วรรคสอง) อีกทั้งการไม่ระบุวันถึงก าหนดให้แน่ชัดและผู้ทรงไม่น ไปยื่นใช้เงินเมื่อถึงก าหนด และตัวถูกปฏิเสธการใช้เงิน ผู้ทรงจะไม่สามารถไล่เบี้ยเอากับผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลัง และคู่สัญญาอื่นได้อีก เว้นแต่ผู้รับรอง (มาตรา 973 (1))

(๕) สถานที่ใช้เงิน

สถานที่ใช้เงินต้องระบุไว้เพื่อให้ผู้ทรงตัวทราบว่าจะต้องน ทั่วไปยื่นใช้เงินกับผู้จ่าย ณ สถานที่ใด และเมื่อไปตามสถานที่นั้นแล้วผู้จ่ายไม่มีตัวตนหรือสถานที่ไม่มีอยู่จริง ให้ผู้ทรงตัวทาคัดค้านเพื่อเป็นหลักฐานว่าตัวนั้นขาดความน่าเชื่อถือ (มาตรา 962 (2)) และเมื่อได้ทาคัดค้านถูกต้องแล้ว ผู้ทรงสามารถไปใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาที่ลูกหนี้รายอื่นๆ ที่ลงลายมือชื่อไว้บนตั๋วแลกเงินได้ (มาตรา 914, 959, 960 และมาตรา 967 วรรคแรก)

⁴ กรณีที่จ นวนเงินที่ระบุเป็นตัวเลขและที่เป็นตัวหนังสือนั้นขัดกัน มาตรา 12 บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่จ นวนเงินหรือปริมาณในเอกสารแสดงไว้ทั้งตัวอักษรและตัวเลข ถ้าตัวอักษรกับตัวเลขไม่ตรงกันและมีอาจหยั่งทราบเจตนาอันแท้จริงได้ ให้ถือเอาจ นวนเงินหรือปริมาณที่เป็นตัวอักษรเป็นประมาณ”

(๖) ชื่อ หรือยี่ห้อผู้รับเงิน หรือค ขดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ

ชื่อผู้รับเงินนั้นต้องระบุไว้เพื่อให้ผู้จ่ายนั้นทราบได้ว่าต้องจ่ายเงินให้กับบุคคลใด ซึ่งสามารถระบุได้ 2 ชนิด คือ

1. ตัวแลกเงินสั่งจ่าย หรือสั่งจ่ายตามค สั่งระบุชื่อหรือยี่ห้อผู้รับเงิน
2. ตัวแลกเงินสั่งจ่าย หรือสั่งจ่ายตามค สั่งผู้ถือตัว

(๗) วันและสถานที่ออกตัวเงิน

วันออกตัวแลกเงินนั้น หมายถึงวันที่จดลงไว้บนตัวไม่ใช่วันที่เขียนตัวหรือวันที่ส่งมอบตัว และตามค แปลภาษาอังกฤษ ข่า “วัน” หมายถึง วัน เดือน และปี จึงต้องระบุให้ครบจึงจะสมบูรณ์ ทั้งนี้ วันออกตัวมีความสคัญ ดังนี้

1. กรณีตัวแลกเงินมีดอกเบีย ซึ่งการคิดดอกเบี้ยนั้นหากไม่ได้ระบุไว้ชัดเจน ให้คิดจากวันที่ออกตัว (มาตรา 911)
2. กรณีตัวแลกเงินระบุวันถึงก หนดให้จ่ายเงินเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ นับจากวันออกตัว (มาตรา 913 (2))
3. กรณีตัวแลกเงินแบบชำระเมื่อได้เห็นที่ต้องยื่นให้รับรองภายใน 6 เดือนจากวันออกตัว หรือตามที่ผู้สั่งจ่ายจะระบุไว้ (มาตรา 928)
4. กรณีตัวแลกเงินแบบช ระเมื่อได้เห็นที่ต้องยื่นให้ใช้เงินภายใน 6 เดือนจากวันออกตัว (มาตรา 944 ประกอบมาตรา 928)

การระบุเดือนนั้นอาจระบุโดยใช้ตัวย่อ เช่น เดือนมกราคม เขียนย่อเป็น ม.ค. หรือจะระบุเป็นตัวเลขก็ได้ แต่มีข้อควรระวังคือ การระบุวันโดยเขียนเป็นตัวเลขทั้งหมด ชาวอังกฤษนั้นนิยมเขียนในรูปแบบ วัน เดือน ปี ขณะที่ชาวอเมริกันนิยมเขียนในรูปแบบ เดือน วัน ปี เพื่อป้องกันการสับสนควรระบุให้ชัดเจนเป็นตัวหนังสือ

(๘) ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย

ผู้สั่งจ่ายต้องลงลายมือชื่อ เพราะผู้สั่งจ่ายเป็นคู่สัญญาคนแรกที่เกิดความผูกพันรับผิดชอบตามตัวแลกเงิน หากผู้สั่งจ่ายไม่ลงลายมือชื่อ ตัวแลกเงินนั้นก็ยังไม่สมบูรณ์⁵

กล่าวคือการทำตัวแลกเงินจะสมบูรณ์ได้ตามกฎหมาย นอกจากทำเป็นหนังสือแล้วก็ต้องมีรายการครบถ้วนระบุไว้บนตัวแลกเงินตามที่กฎหมายกำหนด หากขาดรายการใดรายการหนึ่งไปตัวแลกเงินนั้นก็ยังไม่สมบูรณ์ ตามที่มาตรา 910 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า “ตราสารอันมีรายการขาดตกบกพร่องไปจากที่ท่านระบุบังคับไว้ในมาตราก่อนนี้ ย่อมไม่สมบูรณ์เป็นตัวแลกเงินเว้นแต่ในกรณีดังกล่าวต่อไปนี้ คือ”⁶

⁵ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 4, หน้า 105-129.

⁶ มาตรา 910 นั้นได้กำหนดข้อยกเว้นกรณีที่ทำตัวแลกเงินอาจมีรายการไม่ครบถ้วนได้ไว้ 4 กรณีด้วยกัน คือ 1.ไม่ได้รับเวลาใช้เงินไว้ ให้ถือว่าพึงใช้เงินเมื่อได้เห็น 2.ไม่ได้ระบุสถานที่ใช้เงินไว้ ให้ถือเอาภูมิล าเนาของผู้จ่ายเป็นสถานที่

3.1.3 การรับรองตัวแลกเงิน

เมื่อพิจารณารายการที่กฎหมายกำหนดให้ตัวแลกเงินนั้นต้องมีเมื่อออกตัวแลกเงิน สังเกตได้ว่ามีเพียงผู้ส่งจ่ายเท่านั้นที่ต้องลงนามบนตัวแลกเงิน ซึ่งหมายความว่า ณ เวลาที่ออกตัวแลกเงินนั้น ผู้จ่ายไม่ทราบว่ามีการออกตัวและยังไม่ทราบว่าตนมีหน้าที่ต้องจ่ายเงินตามตัว ผู้จ่ายยังคงเป็นบุคคลภายนอกสัญญา กล่าวคือ มีเพียงผู้ส่งจ่ายและผู้รับเงินเท่านั้นที่ทราบว่าผู้จ่ายมีหน้าที่ต้องจ่ายเงิน ผู้จ่ายจะทราบและรับรู้หน้าที่ตนเองก็ต่อเมื่อผู้รับเงินกระทำการต่อไปนี้

1. ผู้รับเงิน ทัวแลกเงินไปยื่นให้ผู้จ่ายเพื่อลงลายมือชื่อรับรองตัวแลกเงิน
2. ผู้รับเงิน ทัวแลกเงินไปยื่นขอรับเงินจากผู้จ่ายเมื่อถึงก หนดใช้เงิน⁷

ตามข้างต้นผู้ทรงตัวไม่จำเป็นต้องนำตัวไปให้ผู้จ่ายนั้นรับรองก็ได้ แต่กระนั้นกฎหมายก็ได้กำหนดถึงกรณีที่ตัวแลกเงินต้องมีการรับรอง โดยแบ่งตัวแลกเงินที่ต้องมีการรับรองออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. ตัวเงินที่ผู้ส่งจ่าย กำหนดให้มีการรับรอง
2. ตัวแลกเงินที่ผู้สลักหลัง กำหนดให้มีการรับรอง
3. ตัวแลกเงินที่ต้องมีการรับรองโดยสภาพของตัว

ประเภทที่ 1 และ 2 ที่ผู้ส่งจ่าย (มาตรา 927 วรรคสอง) หรือผู้สลักหลัง (มาตรา 927 วรรคท้าย) ก กำหนดให้มีการรับรอง คือก กำหนดให้ผู้ทรงตัวนั้นต้องง ทัวแลกเงินไปให้ผู้จ่ายรับรอง ทั้งนี้เพื่อจะได้มีลูกหนี้ชั้นต้นที่ต้องจ่ายเงินตามตัว เมื่อผู้จ่ายรับรองตัว หากเกิดกรณีผู้รับรองไม่จ่ายเงินแล้วผู้ทรงไต่เบียดเอากับผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลัง ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังที่จ่ายเงินให้ผู้ทรงตัวไปแล้วนั้น ก็มีสิทธิเรียกร้องให้ผู้รับรองนั้นรับผิดชอบใช้เงินที่ตนต้องเสียไปได้

ประเภทที่ 3 ที่ตัวแลกเงินต้องมีการรับรองโดยสภาพของตัวเงิน คือกรณีตัวแลกเงินที่ระบุวันถึงก หนดใช้เงินเมื่อสิ้นก หนดระยะเวลาอย่างใดอย่างหนึ่ง มิเช่นนั้นระยะเวลาใช้เงินก็จะยังไม่เริ่มนับ เพราะผู้จ่ายนั้นยังไม่เห็นตัว ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ทรงต้องนำตัวแลกเงินไปให้ผู้จ่ายรับรองภายใน 6 เดือน นับจากวันที่ออกตัว เว้นแต่ผู้ส่งจ่ายจะระบุไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา 928)⁸

เมื่อผู้ทรงได้นำตัวแลกเงินไปยื่นให้ผู้จ่ายนั้นรับรอง ผู้จ่ายจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และรายละเอียดเกี่ยวกับการรับรองตัวแลกเงินที่กฎหมายได้ก หนดไว้ ดังนี้

ใช้เงิน 3.ไม่ได้รับสถานที่ออกตัวไว้ ให้ถือภูมิล านาของผู้ส่งจ่ายเป็นสถานที่ออกตัว และ 4.ไม่ได้ลงวันออกตัวไว้ ให้ผู้ทรงตัวคนหนึ่งคนใดท การโดยสุจริตจวันตามที่ถูกต้องแท้จริง

⁷ โพธิ์รุย คงสมบูรณ, คาอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 4, หน้า 107.

⁸ เสาวนีย์ อัครวโรจน, คาอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), หน้า 194-195.

1. ระยะเวลาที่จะรับรอง

เมื่อผู้ทรงตัวไต่ยื่นตัวให้ผู้จ่ายนั้นรับรอง ผู้จ่ายต้องรับรองตัวภายใน 24 ชั่วโมง นับจากเวลาที่ผู้ทรงตัวนั้นมายื่น มิเช่นนั้นผู้ทรงก็มีสิทธิที่จะท คาคัดค้านในการไม่รับรองตัวนั้นได้ (มาตรา 929)

ทั้งนี้หากผู้จ่ายยังไม่พร้อมที่จะรับรองได้ภายใน 24 ชั่วโมง ก็อาจเรียกให้ผู้ทรงยื่นตัวได้อีกครั้งในวันรุ่งขึ้นก็ได้ หากผู้ทรงนั้นไม่ยอมมาตัวมายื่นเป็นครั้งที่สอง ลูกหนี้ตามตัวเงินนั้นก็ไม้อาจยกมาปฏิเสธความรับผิดชอบของตนได้ เว้นแต่จะได้รับการเรียกให้ยื่นตัวเป็นครั้งที่สองแล้ว และผู้ทรงไม่ยอมไปยื่นตัว (มาตรา 930 วรรคสอง) อย่างไรก็ตามผู้จ่ายจะเรียกให้ผ่อนผันออกไปอีกไม่ได้ กระนั้นหากผู้ทรงน มายื่นให้รับรองแล้วผู้จ่ายจะรับรองก็ได้

2. รูปแบบของการรับรอง

การรับรองตัวแลกเงินนั้น ให้ผู้จ่ายทาการรับรองไว้ที่ด้านหน้าของตัวแลกเงินโดยระบุถ้อยคำ ว่า “รับรองแล้ว” หรือถ้อยค ที่หมายความอย่างเดียวกัน⁹ และลงลายมือชื่อของผู้จ่าย กกับอย่างไรก็ตามแม้ไม่ระบุถ้อยคำแห่งการรับรองแต่ผู้จ่ายได้ลงลายมือชื่อไว้แล้ว ก็ให้ถือว่าได้รับรองตัวแลกเงินนั้นแล้ว (มาตรา 931)

การลงลายมือชื่อเพื่อรับรองตัวแลกเงินนั้น ถ้าผู้จ่ายเป็นบุคคลธรรมดาาก็ให้ลงลายมือชื่อตนหรืออาจประทับตราและมีพยานลงนาม 2 คนขึ้นไป¹⁰ หากผู้จ่ายเป็นนิติบุคคลก็ต้องให้ผู้แทนนิติบุคคลลงลายมือชื่อพร้อมประทับตราของบริษัทที่เป็นผู้รับรองไว้ด้วย หรือผู้แทนนิติบุคคลอาจลงลายมือชื่อแล้วเขียนระบุไว้ชัดแจ้งว่ากระท การแทนนิติบุคคลก็ได้¹¹

3. วันที่รับรอง

การลงวันที่ที่รับรองตัวแลกเงินนั้น หากเป็นตัวแลกเงินที่ใช้เงินเมื่อเห็น หรือเป็นตัวแลกเงินที่ใช้เงินเมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาที่สามารถทราบวันสิ้นสุดกำหนดระยะเวลานั้นได้อย่างชัดเจน

⁹ ถ้อยค ที่ระบุนั้นต้องสื่ออย่างชัดเจนว่าเป็นการรับรองตัว หากระบุว่ “เป็นการอาวัล” ก็จะไม่ใช้การรับรองตัวแต่เป็นการอาวัลรับประกัน ต้องไปดูเรื่องของการอาวัลตัวแลกเงิน

¹⁰ เสาวนีย์ อัครโรจน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 7, หน้า 63-65. การลงลายมือชื่อตามมาตรา 900 วรรคสอง นั้นระบุว่าต้องเป็นการลงลายมือชื่อจริงๆ จะลงเป็นลายพิมพ์นิ้วมือ แงงได้หรือเครื่องหมายอื่นๆ นั้นไม่ได้ เพราะว่าการจะเข้าเป็นคู่สัญญาในตัวเงินนั้นเป็นเรื่องส าคัญ กฎหมายจึงประสงค์ให้ใช้เฉพาะในกลุ่มที่รู้หนังสือ สามารถอ่านออกเขียนได้ จึงก าหนดให้ต้องเป็นการลงลายมือชื่อจริงๆ แต่ไม่ได้กล่าวถึงกรณีของตราประทับไว้ หากมองว่าตราประทับกับเครื่องหมายอื่นใดนั้นเป็นคนละส่วนกันดังที่กล่าวแยกกันไว้ในมาตรา 9 แล้วนั้น การที่มาตรา 900 วรรคสองไม่ได้ห้ามไม่ให้ใช้ตราประทับ เรื่องของการใช้ตราประทับนั้นก็ให้หน้า หลักการทั่วไปตามมาตรา 9 วรรคสอง มาบังคับใช้ได้โดยอนุโลม

¹¹ มาตรา 901 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าบุคคลคนใดลงลายมือชื่อของตนในตัวเงินและมีได้เขียนแกลงว่ากระทการแทนบุคคลอีกคนหนึ่งไซร้ ทว่าบุคคลคนนั้นยอมเป็นผู้รับผิดชอบตามความในตัวเงินนั้น” ดังนั้นเมื่อผู้แทนนิติบุคคลลงลายมือชื่อเพื่อรับรองและระบุไว้ชัดแจ้งว่ากระท การแทนนิติบุคคล นิติบุคคลนั้นถือเป็นผู้ต้องรับผิดชอบในฐานะผู้รับรองตัว

ก็ไม่มี ความจ เป็น ยกเว้นตัวแลกเงินที่ระบุให้ใช้เงินเมื่อสิ้นก หนดระยะเวลาอย่างใดอย่างหนึ่งนับแต่ ได้เห็น ที่ผู้รับรองควรลงวันที่ที่รับรองตัวไว้ด้วย เพื่อให้สามารถนับวันถึงก หนดใช้เงินได้ แมักกฎหมาย ไม่ได้บังคับไว้ว่าให้ต้องลงวันที่ด้วยก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าผู้รับรองนั้นไม่ได้ลงวันที่ที่รับรองตัวแลกเงินที่ให้ใช้เงินเมื่อสิ้นก หนด ระยะเวลาอย่างใดอย่างหนึ่งนับแต่ได้เห็น กระนั้นกกฎหมายก็อนุญาตให้ผู้ทรงตัวสามารถเป็นผู้จดวัน รับรองตามที่แท้จริงในตัวได้ (มาตรา 932 วรรคแรก) หากมั่นใจว่าผู้ทรงนั้นจดวันรับรองคลาดเคลื่อน ไปโดยสุจริต แล้วได้มีการโอนตัวไปยังผู้รับโอนที่ไม่รู้ข้อเท็จจริงว่าทาการรับรองตัวกันวันใด ก็ให้ถือ วันที่จดลงบนตัวนั้นเสมือนเป็นวันที่ถูกต้องและผู้รับรองจะขอแก้ไขไม่ได้ (มาตรา 932 วรรคสอง)

ในกรณีทั้งผู้รับรองและผู้ทรงตัวเองก็ไม่ได้จดวันรับรองไว้ มาตรา 933 กำหนดไว้ให้ถือวัน สสุดท้ายของกำหนดระยะเวลาที่ต้องรับรองตัวเป็นวันรับรอง คือเมื่อครบกำหนด 6 เดือนนับจากวัน ออกตัว เว้นแต่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังจะกำหนดระยะเวลาที่ต้องรับรองตัวไว้เป็นอย่างอื่น ก็ให้ยึดวัน สสุดท้ายตามก หนดระยะเวลานั้นเป็นวันรับรอง

4. การขีดฆ่าค ้รับรอง

การขีดฆ่าค ้รับรองนั้นกระทำในกรณีที่ผู้จ่ายนั้นเปลี่ยนใจไม่รับรองตัวที่ตนได้รับรองไปแล้ว แต่ก็เฉพาะต่อเมื่อตัวแลกเงินที่ได้รับรองไปแล้วนั้นยังไม่ได้ส่งคืนให้ผู้ทรง หากส่งคืนไปแล้ว จะไปขีด ฆ่าที่หลังก็ไม่เป็นผล และในกรณีที่ถึงแม้ตัวแลกเงินนั้นยังไม่ได้ส่งคืนให้ผู้ทรงแต่ได้มีการบอกกล่าวเป็น หนังสือไปยังผู้ทรงหรือคู่สัญญาฝ่ายอื่นๆ แล้วนั้น การขีดฆ่าค ้รับรองก็ไม่เป็นผลเช่นกัน (มาตรา 934)

5. ประเภทของการรับรอง

การรับรองตัวแลกเงินตามที่มาตรา 935 วรรคแรก ระบุไว้ นั้น มีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท คือ การรับรองตลอดไป และการรับรองเบี่ยงบ าย

การรับรองตลอดไป คือการที่ผู้จ่ายรับรองที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลัง ทุกประการ โดยจะไม่แก้ไขค ึ่งอย่างหนึ่งอย่างใด (มาตรา 935 วรรคสอง)

การรับรองเบี่ยงบ าย คือการที่ผู้จ่ายรับรองที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลัง แต่รับรองที่จะปฏิบัติเพียงบางส่วน มีเงื่อนไข หรือขอแก้คำสั่งบางประการ ทั้งนี้ต้องได้รับความ ยินยอมจากผู้ทรงตัว จะบังคับให้ผู้ทรงที่เป็นเจ้านี้รับชำระเพียงบางส่วนหรือให้รับชำระผิดไปจากที่ ต้องได้รับช ะนั้นไม่ได้ (มาตรา 320)

นอกจากนี้ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังเองก็ต้องยินยอมด้วย ทั้งนี้สามารถแสดงออกโดยชัดแจ้ง หรือโดยปริยายก็ได้ สามารถให้ค ึ่งยินยอมไว้ล่วงหน้าหรือจะให้ค ึ่งยินยอมตามหลังก็ได้ หรือไม่ได้ตอบ กลับภายในเวลาอันควรหลังได้รับค ึ่งบอกกล่าวก็ให้ถือว่าได้ให้ค ึ่งยินยอมแล้ว (มาตรา 936 วรรคสาม)

หากผู้ส่งหรือผู้สลักหลังนั้นไม่ยินยอมกับการรับรองเบี่ยงบ้าย ตัวแลกเงินฉบับนั้นจะไม่ผูกพันผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังให้ต้องรับผิดชอบ เว้นเสียแต่เป็นเรื่องการรับรองบางส่วนที่ผู้ทรงได้ท การบอกกล่าวให้ทราบก่อนการรับรองแล้วนั้น ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังก็ยังคงต้องรับผิดชอบตามตัวแลกเงินนั้นแม้จะไม่ยินยอมด้วยก็ตาม (มาตรา 936 วรรคสอง)¹²

3.1.4 ความรับผิดชอบของผู้ส่งจ่ายและผู้รับรองตัวแลกเงิน

ตัวเงินนั้นเป็นตราสารที่แสดงความเป็นหนี้อยู่ในตัวเองและแสดงสิทธิของเจ้าหนี้ไว้ อีกทั้งยังเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้ ความรับผิดชอบตามตัวเงินนั้นจึงยึดตามหลัก “ความรับผิดชอบเกิดขึ้นเพราะการลงลายมือชื่อในตัวเงิน” (liability based on signature) และได้บัญญัติไว้ในมาตรา 900 วรรคแรก ความว่า “บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนในตัวเงินย่อมจะต้องรับผิดชอบเนื้อความในตัวเงินนั้น”

การแสดงเจตนาเข้าเป็นคู่สัญญาในตัวเงินนั้นอยู่ภายใต้หลักกฎหมายในเรื่องนิติกรรมสัญญา คือบุคคลที่ลงลายมือชื่อในตัวเงินนั้นจะผูกพันต้องรับผิดชอบตามตัวเงินได้ บุคคลนั้นจะต้องแสดงเจตนาเข้าเป็นคู่สัญญาโดยแสดงเจตนาเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยการลงลายมือชื่อ จึงจะมีผลให้ผู้ที่ลงลายมือชื่อนั้นต้องรับผิดชอบตามตัวเงินนั้น (มาตรา 149 และมาตรา 900 วรรคแรก) ดังนั้นหลักความรับผิดชอบนี้ประกอบไปด้วยลักษณะส ทัญ 2 ประการคือ 1.บุคคลต้องมีการแสดงเจตนาเข้าเป็นคู่สัญญา และ 2. บุคคลต้องลงลายมือชื่อในตัวเงิน¹³

ในกรณีของตัวแลกเงินนั้น สามารถมีบุคคลลงลายมือชื่อและผูกพันรับผิดชอบตามตัวเงินได้หลายฝ่าย แต่ทั้งนี้ผู้เขียนขอยกมาเพียง 2 ฝ่าย คือ 1.ผู้ส่งจ่าย เป็นบุคคลแรกที่ต้องลงลายมือและผูกพันรับผิดชอบตามตัวแลกเงินตามที่กฎหมายกำหนด และ 2.ผู้รับรอง หรือผู้จ่ายที่รับรองตัวแลกเงินตกค ซึ่งผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลัง หรือโดยสภาพของตัวแลกเงินนั้นต้องรับรอง

ความรับผิดชอบของผู้ส่งจ่าย

ผู้ส่งจ่ายนั้นเป็นผู้ออกตัวแลกเงินซึ่งกฎหมายกำหนดให้ต้องลงลายมือชื่อ จึงถือเป็นลูกหนี้ผูกพันรับผิดชอบตามตัวแลกเงิน หากผู้ทรงตัวได้ยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองแล้วผู้จ่ายไม่รับรองก็ดี หรือรับรองแล้วแต่ไม่ยอมใช้เงินก็ดี เท่ากับตัวแลกเงินนั้นขาดความเชื่อถือ ผู้ทรงได้ท ท คัดค้านภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้ทรงก็มีสิทธิไต่เบี่ยเอากับผู้ส่งจ่ายให้ต้องรับผิดชอบใช้เงินแก่ผู้ทรงตัวได้ หรือแม้ว่าผู้ทรงตัวได้ไต่เบี่ยเอากับผู้สลักหลังแล้ว ผู้ส่งจ่ายก็ต้องรับผิดชอบต่อผู้สลักหลังที่ได้ใช้เงินไปแล้ว¹⁴

¹² เสาวนีย์ อัครโรจน์, คาอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 7, หน้า 201-205.

¹³ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คาอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 4, หน้า 38-40.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 182-183.

ความรับผิดชอบของผู้รับรอง (ผู้จ่าย)

ผู้จ่ายที่ได้รับรองตัวแลกเงินแล้วนั้น โดยที่จะรับรองตลอดไปก็ดี หรือรับรองเพียงบ้ายก็ดี ถือว่าได้เข้ามาเป็นคู่สัญญาในตัวแลกเงินในฐานะลูกหนี้ชั้นต้น ย่อมต้องผูกพันรับผิดชอบใช้เงินให้ผู้ทรงตัวตามที่ตนได้รับรองไว้ กล่าวคือ ผู้รับรองตัวแลกเงินเป็นลูกหนี้คนแรกและผู้ทรงต้องน ทั่วไปยื่นให้ใช้เงิน นอกจากนี้ เมื่อพิจารณามาตรา 973 วรรคสอง แล้วนั้น แม้นลูกหนี้คนอื่น เช่น ผู้ส่งจ่าย ผู้สลักหลัง จะได้หลุดพ้นจากความรับผิดในกรณีดังกล่าวไว้ในวรรคแรก แต่ผู้รับรองนั้นไม่ได้หลุดพ้นจากความรับผิด ผู้ทรงยังคงไล่เบี้ยเอาจากผู้รับรองให้ต้องใช้เงินตามที่ได้รับรองไว้ได้¹⁵

3.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551

เทคโนโลยีสารสนเทศได้มีวิวัฒนาการก้าวหน้ากว่าแต่ก่อนและเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในด้านต่างๆ รวมถึงส่งวิธีการสื่อสารจากที่เคยสื่อสารกันแบบซึ่งหน้าหรือผ่านกระดาษ ข้อมูลนั้นจะถูกเก็บอยู่ในรูปของ Soft File ซึ่งเป็นภาษาเครื่องของระบบคอมพิวเตอร์ (Source Code และ Object Code) หรือที่เรียกกันว่าซอฟต์แวร์ (Software) ทำให้การรับส่งข้อมูลกับคนที่แม้อยู่คนละประเทศก็เป็นไปได้ง่ายตาย สะดวก และรวดเร็ว และยังสามารสื่อสารถึงบุคคลจำนวนมากได้ในเวลาเดียวกัน เมื่อนาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการค้า จึงเกิดรูปแบบการค้ารูปแบบใหม่ขึ้นนั่นคือ “การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์” (E-Commerce) หรือ “การทำธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์” (Electronic Transaction)

ด้วยเหตุนี้ UNCITRAL จึงเล็งเห็นความสำคัญในการยกร่างกฎหมายแม่แบบที่เรียกว่า Model Law on Electronic Commerce ให้ประเทศต่างๆ ใช้เป็นแม่แบบในการปรับปรุงกฎหมายภายในให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้เพื่อ

1. รองรับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารและการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
2. อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้เทคโนโลยีซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมาก
3. กำหนดกฎเกณฑ์ที่สร้างความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
4. ให้มีกฎหมายสอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่ประเทศต่างๆ ยอมรับ¹⁶

สำหรับประเทศไทยตามนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ฉบับ “นโยบาย IT 2000”¹⁷ ประเทศไทยได้ออกกฎหมาย พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (พ.ร.บ. ธุรกรรมฯ) ตามกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL โดยมีเหตุผลในการออกกฎหมาย ดังนี้

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 225.

¹⁶ เดชอุดม ไกรฤทธิ, คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 (กรุงเทพฯ: 2557) หน้า 9-10.

¹⁷ สำนักรางานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, “บันทึกความเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔,” 2556.

1. ต้องการข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์มีการรองรับสถานะทางกฎหมายเทียบเท่ากับ
  - (ก) การท เป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือ
  - (ข) การรับรองวิธีการรับส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
  - (ค) การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์
  - (ง) การรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
2. เพื่อเป็นการส่งเสริมการทาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้น่าเชื่อถือ และมีผลทางกฎหมาย เช่นเดียวกับการท ธุรกรรมโดยวิธีการปกติทั่วไป

อย่างไรก็ตามพ.ร.บ. ธุรกรรมฯ ฉบับปี พ.ศ. 2544 ไม่มีการบัญญัติไว้ในหลายเรื่อง เช่น เรื่องของตราประทับอิเล็กทรอนิกส์ การกำหนดให้สามารถเนาเอกสารที่เป็นสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้แทนต้นฉบับหรือเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ ประชาชนจึงยังขาดความมั่นใจว่าเมื่อทาธุรกรรมไปแล้วจะมีผลทางกฎหมายหรือไม่ ทาให้การทาธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไม่เติบโตอย่างทีคาดหวัง จึงได้มีการทบทวนและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพิ่มเติม และออกเป็น พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551

อนึ่ง พ.ร.บ. ธุรกรรมฯ นี้ไม่สามารถนาไปใช้กับธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในทุกเรื่อง และได้มีการกำหนดขอบเขตของธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ไว้คือ

1. ให้ใช้กับธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ด เนินการโดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
2. ให้ใช้กับธุรกรรมในการดำเนินงานของรัฐ โดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือบางส่วน
3. ไม่ใช่บังคับกับธุรกรรมเกี่ยวกับมรดก และธุรกรรมเกี่ยวกับครอบครัว
4. ไม่มีผลกระทบต่อกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ใดๆ ทีกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค¹⁸

ทั้งนี้ความหมายของคำว่า “ธุรกรรม” นั้นมาตรา 4 แห่งพ.ร.บ. ธุรกรรมฯ นี้ได้บัญญัติไว้ว่า “ธุรกรรม หมายความว่า การกระทำใดๆ ทีเกี่ยวกับกิจกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ หรือในการดำเนินงานของรัฐตามที่กำหนดในหมวด ๔” ดังนั้นตัวแลกเปลี่ยนที่เป็นกิจกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ หากออกเป็นตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์ก็ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของพ.ร.บ. ธุรกรรมฯ ซึ่งจะศึกษาในบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการออกตัว ความสมบูรณ์ของตัว

3.2.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือ

หนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือของธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์นั้น มาตรา 8 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า

“ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 9 ในกรณีทีกฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดง ถ้าได้มีการจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่

¹⁸ เดชอุดม ไกรฤทธิ, คาอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551, หน้า 13.

สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ให้ถือว่าข้อความนั้นได้ทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดงแล้ว”

ตามบทบัญญัตินี้ การเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลงนั้น กล่าวคือ เมื่อจัดทำให้อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงแล้ว และเมื่อใช้โปรแกรมอ่านแล้วข้อความที่ปรากฏให้เห็นบนจอขึ้นความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ก็ถือได้ว่าได้จัดทำเป็นหนังสือแล้ว การทำเอกสารกฎหมายทางอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในรูปของสัญญาณก็เช่นเดียวกัน

ทั้งนี้ ข้าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่าความตามค นิยามตามมาตรา 4 คือ ข้อความที่ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใด เช่น เอกสาร ค พุด กริยาทำทาง ได้ถูกสร้าง ส่ง รับ เก็บรักษาหรือประมวลผล แปลงเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และเก็บไว้ใน Computer Server¹⁹

3.2.2 บทบัญญัติเกี่ยวกับการลงลายมือชื่อ

การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นกฎหมายได้กล่าวถึงในบทที่ 3 มาตรา 9 วรรคแรก โดยกำหนดถึงวิธีการลงลายมือชื่อที่กฎหมายยอมรับถือว่าได้ลงลายมือชื่อในหนังสือแล้ว คือ

1. วิธีการที่ใช้ต้องสามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถแสดงได้ว่าเจ้าของลายมือชื่อรับรองข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ว่าเป็นของตน ทั้งนี้การที่จะระบุตัวตนเจ้าของลายมือชื่อนั้นเป็นผลมาจากการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์
2. วิธีการดังกล่าวต้องเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมหรือข้อตกลงของคู่กรณี

วิธีการใดถือเป็นวิธีการที่น่าเชื่อถือขึ้นนั้น กฎหมายได้กำหนดสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการพิจารณาว่าวิธีการนั้นน่าเชื่อถือหรือไม่ ไว้ในมาตรา 9 วรรคสอง คือ

1. ความมั่นคงและรัดกุมของการใช้วิธีการหรืออุปกรณ์ในการระบุตัวบุคคล สภาพพร้อมใช้งานของทางเลือกในการระบุตัวบุคคล กฎเกณฑ์เกี่ยวกับลายมือชื่อที่กำหนดไว้ในกฎหมายระดับความมั่นคงปลอดภัยของการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การปฏิบัติตามกระบวนการในการระบุตัวบุคคลผู้เป็นสื่อกลาง ระดับของการยอมรับหรือไม่ยอมรับ วิธีการที่ใช้ในการระบุตัวบุคคลในการทำธุรกรรม วิธีการระบุตัวบุคคล ณ ช่วงเวลาที่มีการทำธุรกรรมและติดต่อสื่อสาร
2. ลักษณะ ประเภท หรือขนาดของธุรกรรมที่ทำ จำนวนครั้งหรือความสม่ำเสมอในการทำธุรกรรม ประเพณีทางการค้าหรือทางปฏิบัติ ความส ัตถุ มูลค่าของธุรกรรมที่ ทำ
3. ความรัดกุมของระบบการติดต่อสื่อสาร

สังเกตได้ว่าการจะเลือกวิธีการในการลงลายมือชื่อที่ต้องมีความปลอดภัยนั้น ต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นทางเลือกของวิธีการที่นำมาใช้ว่ามีทางเลือกอื่นที่ดีกว่าหรือไม่ ต้องคำนึงถึงลักษณะ ประเภท ขนาดของธุรกรรม และความสม่ำเสมอ อีกทั้งวิธีที่ปฏิบัติกัน

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65-66.

โดยทั่วไปสำหรับธุรกรรมประเภทนั้นๆ นอกวิธีการลงลายมือชื่อต้องมีความเหมาะสมตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ระบบของการสื่อสารที่ท ธุรกรรมนั้นก็ต้องมีความรัดกุมปลอดภัยด้วย²⁰

3.2.3 บทบัญญัติเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

กฎหมายได้ให้นิยามค ษา “ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์” ในมาตรา 4 บัญญัติว่า

“ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า อักษร อักขระ ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น”

กล่าวคือในอนาคตที่ธุรกรรมทุกอย่างเป็นอิเล็กทรอนิกส์แล้วไม่มีเอกสารอีกต่อไป ซึ่งลายมือชื่อก็ไม่เป็นเพียงการเขียนออกมาเป็นลายเส้นอีก แต่จะเป็นลายมือชื่อที่ถูกบันทึกอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ลายมือชื่อนั้นอาจเป็นอักษร อักขระ ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์ใดๆ ประกอบกันขึ้นมา ที่สามารถระบุตัวตนของบุคคลที่ซึ่งลงลายมือชื่อนั้นด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์²¹

ทั้งนี้เพื่อกำหนดหลักการเกี่ยวกับลายมือชื่อที่เป็นที่น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ กฎหมายได้ลักษณะของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ ไว้ในมาตรา 26 วรรคแรก ดังนี้

1. ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่อนั้นได้เชื่อมโยงไปยังเจ้าของลายมือชื่อ โดยไม่เชื่อมโยงไปยังบุคคลอื่นภายใต้สภาพที่น มาใช้
2. ในขณะที่สร้างลายมือชื่อนั้น ข้อมูลสำหรับใช้สร้างลายมือชื่อนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าของลายมือชื่อโดยไม่มีการควบคุมของบุคคลอื่น
3. การเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดแก่ลายมือชื่อนี้ นับแต่เวลาที่ได้สร้างขึ้นสามารถจะตรวจพบได้
4. ในกรณีกฎหมายกำหนดให้การลงลายมือชื่อนี้เป็นไปเพื่อรับรองความครบถ้วน และไม่มี การเปลี่ยนแปลงของข้อความ การเปลี่ยนแปลงใดแก่ข้อความนั้นสามารถตรวจพบได้ นับแต่เวลาที่ลงลายมือชื่อนี้

การที่ผู้รับข้อมูลที่มีลายชื่อจะสามารถเชื่อมั่นได้ว่าข้อมูลที่ได้นั้นถูกต้อง ลายมือชื่อจึงจำเป็นต้องถูกสร้างด้วยระบบลายมือชื่อนี้แบบปลอดภัยที่ปฏิบัติตามวิธีการแบบปลอดภัย จึงจะถือได้ว่าเป็นลายมือชื่อนี้แบบปลอดภัย เมื่อทำการลงลายมือชื่อนี้ด้วยลายมือชื่อนี้แบบปลอดภัย กฎหมายให้สันนิษฐานว่า ข้อมูลนั้นเชื่อถือได้ว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงและมาจากบุคคลที่ลงลายมือชื่อนี้จริง ทั้งนี้ลายมือชื่อนี้แบบปลอดภัยสามารถ

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 67-68.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 46-47.

แบ่งออกเป็น 2 แบบ ด้วยกัน คือ 1.เป็นมาตรฐานที่ออกโดยผ่านกรรมการพิจารณาแล้ว และ 2. ลายมือชื่อที่สร้างขึ้นเอง

อย่างไรก็ตาม แล้วลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์แบบปลอดภัย แบบไหนจึงเพียงพอเหมาะสม มีความเห็นว่า หากเป็นระบบที่เอกชนพัฒนา เพื่อใช้ติดต่อสื่อสารกัน และเอกชนเชื่อถือในระบบนั้นอยู่แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายมาบังคับให้วิธีการที่ใช้นั้นต้องเป็นวิธีการที่ได้รับการรับรอง อีกทั้งยังเป็นการเปิดกว้างทางเทคโนโลยีให้สามารถพัฒนาระบบลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์²²

3.2.4 บทบัญญัติเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์นั้นย่อมไม่มีเอกสารที่อยู่ในรูปของกระดาษในการทำธุรกรรม แต่หากธุรกรรมนั้นๆ กฎหมายกำหนดให้ต้องเก็บรักษาเอกสารต้นฉบับ หรือต้องนำเสนอเอกสารต้นฉบับ ฉะนั้นกฎหมายจึงได้กำหนดให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่พิมพ์ออกมานั้น (สิ่งพิมพ์ออก) สามารถใช้แทนเอกสารต้นฉบับได้ อีกทั้งรับรองผลทางกฎหมายของสิ่งพิมพ์ออกนั้นๆ ด้วย โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 10 วรรคแรก ความว่า

“ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้นำเสนอหรือเก็บรักษาข้อความใดในสภาพที่เป็นมาแต่เดิมอย่างเอกสารต้นฉบับ ถ้าได้นำเสนอหรือเก็บรักษาในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ให้ถือว่าได้มีการนำเสนอหรือเก็บรักษาเป็นเอกสารต้นฉบับตามกฎหมายแล้ว

(๑) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อความตั้งแต่การสร้างข้อความเสร็จสมบูรณ์ และ

(๒) สามารถแสดงข้อความนั้นในภายหลังได้”

วิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อความนั้น กฎหมายได้ขยายความไว้ในวรรคสอง และวรรคสาม ความว่า ความถูกต้องของข้อความนั้นต้องพิจารณาถึงความครบถ้วนและไม่มีเปลี่ยนแปลง เว้นแต่การรับรอง บันทึกเพิ่มเติม หรือการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่ไม่กระทบให้ข้อความนั้นเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ต้องคำนึงพฤติการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และวัตถุประสงค์ของการสร้างข้อความนั้นด้วย

เอกสารต้นฉบับที่สามารถนำเสนอตามที่กฎหมายกำหนดได้นั้น ต้องอยู่ในรูปของการพิมพ์เขียน บันทึก จับต้องได้ และมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าตั้งแต่ตอนสร้าง แต่สำหรับธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์นั้น เอกสารต้นฉบับตั้งแต่ต้นถูกสร้างให้อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นภาษาคอมพิวเตอร์ต้องใช้โปรแกรมในการประมวลผลและแสดงผลบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ จึงจะสามารถเห็นและอ่านข้อความอิเล็กทรอนิกส์นั้น ซึ่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ว่านี้ถูกเก็บไว้ที่ Server ของระบบคอมพิวเตอร์

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่พิมพ์ออกมา ต้องอาศัยความในมาตรา 10 วรรคท้าย ที่กำหนดให้สิ่งพิมพ์นั้นสามารถใช้อ้างอิงข้อความของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และสามารถใช้แทนเอกสารต้นฉบับได้ หากมีข้อความถูกต้องครบถ้วนตรงกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และได้รับการรับรองสิ่งพิมพ์ออกโดย

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 99-102.

หน่วยงานที่มีอำนาจตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด²³ คือ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน)²⁴

ทั้งนี้ตามประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การรับรองสิ่งพิมพ์ออก พ.ศ. 2555 ได้กำหนดข้อยกเว้นบางกรณี ที่สิ่งพิมพ์ออกที่ไม่ได้รับการรับรองก็ให้ถือว่าได้มีการรับรองแล้ว ไว้ในข้อ 4 โดยมี 3 กรณีด้วยกัน คือ

1. เจ้าของข้อมูล ผู้ควบคุมข้อมูล หรือบุคคลภายใต้บังคับของเจ้าของข้อมูล หรือผู้ควบคุมข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์นั้น เป็นผู้จัดทำสิ่งพิมพ์ออกจากระบบการพิมพ์ออกที่อยู่ใต้การควบคุมของเจ้าของหรือผู้ควบคุมข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น
2. หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจในการเก็บรักษา หรือควบคุมข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของบุคคลอื่น หรือบุคคลภายใต้บังคับหน่วยงานของรัฐ เป็นผู้จัดทำสิ่งพิมพ์ออกจากระบบการพิมพ์ออกที่อยู่ใต้การควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐนั้น
3. หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายในการกำกับหรือควบคุมดูแล หรือหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ เป็นผู้จัดทำสิ่งพิมพ์ออกจากระบบการพิมพ์ออกที่มีมาตรฐานที่เทียบเท่าหรือมีความเหมาะสมกว่าหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศนี้

สำหรับกรณีนอกเหนือจากนี้ การที่สิ่งพิมพ์ออกจะสามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิงแทนเอกสารต้นฉบับได้นั้น ระบบการพิมพ์ออกต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ประกาศไว้ และได้รับการรับรองจากสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน)

3.3 ร่างพระราชบัญญัติธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ...

เมื่อครั้งได้มีการทบทวนและแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. ธุรกรรมฯ คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 บทบัญญัติที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมนั้นมีความบกพร่องในประการสำคัญ อีกทั้งต่อมาได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการทำสัญญาด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ และทางสหประชาชาติได้ออกอนุสัญญาว่าด้วยการใช้ข้อความสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ (United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts 2005)

ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายจึงเห็นสมควรที่ พ.ร.บ. ธุรกรรมฯ ต้องมีการปรับปรุงเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่ปรากฏอยู่ และเพื่อให้ พ.ร.บ. ธุรกรรมฯ นั้นสามารถรองรับการพัฒนาทางแนวความคิดตามอนุสัญญาของสหประชาชาติข้างต้น²⁵

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 70-71.

²⁴ ตามประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง หน่วยงานรับรองสิ่งพิมพ์ออก พ.ศ. 2555

²⁵ สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, “บันทึกความเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔,” 2556.

3.3.1 แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือ

จากมาตรา 8 แห่งพ.ร.บ. ธุรกิจกรมฯ ได้กำหนดว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะมีสถานะเป็นหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือได้ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นต้องสามารถเข้าถึงได้ และนำกลับมาใช้ได้ใหม่ภายหลังโดยที่ความหมายไม่เปลี่ยนแปลง

อย่างไรก็ตามตามกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL ไม่ได้ระบุว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นความหมายต้องไม่เปลี่ยนแปลง โดยให้เหตุผลว่าเอกสารที่เป็นกระดาษที่ถูกเขียนขึ้นด้วยดินสอข้อมูลก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่ก็ยังมีสถานะเป็นหนังสือได้ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็ควรได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกัน

ดังนั้นจึงมีความเห็นให้ตัดข้อความที่กำหนดให้ “โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง” ออกจากมาตรา 8 และที่ปรากฏในมาตราอื่นอีก ก็ให้ตัดทิ้งด้วยเช่นกัน สรุปคือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะมีสถานะเป็นหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือ เพียงสามารถเข้าถึงได้และนำกลับมาใช้ได้ใหม่ภายหลังก็เพียงพอ²⁶

3.3.2 แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการลงลายมือชื่อ

เมื่อพิจารณามาตรา 9 แห่งพ.ร.บ. ธุรกิจกรมฯ จะเห็นได้ว่ามีสาระสำคัญบางส่วนไม่สอดคล้องกับตรรกะของกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL และเมื่อพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติในอนุสัญญาว่าด้วยการใช้ข้อความสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศแล้ว พบว่าบทบัญญัติในอนุสัญญาดังกล่าวก หนดข้อก หนดขั้นต ของการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้ 2 ประการ คือ

1. ใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อและสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อ
2. วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้ หรือเป็นวิธีการที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นวิธีการที่เป็นไปตามข้อกำหนดข้อ 1 โดยอาจพิสูจน์จากวิธีการที่ใช้สร้างลายมือชื่อหรือพิสูจน์ร่วมกับพยานหลักฐานอื่น

ข้อยกเว้นในข้อ 2 ด้วยเห็นว่าในบางกรณีแม่ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้สร้างด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ แต่ก็เป็นที่ยอมรับระหว่างคู่กรณีทุกฝ่าย จึงเห็นควรไม่จ กัดเฉพาะวิธีการที่เชื่อถือได้

จึงเห็นควรแก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 9 ในวรรคแรกแต่เดิม เป็น

“ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีการลงลายมือชื่อ หรือกำหนดผลทางกฎหมายกรณีที่ไม่มีการลงลายมือชื่อไว้ ให้ถือว่าได้มีการลงลายมือชื่อแล้ว ถ้า

(๑) ใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และ

(๒) ใช้วิธีการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

²⁶ เรื่องเดียวกัน.

(ก) วิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมทั้งปวง รวมถึงข้อตกลงใดๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือ

(ข) วิธีการอื่นใดที่สามารถยืนยันตัวเจ้าของลายมือชื่อและสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อตาม (๑) ได้ด้วยวิธีการนั้นเองหรือประกอบกับพยานหลักฐานอื่น”

ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดบทบัญญัติในอนุสัญญาว่าด้วยการใช้ข้อความสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาระหว่างประเทศ²⁷

3.3.3 แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

บทบัญญัติมาตรา 26 แห่งพ.ร.บ. ธุรกรรมฯ ที่ได้กำหนดว่าลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องมีลักษณะตาม (๑) – (๔) โดยที่ข้อความใน (๔) นั้นมีการแปลความเกินมาจากกฎหมายแม่แบบทำให้เสียตรรกะแต่เดิมไป จึงได้แก้ไขมาตรา 26 (๔) จากเดิม

“(๔) ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นไปเพื่อรับรองความครบถ้วนและไม่มี การเปลี่ยนแปลงของข้อความ การเปลี่ยนแปลงใดแก้ไขข้อความนั้นสามารถตรวจพบได้ นับแต่เวลาที่ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์”

โดยให้ข้อความต่อไปนี้แทน

“(๔) ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การลงลายมือชื่อเป็นไปเพื่อรับรองความครบถ้วนและไม่มี การเปลี่ยนแปลงของข้อความ การเปลี่ยนแปลงใดแก้ไขข้อความนั้นสามารถตรวจพบได้ นับแต่เวลาที่ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์”

โดยตัดคำว่า “อิเล็กทรอนิกส์” ออกไป เนื่องจากไม่มีกฎหมายใดบังคับให้ใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์²⁸

3.4 กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง

เมื่อเกิดพิพาทในนิติกรรมทางแพ่งจนเกิดเป็นคดีความขึ้นมา การดำเนินคดีความอาจแบ่งกฎหมายวิธีสบัญญัติออกเป็น 2 ประเภท ด้วยกัน คือ กฎหมายวิธีพิจารณาความ และกฎหมายลักษณะพยาน

กฎหมายวิธีพิจารณาจะกล่าวถึงวิธีพิจารณาเกี่ยวกับการฟ้องคดี ลำดับขั้นตอนของการดำเนินคดี อานาจหน้าที่ของคู่ความและศาล การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล เป็นต้น ขณะที่กฎหมายลักษณะพยานจะกล่าวถึงการเสนอพยานหลักฐานต่อศาล วิธีการและขั้นตอนในการสืบพยาน การอ้างพยานหลักฐาน รวมถึงประเภทของพยานหลักฐาน เป็นต้น แต่ทั้งนี้กฎหมายทั้ง 2 ประเภทนั้นต่างก็เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีในชั้นศาล ไม่สามารถแยกกันใช้ได้โดยเด็ดขาด

²⁷ เรื่องเดียวกัน.

²⁸ เรื่องเดียวกัน.

ในกฎหมายพยานหลักฐานนั้น ประเภทของพยานหลักฐานอาจแบ่งได้หลายแบบ ส หรับการแบ่งตามรูปลักษณะหรือตามเนื้อหาสาระนั้น แบ่งพยานหลักฐานออกเป็น 3 ประเภท ด้วยกัน

1. พยานบุคคล

พยานบุคคล คือบุคคลที่มาเบิกความให้ข้อเท็จจริงต่อศาล อาจเป็นการเล่าเรื่องหรือตอบคาซักถามของศาล ทั้งนี้สิ่งที่เป็นพยานหลักฐานจริงๆ นั้น ก็คือคาเบิกความหรือถ้อยคาของพยาน ไม่ใช่ตัวพยานที่เป็นพยานหลักฐาน

ทั้งนี้ค้ เบิกความหรือถ้อยค้ ของพยานนั้น ศาลต้องท การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรรวมไว้ในสำนวนเพื่อเป็นหลักฐานในการพิจารณาคดีต่อไป จึงกล่าวได้ว่า พยานบุคคล แท้จริงจึงหมายถึงบันทึกค้ เบิกของพยานที่ปรากฏในสำนวน

2. พยานเอกสาร

พยานเอกสาร คือสิ่งซึ่งมีการบันทึกตัวอักษร ตัวเลข รูปรอย หรือเครื่องหมายซึ่งสามารถแสดงข้อความหรือความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นอะไรก็ได้ เช่น เทป แผ่นบันทึกเสียง หรืออาจบันทึกด้วยการเขียนด้วยมือ พิมพ์ พิมพ์ดีด แกะสลัก เป็นต้น ทั้งนี้พยานเอกสารนั้นหมายรวมถึงเอกสารส คัญทางราชการต่างๆ หนังสือสัญญา จดหมาย บันทึกข้อความ และอื่นๆ

ซึ่งทั้งหมดนี้ไม่จกัคว่าต้องบันทึกไว้บนแผ่นกระดาษเท่านั้น อาจเป็นผ้า แผ่นโลหะ หรือกระดาน หรือแม้แต่การบันทึกไว้บนกาแพง ก็ถือเป็นพยานเอกสารได้เช่นกัน เพราะสิ่งที่ใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงไม่ใช่วัสดุที่ใช้บันทึก หากเป็นถ้อยค้ ที่ถูกบันทึกไว้

3. พยานวัตถุ

พยานวัตถุ คือวัตถุหรือสิ่งใดที่อาจใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงต่อศาลได้ โดยมีใช้ด้วยการอ่านหรือพิจารณาข้อความที่บันทึกไว้ เช่น สิ่งที่เป็นของกลางที่โจทก์นำสืบ เอกสารที่นำสืบเพื่อพิสูจน์ว่าได้มีการท ขึ้นเมื่อใด หรือว่ามี การปลอมแปลงเอกสาร แต่ไม่ใช่เพื่อพิสูจน์ข้อความที่บันทึกไว้ เป็นต้น

สำหรับพยานวัตถุที่เป็นสังหาริมทรัพย์ก็ให้ยื่นต่อศาลเพื่อตรวจดู แต่หากพยานวัตถุเป็นอสังหาริมทรัพย์นั้น ก็ให้ศาลไปตรวจดูที่ตัวอสังหาริมทรัพย์เลย

3.4.1 หลักทั่วไปในการรับฟังพยานเอกสาร

ในการท ธุรกิจการค้ นั้น สิ่งทีห้สึกเสี่ยงไม่ได้ก็คือสัญญาต่างๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็จะเกี่ยวข้องกับเอกสารสัญญา ดังนั้นเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นมา สิ่งแรกที่สามารถระบุว่ามี การท ธุรกิจกรรมเกิดขึ้น ก็คือเอกสารสัญญาของการท ธุรกิจกรรมนั่นเอง ทั้งนี้การที่จะอ้างพยานหลักฐานที่เป็นพยานเอกสารขึ้นเพื่อน สืบความนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ป.วิ.พ.) มาตรา 93 ได้วางหลักไว้ว่า การอ้างพยานเอกสารนั้น เอกสารนั้นต้องเป็นเอกสารต้นฉบับเท่านั้น

ทั้งนี้ได้กำหนดข้อยกเว้นที่สามารถอ้างพยานเอกสารที่ไม่ใช่เอกสารต้นฉบับไว้ 4 กรณีด้วยกันคือ

1. เมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตกลงว่าสาเนาเอกสารนั้นถูกต้อง ก็ให้ศาลยอมรับสาเนาเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานได้
2. กรณีที่เอกสารต้นฉบับได้ถูกทลายโดยเหตุสุดวิสัย สูญหาย ไม่สามารถนำมาได้โดยไม่ได้เกิดจากเหตุที่ผู้อ้างต้องรับผิดชอบ หรือศาลเห็นว่าเป็นกรณีจำเป็น ก็ให้ศาลอนุญาตให้นำสาเนาเอกสาร หรือจะเป็นพยานบุคคลมาสืบได้
3. เอกสารต้นฉบับอยู่ในอารักขาหรือความควบคุมของทางราชการ ก็ให้ ส ข ณาเอกสารที่ทางราชการรับรองถูกต้องมาน สืบได้ เว้นแต่ศาลจะกำหนดเป็นอย่างอื่น
4. เมื่อคู่ความฝ่ายที่ถูกอ้างเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานยันตน ไม่ได้คัดค้านการนำเอกสารมา สืบตามมาตรา 125 ก็ให้ศาลรับฟัง ส ณาเอกสารนั้นได้ แต่ไม่ได้ตัดอานาศาลตามมาตรา 125 วรรคสาม

ทั้งนี้ฝ่ายที่อ้างเอกสารเป็นพยานหลักฐานนั้น มีหน้าที่ต้องนำสืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงและความถูกต้อง มิฉะนั้น ศาลก็อาจปฏิเสธไม่รับฟังพยานเอกสารนั้นก็ได้ ตามฎีกาที่ 767/2548

3.4.2 การนำสืบพยานบุคคลโดยไม่ได้และต้องข้อความในเอกสาร

นิติกรรมที่กฎหมายกำหนดให้ต้องท เป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือนั้น เอกสารนั้นถือเป็นเอกสารส ศัญญาที่บันทึกเจตนาการเข้าทานนิติกรรมสัญญา และคงทนกว่านิติกรรมสัญญาที่ให้ไว้ด้วยปากเปล่า และคู่สัญญาที่มีความประสงค์ใช้เอกสารนั้นเพื่อไม่ให้อีกฝ่ายปฏิเสธหรือโต้แย้งที่จะไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงได้ เช่นนี้แล้วเพื่อให้เป็นหลักประกันว่าสามารถใช้เอกสารที่จัดทำขึ้นเป็นพยานหลักฐานตามเนื้อความที่ปรากฏ กฎหมายจึงกำหนดข้อห้ามมิให้นำสืบพยานบุคคลมาแก้ไขเปลี่ยนแปลงเนื้อความในเอกสารนั้น ตาม ป.วิ.พ. มาตรา 94 วรรคแรก ความว่า

“เมื่อใดมีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ห้ามมิให้ศาลยอมรับฟังพยานบุคคลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ แม้ถึงว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ยินยอมก็ดี

(ก) ขอสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร เมื่อไม่สามารถนำเอกสารมาแสดง

(ข) ขอสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อได้นำเอกสารมาแสดงแล้วว่ายังมีข้อความเพิ่มเติมตัดทอนหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารนั้นอยู่อีก”

ถึงแม้กฎหมายจะห้ามมิให้นำสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร หากแต่ก็มีข้อยกเว้นที่สามารถนำสืบพยานบุคคลได้ ตามมาตรา 94 วรรคสอง

“แต่บทบัญญัติแห่งมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา (๒) แห่งมาตรา ๙๓ และมีให้ถือว่าเป็นการตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะกล่าวอ้างและนำพยานบุคคลมาสืบประกอบข้ออ้างว่าพยานเอกสารที่แสดงนั้นเป็นเอกสารปลอมหรือไม่ถูกต้องทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือสัญญาหรือหนี้อย่างอื่นที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์ หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด”

ข้อยกเว้นในการน สืบพยานบุคคลสามารถทำได้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการพิสูจน์เพื่อทำลาย หรือหักล้างพยานเอกสารนั้น มีด้วยกัน 3 กรณี คือ

1. น สืบพยานบุคคลเพื่อแสดงว่าเอกสารปลอม หรือไม่ถูกต้อง
2. น สืบพยานบุคคลเพื่อแสดงว่าสัญญาหรือหนี้ไม่สมบูรณ์
3. น สืบพยานบุคคลเพื่อแสดงว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด

สังเกตได้ว่าบทบัญญัติในมาตรา 94 นี้ บังคับใช้ก็แต่นิติกรรมที่กฎหมาย กำหนดให้ต้องท ว่าเป็น หนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือเท่านั้น หากเป็นนิติกรรมอื่นที่กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ต้องท ว่าเป็น หนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือ กฎหมายไม่ได้ห้ามไม่ให้ สืบพยานบุคคล นอกจากนี้ตามที่ศาลฎีกา ได้เคยวินิจฉัยไว้ในค พิพากษาฎีกาที่ 2170/2517 กฎหมายเพียงแต่ห้ามไม่ให้ สืบพยานบุคคลแทน พยานเอกสาร การน สืบพยานเอกสารอื่นเพื่อหักล้างพยานเอกสารนั้นกฎหมายไม่ได้ห้ามไว้²⁹

3.5 UNCITRAL Model Law on Transferable Record

ตั้งแต่อดีต UNCITRAL ได้พัฒนากฎหมายแม่แบบขึ้นมาไม่ว่าจะเป็น Model Law on Electronic Commerce (1996) และ Model Law on Electronic Signatures (2001) โดยมี เป้าหมายเพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้กับ การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ อย่างไรก็ตาม กฎหมายแม่แบบทั้ง 2 ฉบับนั้น ไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องของ electronic transferable records (e-transferable records) เท่าใดนัก บทบัญญัติต่างๆ จึงไม่สามารถน ามบังคับใช้เมื่อเกิดปัญหาในการ ใช้ข้อมูลดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะในการค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ กฎหมายของหลายประเทศ

ทั้งนี้เพื่อเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์รองรับการใช้ในทางการค้า และรับรองสถานะทาง กฎหมายของ e-transferable records โดยเล็งเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ UNCITRAL จึงได้มีความเห็นให้มีการยกร่างกฎหมายแม่แบบ Model Law on Electronic Transferable Records (2017)

3.5.1 Electronic transferable record

ตามบทบัญญัติ Article 2 ในกฎหมายแม่แบบฉบับนี้ได้ให้ค นิยามไว้ดังนี้

“Electronic record” means information generated, communicated, received or stored by electronic means, including, where appropriate, all information logically associated with or otherwise linked together so as to become part of the record, whether generated contemporaneously or not;

²⁹ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: ส านักพิมพ์นิติบรรณ การ, 2557)

“Electronic transferable record” is an electronic record that complies with the requirements of article 10;

“Transferable document or instrument” means a document or instrument issued on paper that entitles the holder to claim the performance of the obligation indicated in the document or instrument and to transfer the right to performance of the obligation indicated in the document or instrument through the transfer of the document or instrument.

3.5.2 Legal recognition of an electronic transferable record

Article 7 แห่งกฎหมายแม่แบบนี้ได้รับรองสถานะทางกฎหมายของ e-transferable record ไว้ความว่า

Article 7. Legal recognition of an electronic transferable record

1. *An electronic transferable record shall not be denied legal effect, validity or enforceability on the sole ground that it is in electronic form.*
2. *Nothing in this law requires a person to use an electronic transferable record without that person’s consent.*
3. *The consent of a person to use an electronic transferable record may be inferred from the person’s conduct.*

บทบัญญัตินี้ได้วางหลักไว้ว่าห้ามไม่ให้ปฏิเสธผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของ electronic transferable record เพียงเพราะเหตุที่ข้อมูลนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ อย่างไรก็ตาม บทบัญญัตินี้ไม่ได้บังคับให้คู่สัญญาต้องใช้อุบัติการ electronic transferable record หากไม่ยินยอม ทั้งนี้การให้คำยินยอมที่จะใช้อุบัติการ electronic transferable record นั้นไม่จำเป็นต้องท้อยงชัดแจ้ง แต่ให้คำยินยอมโดยปริยายด้วยการกระทำ ก็ได้

ทั้งนี้ ระบบบริหารจัดการ electronic transferable record บางระบบ เช่น ใบตราส่งสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ (eB/L) ที่เป็นระบบแบบ registry-based system นั้น การใช้บริการกับผู้ให้บริการ eB/L นั้น โดยปกติจะต้องให้ผู้ขอใช้บริการลงนามในสัญญายอมรับข้อตกลงและเงื่อนไขการให้บริการ ซึ่งก็ถือได้ว่าเมื่อผู้ขอใช้บริการลงนามยอมรับข้อตกลงฯ ก็ได้ให้คำยินยอมที่จะใช้อุบัติการ electronic transferable record นั้นด้วย

ส สำหรับระบบอื่นที่มีการใช้อุบัติการ electronic transferable record ที่ไม่มีระบบปฏิบัติการหลักในการดาเนินการและควบคุม เช่น distributed-ledger technology (DLT) หรือ token-based เป็นต้น ที่การเข้าทำกิจกรรมบนระบบนั้นๆ และใช้ประโยชน์จาก electronic transferable record ก็ถือได้ว่าบุคคลนั้นได้ให้คำยินยอมแล้วโดยปริยาย

อย่างไรก็ตาม บทบัญญัตินี้เพียงแต่รองรับการมีผลผูกพันและให้มีผลบังคับใช้ได้ทางกฎหมายของข้อมูลที่ระบุใน electronic transferable record เท่านั้น แต่ไม่ได้กำหนดว่าข้อมูลนั้นมีผลทางกฎหมายในตัวเอง หมายความว่าบทบัญญัติไม่ได้กำหนดบังคับให้ต้องรับฟัง electronic transferable record เป็นพยานหลักฐาน แต่ผลผูกพันที่คู่สัญญาแต่ฝ่ายมีต่อกันตาม electronic transferable record นั้น กฎหมายกำหนดห้ามไม่ให้ปฏิเสธว่าไม่มีผลบังคับใช้

3.5.3 Functional equivalence

กฎหมายแม่แบบได้กำหนดหลักความเท่าเทียมกันในหน้าที่ (Functional Equivalent) ในเรื่องของการต้องท ข เป็นหนังสือ การลงลายมือชื่อ และเอกสารที่สามารถโอนเปลี่ยนมือได้ ไว้ดังนี้

Article 8. Writing:

Where the law requires that information should be in writing, that requirement is met with respect to an electronic transferable record if the information contained therein is accessible so as to be usable for subsequent reference.

บทบัญญัตินี้ได้วางหลักไว้ในเรื่องของความเท่าเทียมกันในหน้าที่ (Functional Equivalent) ของ transferable electronic record กับที่ท ข เป็นหนังสือ โดยยึดถือจากข้อมูลที่ประกอบกันขึ้นมาเป็น transferable electronic record นั้นแสดงถึงการกระทำหรือการทหาหน้าที่ เช่น มีการระบุข้อมูลเกี่ยวกับการสลักหลัง ก็ให้ถือว่าได้ทการสลักหลังแล้ว ทั้งนี้เพราะข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่มีด้านหน้าด้านหลังดังเช่นเอกสารที่เป็นกระดาษ การจะให้สลักหลังด้วยวิธีการเช่นเดียวกันไม่สามารถกระทำได้กับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ สิ่งที่ทำได้คือการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการสลักหลังเพิ่มเติมใน transferable electronic record นั้นนั่นเอง

Article 9. Signature:

Where the law requires or permits a signature of a person, that requirement is met by an electronic transferable record if a reliable method is used to identify that person and to indicate that person's intention in respect of the information contained in the electronic transferable record.

บทบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์ให้ใช้สำหรับนิติกรรมสัญญาใดที่กฎหมายนั้นกหนดให้ต้องมีการลงนาม หรือกหนดผลทางกฎหมายหากไม่ได้ลงนาม รวมไปถึงนิติกรรมสัญญาที่กฎหมายไม่ได้บังคับให้ต้องลงนามถึงมีผลบังคับใช้ หากแต่ได้มีการลงนาม (กรณีที่กฎหมายไม่ได้ห้ามไม่ให้ลงนาม) ว่าหากได้มีการลงลายมือชื่อด้วยวิธีการอิเล็กทรอนิกส์ก็ให้ถือว่าได้มีการลงนามตามที่กฎหมายกหนดแล้ว

ทั้งนี้จุดมุ่งหมายของบทบัญญัตินี้ให้รวมถึงตราประทับอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic seal) หรือวิธีการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นด้วย เพราะมุ่งเน้นที่ “เจตนา” ของการลงลายมือชื่อ มากกว่ารูปแบบของการลงลายมือชื่อ หากลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สามารถระบุตัวตนของผู้ที่ลงนามได้ พร้อมทั้งแสดงเจตนาของการลงลายมือชื่อนั้นได้ ก็ถือว่าเพียงพอและถือว่าได้ลงนามตามกฎหมายแล้ว

Article 10. Transferable document or instruments

1. Where the law requires a transferable document or instrument, that requirement is met by an electronic record if:

(a) The electronic record contains the information that would be required to be contained in a transferable document or instrument: and

(b) A reliable method is used:

(i) To identify that electronic record as the electronic transferable record;

(ii) To render that electronic record capable of being subject to control from its creation until it ceases to have any effect or validity; and

(iii) To retain the integrity of the electronic record.

2. The criterion for assessing integrity shall be whether information contained in the electronic transferable record, including any authorized change that arises from its creation until it ceases to have any effect or validity, has remained complete and unaltered apart from any change which arises in the normal course of communication, storage and display.³⁰

เอกสารหรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้นั้นถือเป็นเอกสารที่มีความเป็นเอกเทศ (uniqueness) ที่มีลักษณะเฉพาะตัว ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันการน โกเอกสารหรือตราสารนั้นๆ กลับมาใช้ซ้ำ ๆ เกิดการเรียกร้องให้ชดใช้ซ้ำ ๆ ท ให้คู่สัญญาที่ผูกพันตามเอกสารหรือตราสารนั้นเกิดภาระผูกพันซ้ำ ซ้อนในหนี้เดิม เช่นนี้ electronic transferable record เองจึงต้องมีความเป็นเอกเทศ และไม่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้ตามหลักความเท่าเทียมในหน้าที่

นอกเหนือจากลักษณะเฉพาะของเอกสารหรือตราสารเปลี่ยนมือแล้วนั้น electronic transferable record ต้องมีข้อมูลครบถ้วนตามรายการที่พึงระบุตามกฎหมายเมื่อทำเป็นหนังสือให้ครบถ้วนเช่นกัน ทั้งนี้ตัวระบบที่ใช้บริหารจัดการ electronic transferable record ก็ต้องเป็นระบบที่เชื่อถือได้ ซึ่งต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ก าหนดไว้ใน Article 12

---

³⁰ United Nations Commission on International Trade Law, UNCITRAL Model Law on Electronic Transferable Records (Vienna: Publishing and Library Section, United Nations Office, 2017)

Article 12. General reliability standard

For the purposes of articles 9, 10, 11, 13, 16, 17 and 18, the method referred to shall be:

(a) As reliable as appropriate for the fulfilment of the function for which the method is being used, in the light of all relevant circumstances, which may include:

- (i) Any operational rules relevant to the assessment of reliability;
- (ii) The assurance of data integrity;
- (iii) The ability to prevent unauthorized access to and use of the system;
- (iv) The security of hardware and software;
- (v) The regularity and extent of audit by an independent body;
- (vi) The existence of a declaration by a supervisory body, an accreditation body or a voluntary scheme regarding the reliability of the method;
- (vii) Any applicable industry standard; or

(b) Proven in fact to have fulfilled the function by itself or together with further evidence.

นอกเหนือจากการระบบที่ต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้วนั้น ตัวข้อมูล electronic transferable record นั้นก็ต้องพิสูจน์ได้ว่าข้อมูลที่บันทึกไว้นั้นไม่ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลง เว้นเสียแต่เป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามปกติวิสัยของข้อมูลประเภทนั้นๆ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการจัดเก็บและแสดงผลข้อมูล electronic transferable record นั้น

กฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อใช้วิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อการออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์โดยธนาคารเพื่อประกอบธุรกรรมเลตเตอร์ออฟเครดิตแบบมีระยะเวลา จะมีความสมบูรณ์เป็นตั๋วแลกเงินตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ และการรับรองตั๋วแลกเงินบนระบบผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ ด้วยการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ จะมีผลผูกพันผู้รับรองหรือไม่อย่างไร จะได้กล่าวในบทถัดไป

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาทางด้านกฎหมายต่อการออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ และแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย

ที่ผ่านมาเทคโนโลยีได้ถูกนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวก เกิดเป็นพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จากการค้าภายในประเทศ จนกระทั่งการค้าระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ในบทที่ผ่านมาได้กล่าวถึงการพัฒนาด้านเทคโนโลยี ทั้งทางด้านช่องทางการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และรวมไปถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ภายใต้การค้าระหว่างประเทศ เอกสารอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญและถูกใช้เป็นเครื่องมือในการชำระเงิน คือ ตั๋วแลกเงิน ทั้งนี้การจะออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้น ต้องพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องว่าสามารถรองรับการออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้เช่นไร

4.1 บทวิเคราะห์ปัญหา

4.1.1 ปัญหาเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์

ตั๋วแลกเงินนั้นเป็นตราสารชนิดหนึ่งที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ ความสมบูรณ์ของตั๋วแลกเงินนั้น ตั๋วแลกเงินนั้นต้องทำเป็นหนังสือตราสารซึ่งต้องมีรายละเอียดครบถ้วนตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนด ต้องลงลายมือชื่อของผู้สั่งจ่ายตั๋วแลกเงิน เมื่อออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ ตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นก็ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น การพิจารณาตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์อาจแบ่งพิจารณาเป็น 2 กรณี ด้วยกันคือ 1.การทำเป็นหนังสือ และ 2.การลงลายมือชื่อ

4.1.1.1 การทำเป็นหนังสือ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 908 ถึงการออกตั๋วแลกเงิน ความว่า “อันว่าตั๋วแลกเงินนั้น คือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า ผู้สั่งจ่าย สั่งบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ผู้จ่าย ให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลหนึ่งเรียกว่า ผู้รับเงิน” นั่นคือตั๋วแลกเงินนั้น ต้องทำเป็นหนังสือตราสาร อย่างไรก็ตาม กฎหมายเองไม่ได้บัญญัติคาจ ักัดความไว้ว่า “หนังสือตราสาร” นั้นหมายความว่าเช่นไร

หนังสือตราสารนั้นต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร และต้องระบุนายการตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้กฎหมายก็ไม่ได้กำหนดไว้ ว่าการท เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นต้องท บนกระดาษ หรือวัสดุใด หากพิจารณาจากความหมายที่ว่า ตราสาร คือ “หนังสือสำคัญซึ่งเป็นเอกสารแสดงฐานะหรือสิทธิต่างๆ ตามกฎหมาย” ถ้าพิจารณาตามกฎหมายพยานหลักฐานนั้น พยานเอกสาร คือสิ่งที่สามารถแสดงข้อความหรือความหมายที่ถูกบันทึกไว้ ซึ่งสิ่งนั้นสามารถเป็นอะไรก็ได้ ไม่จ ักัดว่าต้องเป็นกระดาษ

แต่กระนั้น ตัวแลกเปลี่ยนนั้นสามารถโอนเปลี่ยนมือได้โดยการสลักหลัง และตามเจตนาของตัวเงินคือเป็นเครื่องมือเพื่ออำนวยความสะดวกในการชำระเงิน ดังนั้น จึงไม่ใช่วัสดุทุกอย่างที่สามารถแสดงข้อความที่ถูกบันทึกไว้ได้ จะสามารถนำมาท ข เป็นตัวแลกเปลี่ยนได้ จ พวกเช่น แผ่นหิน หรือวัสดุใดที่ทำให้การสลักหลังโอนเปลี่ยนมือทำได้ยาก หรือวัสดุที่ทำให้พกพาและส่งมอบเป็นได้อย่างลำบาก อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญคือสิ่งนั้นต้องสามารถแสดงข้อความที่ถูกบันทึกไว้ ให้เห็นได้ด้วยตาเปล่าและด้วยภาษาที่มนุษย์สามารถอ่านและเข้าใจได้

ดังนั้นตัวแลกเปลี่ยนจึงมีลักษณะที่ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกด้วยภาษาที่มนุษย์สามารถอ่านและเข้าใจในเนื้อความนั้นได้ และเนื้อความนั้นต้องบันทึกไว้บนสิ่งที่สามารถแสดงเนื้อความนั้นให้เห็นได้ด้วยตาเปล่า หากพิจารณาลักษณะนี้ของตัวเงิน ตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นเพียงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งถูกบันทึกด้วยภาษาคอมพิวเตอร์และบันทึกไว้บน Computer Server ที่มนุษย์เราไม่สามารถเห็นได้ด้วยตาเปล่า ไม่สามารถอ่านและเข้าใจในเนื้อความที่บันทึกไว้ได้ ดังนั้นตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์จึงไม่ถือเป็นตัวแลกเปลี่ยนตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ เพราะไม่ได้ทำเป็นหนังสือ อีกทั้งไม่ถือเป็นพยานเอกสารตามหลักกฎหมายพยานอีกด้วย

เนื่องจากกฎหมายตัวเงินไม่ได้ครอบคลุมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์จึงไม่มีสถานะเป็นตัวแลกเปลี่ยนตามกฎหมายดังกล่าว หากพิจารณาตามพ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ได้บัญญัติเกี่ยวกับการท ข เป็นหนังสือ ไว้ในมาตรา 8 วรรคแรก ความว่า

“ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 9 ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดง ถ้าได้มีการจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ให้ถือว่าข้อความนั้นได้ทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือมีเอกสารมาแสดงแล้ว”

และที่แก้ไขใหม่ตามร่างพ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ฉบับใหม่ ความว่า *“ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 9 ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้การใดต้องทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีเอกสารมาแสดง หรือกำหนดผลทางกฎหมายกรณีไม่ทำเป็นหนังสือ ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่มีเอกสารมาแสดง ถ้าได้มีการจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ให้ถือว่าข้อความนั้นได้ทำเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีเอกสารมาแสดงตามที่กฎหมายกำหนด”*

จากบทบัญญัติในพ.ร.บ.ธุรกรรมฯ กฎหมายฉบับนี้นั้นได้รับรองผลทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ว่าให้ถือว่าได้ท ข เป็นหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือแล้ว หากข้อมูลนั้นสามารถเข้าถึงและน ทกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง หากพิจารณาตามกฎหมายฉบับนี้ข้อจำกัดที่ว่าตัวแลกเปลี่ยนนั้นต้องทำเป็นหนังสือตามกฎหมายตัวเงิน และหากไม่ทำเป็นหนังสือก็จะไม่มีสถานะเป็นตัวแลกเปลี่ยนตามกฎหมาย (หากแต่ใช้เป็นเพียงหลักฐานถึงการมีอยู่ของนิติกรรมสัญญาที่มีเจตนาออกตัว

แลกเงินเท่านั้น ไม่สามารถน ไปบังคับคู่สัญญาให้ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายตัวเงินได้) ก็ถือว่าตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ท เป็นหนังสือแล้วตาม พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ

และแนวคิดนี้ก็เป็นที่ไปในทางเดียวกันกับกฎหมายแม่แบบว่าด้วย Electronic Transferable Records ที่บัญญัติไว้ใน Article 8. Writing ความว่า “Where the law requires that information should be in writing, that requirement is met with respect to an electronic transferable record if the information contained therein is accessible so as to be usable for subsequent reference.”

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นถือได้ว่าได้ทำเป็นหนังสือแล้ว แต่ไม่ได้หมายความว่าแค่ท เป็นหนังสือจะมีสถานะทางกฎหมายเป็นตัวแลกเงิน หากต้องศึกษาในประเด็นอื่นต่อไป เพราะตัวแลกเงินตามกฎหมายนั้นเป็นหนังสือตราสารที่สามารถโอนเปลี่ยมือได้ จึงมีลักษณะเฉพาะต่างจากสัญญาหรือเอกสารสำคัญอื่นๆ ทั่วไป ซึ่งนอกจากการต้องทำเป็นหนังสือแล้ว ตัวแลกเงินนั้นผู้ส่งจ่ายต้องลงลายมือชื่อ ตัวแลกเงินฉบับนั้นจึงจะสมบูรณ์

4.1.1.2 การลงลายมือชื่อ

เรื่องของการลงลายมือชื่อในตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้น ต้องแยกพิจารณาเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ 1.ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ และ 2.วิธีการลงลายมือชื่อ

1.ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์

การลงลายมือชื่อนั้น ป.พ.พ. ได้บัญญัติถึงไว้ในมาตรา 9 วรรคสอง ความว่า “ลายพิมพ์นิ้วมือ แกดไต ตราประทับ หรือเครื่องหมายอื่น ทำนองเช่นว่านั้นที่ทำลงในเอกสารแทนการลงลายมือชื่อ หากมีพยานลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วยสองคนแล้วให้ถือเสมือนกับลงลายมือชื่อ” ตามบทบัญญัตินี้เห็นได้ว่ากฎหมายอนุญาตให้สามารถคู่สัญญานั้นลงนามในสัญญาได้ด้วยวิธีนอกเหนือจากการลงลายมือชื่อ (Signature) ได้หากมีพยาน 2 คน ลงลายมือชื่อก ากับแล้ว

แต่สำหรับตัวแลกเงินนั้น เริ่มแรกเกิดจากการใช้เป็นเครื่องมือในการชำระเงินสำหรับการค้า และเป็นหนังสือส ัญญที่ก่อเกิดภาระผูกพันตามกฎหมายต่อบุคคลที่ลงนามในตัวแลกเงินให้ต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวแลกเงินนั้น ดังนั้นกฎหมายจึงได้ก าหนดถึงการลงลายมือชื่อไว้เป็นการเฉพาะ และได้บัญญัติไว้ในมาตรา 900 วรรคสอง ความว่า “ถ้าลงเพียงแต่เครื่องหมายอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น แกดไต หรือลายพิมพ์นิ้วมืออ้างเอาเป็นลายมือชื่อในตัวเงินไซ้ร้ แม้ถึงว่าจะมีพยานลงชื่อรับรองก็ตาม ท่านว่าหาให้ผลเป็นลงลายมือชื่อในตัวเงินนั้นไม่”

ดังนั้นการนามของผู้ส่งจ่ายตัวแลกเงินตามกฎหมายตัวเงินนั้น ต้องเป็นการลงลายมือชื่อที่เป็น การเขียนลงบนตัวเงินด้วยลายมือชื่อของบุคคลซึ่งเป็นผู้ส่งจ่ายที่เป็นบุคคลธรรมดา หากเป็นนิติบุคคล ก็ต้องประทับตราบริษัทและลงลายมือชื่อก ากับไว้ มิฉะนั้นจะไม่ผูกพันนิติบุคคลที่เป็นผู้ส่งจ่ายเพราะ

การลงนามไม่สมบูรณ์ อีกทั้งตัวแลกเงินฉบับนั้นก็จะไม่สมบูรณ์เป็นตัวแลกเงินตามกฎหมายเพราะผู้ส่งจ่ายไม่ได้ลงนาม ไม่สามารถนำไปบังคับคู่สัญญาตามกฎหมายตัวเงินได้

เช่นนี้แล้วหากจะออกตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้น เมื่อโปรแกรมคอมพิวเตอร์ประมวลผลและแสดงผล หมายความว่าต้องแสดงให้เห็นลายมือชื่อของผู้ส่งจ่ายบนตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์เช่นกัน หรือไม่ ทั้งนี้พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ได้นิยาม “ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์” ไว้ในมาตรา 4 ความว่า

“ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายความว่า อักษร อักขระ ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น”

จากบทบัญญัติข้างต้น กฎหมายเปิดกว้างในเรื่องของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ว่าสามารถแสดงอยู่ในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่ลายเส้นที่ประกอบเป็นลายมือชื่อที่เขียนลงบนเอกสาร ซึ่งสามารถเป็นอักขระ ตัวเลข หรือสัญลักษณ์อื่นใด ที่สามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างลายมือชื่อและเจ้าของลายมือชื่อนั้นเป็นการเฉพาะ โดยเฉพาะเทคโนโลยีในปัจจุบัน ข้อมูลทุกอย่างจะถูกบันทึกไว้ด้วยภาษาคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นตัวเลขประกอบกัน ต้องใช้โปรแกรมในการประมวลผลและแสดงข้อมูลให้อยู่ในรูปของภาษาที่มนุษย์สามารถเข้าใจได้ ก็สามารถถือได้ว่าได้มีการลงนามแล้วตามกฎหมายฉบับนี้

2.วิธีการลงลายมือชื่อ

ทั้งนี้ต้องพิจารณาว่าเทคโนโลยีที่ธนาคารนำมาใช้เพื่อเป็นการลงลายมือชื่อบนตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่ธนาคารออกนั้น ถือเป็นการลงลายมือชื่อแล้วหรือไม่ เมื่อพิจารณาตาม พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ถือว่าเป็นการลงลายมือชื่อบนตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์แล้วหรือไม่ ซึ่งพ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 9 วรรคแรก ความว่า

“ในกรณีที่บุคคลพึงลงลายมือชื่อในหนังสือ ให้ถือว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีการลงลายมือชื่อแล้ว ถ้า

(๑) ใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถแสดงได้ว่าเจ้าของลายมือชื่อยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นว่าเป็นของตน และ

(๒) วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมหรือข้อตกลงของคู่กรณี”

และสำหรับกรณีผู้ส่งจ่ายเป็นนิติบุคคลที่การลงนามของนิติบุคคลนั้นต้องมีการประทับตราบริษัทและลงลายมือชื่อกำกับของผู้มีอำนาจลงนาม มาตรา 9 วรรคสาม ได้กำหนดไว้ ความว่า

“ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับการประทับตราของนิติบุคคลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ด้วยโดยอนุโลม”

จากบทบัญญัติเรื่องของการลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ตาม พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ จะเปิดกว้างในเรื่องของวิธีการที่นำมาใช้สร้างลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพียงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถระบุตัวตนและเจตนาของผู้ที่ลงลายมือชื่อได้ ด้วยวิธีการที่เป็นที่น่าเชื่อถือเหมาะสมกับประเภทธุรกรรม แต่การลงลายมือชื่อในตัวแลกเงินนั้น กฎหมายจากัดว่าต้องเป็นการลงชื่อด้วยลายมือเท่านั้น ไม่สามารถที่จะใช้ตราประทับ หรือเครื่องหมายใดๆ ได้ เช่นนี้วิธีการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์จึงโดนจก ทั้วิธีการที่สามารถใช้ได้

ทั้งนี้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลักๆ ด้วยกันคือ Ink Signature และ Digital Signature

Ink Signature นั้นเหมือนกันกับการลงลายมือชื่อด้วยการเขียนตามปกติ เพียงแต่อยู่ในรูปแบบของ image ที่เก็บไว้บนระบบคอมพิวเตอร์ และนามาวางอยู่บนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์อีกหนึ่ง หรือเป็นการลงลายมือชื่อด้วยปากกาอิเล็กทรอนิกส์ เป็นเส้นสายลายมือชื่อบนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งก็จะปรากฏเป็นลายมือชื่อบนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้เห็นเหมือนการลงลายมือชื่อบนเอกสารที่เป็นกระดาษ

Digital Signature นั้นแตกต่างออกไป ซึ่งการลงลายมือชื่อดิจิตอลนั้น เป็นการลงลายมือชื่อด้วยอุปกรณ์ที่สร้างลายมือชื่อ เช่น Token หรือ Smart Card เป็นต้น ซึ่งลายมือชื่อนั้นส่วนใหญ่จะไม่ปรากฏให้เห็นเป็นลายมือชื่อเหมือนกับ Ink Signature หากแต่อาจอยู่เป็นข้อมูลที่ถูกระบุบันทึกไว้กับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์นั้น ที่แสดงว่าเอกสารอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้รับการลงนามเรียบร้อยแล้ว

หากพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายตัวเงินแล้วนั้น การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์บนตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นต้องใช้เป็นแบบ Ink Signature ที่อาจถือได้ว่าเป็นการลงลายมือชื่อ เพราะก็เป็น การเขียนลายมือชื่อด้วยมือเหมือนกัน เพียงแต่อยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น ซึ่งการลงลายมือชื่อประเภทนี้ไม่ใช่ประเภทที่ธนาคารจะใช้ เนื่องจากการตรวจสอบลายมือชื่อไม่สามารถทำได้ด้วยระบบ พนักงานจาเป็นต้องเรียกดูและเปรียบเทียบกับลายมือชื่อที่ลูกค้าได้ลงทะเบียนไว้กับธนาคาร

เมื่อพิจารณา พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ประกอบแล้ว สังเกตได้ว่าแม้ตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์อาจได้รับการรับรองในเรื่องของการท ขป็นหนังสือ แต่การลงลายมือชื่ออาจไม่สามารถใช้บังคับได้ ส หรับกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL ได้บัญญัติในเรื่องของการลงลายมือชื่อไว้ว่า

Article 9. Signature

Where the law requires or permits a signature of a person, that requirement is met by an electronic transferable record if a reliable method is used to identify that person and to indicate that person's intention in respect of the information contained in the electronic transferable record.

ตามบทบัญญัตินี้กำหนดไว้เพียงแต่ว่าลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นต้อง 1. ต้องเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้ 2. สามารถระบุตัวตนผู้ที่ลงลายมือชื่อได้ และ 3. สามารถระบุเจตนาของผู้ที่ลงลายมือชื่อได้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายแม่แบบนี้เปิดกว้างในเรื่องของวิธีการที่นำมาใช้ ซึ่งมีความเหมาะสมกับการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน อีกทั้งเมื่อพิจารณาจากการที่กฎหมายตัวเงินนั้นระบุว่าการลงลายมือชื่อนั้นต้องเป็นการลงลายมือชื่อ เนื่องจากประสงค์ให้ผู้ที่ต้องลงนามผูกพันตามตัวแลกเงินนั้นต้องเป็นผู้ที่รู้หนังสือสามารถอ่านออกเขียนได้ กอปรกับบุคคลที่จะเข้าทำธุรกรรมกับธนาคารและเป็นผู้มีอำนาจลงนามอนุมัติการทำธุรกรรมนั้นเป็นระดับกรรมการบริษัท แน่แน่นอนว่าไม่มีประเด็นในเรื่องของการไม่รู้หนังสือเข้ามาเกี่ยวข้อง

ดังนั้นการลงลายมือชื่อบนตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ทั้งแบบ Ink Signature และ Digital Signature จึงควรที่จะสามารถใช้ได้ทั้ง 2 แบบ เพราะสามารถทวนหาหน้าทีในการระบุตัวตนและเจตนาของผู้ที่ลงลายมือชื่อได้เช่นเดียวกัน

4.1.2 ปัญหาเกี่ยวกับการรับฟังพยานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

ตัวแลกเงินเป็นตราสารชนิดหนึ่งที่ถูกกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือและระบุรายการตามกฎหมายกำหนดพร้อมลงลายมือชื่อผู้ส่งจ่าย มิเช่นนั้นตัวแลกเงินนั้นไม่สมบูรณ์และไม่ถือเป็นตัวแลกเงิน บังคับเอาแก่คู่สัญญาตามกฎหมายตัวเงินไม่ได้ นั่นก็คือเมื่อมีการฟ้องร้อง ตัวแลกเงินเป็นนิติกรรมประเภทหนึ่งที่ถูกกฎหมายบังคับให้ต้องมีเอกสาร (ซึ่งก็คือตัวแลกเงิน) มาแสดงเวลาฟ้องร้องต่อศาล และพิสูจน์กันโดยพยานเอกสาร

ในการรับฟังพยานเอกสารนั้น ป.วิ.พ. มาตรา 93 ได้วางหลักไว้ว่า “การอ้างเอกสารเป็นพยานหลักฐานให้ยอมรับฟังได้เฉพาะต้นฉบับเอกสารเท่านั้น” ซึ่งการนำสืบพยานเอกสารนั้น ศาลสามารถวินิจฉัยได้โดยพิสูจน์ข้อความบนเอกสารต้นฉบับนั้น หรือหากไม่สามารถนำเอกสารต้นฉบับมาแสดงได้ การยื่นสำเนาเอกสารต้องเป็นไปตามข้อยกเว้น 4 กรณี ที่กำหนดไว้ในมาตรา 93 อย่างไรก็ตาม ตัวแลกเงินนั้นเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้ เป็นข้อสังเกตว่าหากจะยื่นสำเนาของตัวแลกเงิน จะมั่นใจได้เช่นไรว่าสำเนานั้นเป็นสำเนาที่ดีที่สุดในการกรณีที่มีการสลักหลังโอนเปลี่ยนมือกันหลายทอด

อีกทั้งตัวแลกเงินนั้นจะบังคับให้คู่สัญญาที่ลงนามบนตัวแลกเงินต้องรับผิดชอบได้นั้น ก็ต้องยื่นตัวแลกเงินที่เป็นต้นฉบับเป็นพยานหลักฐานต่อศาล หากยื่นเป็นสำเนา ก็ถือว่าตัวแลกเงินนั้นขาดความครบถ้วนสมบูรณ์ในตัว ศาลไม่อาจทราบได้ว่าข้อความที่ปรากฏให้เห็นบนสำเนาตัวแลกเงินนั้นเป็น

ข้อเท็จจริงทั้งหมด จะให้ตัดสินบังคับให้รับผิดชอบตามกฎหมายตัวเงินก็ได้ การรับฟังพยานเอกสาร ตัวแลกเปลี่ยนที่เป็นส วนานั้น จึงไม่อาจรับฟังในสถานะที่เอกสารนั้นเป็นตราสารตามปกติได้

การอ้างสาเหตุตัวแลกเปลี่ยนเป็นพยานเอกสาร จึงเป็นได้เพียงหลักฐานแสดงถึงการมีอยู่และเกิดขึ้นของการท นิติกรรมสัญญา ซึ่งเนื้อความที่ปรากฏอาจไม่ใช่ข้อเท็จจริงทั้งหมด หากเป็นเช่นนั้นก็ต้องมีการอ้างพยานหลักฐานอื่นประกอบเพื่อพิสูจน์ ทั้งนี้ดังที่ได้กล่าวมา ตัวแลกเปลี่ยนเป็นนิติกรรมที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีเอกสาร ซึ่งการยื่นพยานหลักฐานอื่นประกอบนั้น ป.วิ.พ. มาตรา 94 ได้กำหนดข้อห้ามไม่ให้ สืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร ยกเว้นกรณีที่เป็นกรณีพิพาทเพื่อท สายหรือหักล้างพยานเอกสาร ไม่ใช่เพื่อพิสูจน์เพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงเนื้อความในเอกสารดังกล่าว แต่อาจนำสืบพยานเอกสารอื่นประกอบได้ เพราะกฎหมายไม่ได้ห้ามไว้

อย่างไรก็ตามนั้นหมายถึงกรณีตัวแลกเปลี่ยนที่เป็นต้นฉบับ หากเป็นส วนที่สถานะไม่ใช่ตัวแลกเปลี่ยนที่สามารถบังคับกันได้เลยตามเนื้อความที่ปรากฏ โดยกฎหมายให้ถือว่าเนื้อความในตราสารนั้นถูกต้องและมีผลผูกพันคู่สัญญาที่ลงนามในตัวแลกเปลี่ยนนั้น ก็แสดงว่าสาเหตุตัวแลกเปลี่ยนนี้ไม่เข้ากรณีที่กฎหมายห้ามไม่ให้สืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร สามารถนำสืบพยานบุคคล หรือพยานอื่นๆ เพื่อพิสูจน์ได้หากคู่ความอีกฝ่ายยินยอม

ในกรณีของตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นเพียงชุดของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ที่มนุษย์ไม่สามารถมองเห็นและอ่านเข้าใจด้วยตาเปล่า ต้องประมวลผลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์แล้วถึงจะแสดงออกมาให้สามารถเห็นเป็นภาษาที่มนุษย์เข้าใจได้ พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ นั้นได้บัญญัติไว้ในมาตรา 11

“ห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ในการชี้แจงนำพยานหลักฐานว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จะเชื่อถือได้หรือไม่เพียงใดนั้น ให้พิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของลักษณะหรือวิธีการที่ใช้สร้าง เก็บรักษา หรือสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ลักษณะหรือวิธีการเก็บรักษา ความครบถ้วน และไม่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อมูล ลักษณะ หรือวิธีการที่ใช้ในการระบุหรือแสดงตัวผู้ส่งข้อมูล รวมทั้งพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วย”

จากบทบัญญัติข้างต้น กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ นั้นหมายถึงศาลไม่สามารถที่จะปฏิเสธที่จะรับฟังตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานได้ แต่กระนั้นการที่จะต้องยกคอมพิวเตอร์ไปที่ศาลเพื่อแสดงผลให้เห็นเป็นตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้พิสูจน์นั้นสร้างความยุ่งยากและเกิดความไม่สะดวกหลายอย่าง และเมื่อเป็นเช่นนั้นก็จะไม่เข้าข่ายเป็นพยานเอกสาร ซึ่งตามกฎหมายตัวเงินกฎหมายบังคับให้ต้องยื่นเอกสาร (ตัวแลกเปลี่ยน) เป็นหลักฐาน

เมื่อต้องยื่นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นหลักฐาน พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ได้มีการกำหนดถึงความเป็นต้นฉบับของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไว้ในมาตรา 10 วรรคแรก คือ

“ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้นำเสนอหรือเก็บรักษาข้อความใดในสภาพที่เป็นมาแต่เดิมอย่างเอกสารต้นฉบับ ถ้าได้นำเสนอหรือเก็บรักษาในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ให้ถือว่าได้มีการนำเสนอหรือเก็บรักษาเป็นเอกสารต้นฉบับตามกฎหมายแล้ว

(๑) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อความตั้งแต่การสร้างข้อความเสร็จสมบูรณ์ และ

(๒) สามารถแสดงข้อความนั้นในภายหลังได้”

ตามพ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ได้รับรองให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เข้าเกณฑ์ตามกฎหมายก หนดนั้นถือเป็นเอกสารต้นฉบับ และหากได้สิ่งพิมพ์ออกข้อมูลนั้น ให้ถือว่าสิ่งพิมพ์ออกนั้นใช้แทนต้นฉบับได้ ตามมาตรา 10 วรรคท้าย ความว่า

“ในกรณีที่มีการทำสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามวรรคหนึ่งสำหรับใช้อ้างอิงข้อความของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หากสิ่งพิมพ์ออกนั้นมีข้อความถูกต้องครบถ้วนตรงกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และมีการรับรองสิ่งพิมพ์ออกโดยหน่วยงานที่มีอำนาจตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดแล้ว ให้ถือว่าสิ่งพิมพ์ออกดังกล่าวใช้แทนต้นฉบับได้”

หากพิจารณาตามมาตรา 10 และ 11 ตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์ที่มีธนาคารเป็นผู้ออกตัวนั้น ถือเป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการทางการเงินอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารพาณิชย์ ที่มีธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำหนดและออกระเบียบถึงมาตรฐานขั้นต่ำของระบบที่ธนาคารพาณิชย์นั้นต้องปฏิบัติตาม ซึ่งระบบของธนาคารที่ให้บริการทางการเงินนั้นต้องมีมาตรฐานสูงกว่าระบบอิเล็กทรอนิกส์ของบริษัทหรือหน่วยงานอื่นทั่วไป¹

ในเรื่องของความน่าเชื่อถือของระบบ และการเก็บรักษาข้อมูลจึงมีความน่าเชื่อถือสูงอยู่แล้ว ดังนั้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ธนาคารสร้างนั้นถือได้ว่าเป็นต้นฉบับตามพ.ร.บ.ธุรกรรมฯ อีกทั้งการสิ่งพิมพ์นั้น ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นตัวแลกเปลี่ยนนั้นถือได้ว่าธนาคารนั้นเป็นเจ้าของข้อมูล และข้อมูลนั้นก็อยู่ภายใต้การควบคุมของธนาคาร จึงเข้าข้อยกเว้นตามประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง หน่วยงานรับรองสิ่งพิมพ์ออก พ.ศ. 2555 ที่ให้ถือได้ว่าได้มีการรับรองแล้ว ฉะนั้น การสิ่งพิมพ์ตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์ออกมาจึงไม่ถือว่าเป็นสำเนา แต่สามารถใช้แทนต้นฉบับในการยื่นเป็นพยานหลักฐานได้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ จะบังคับห้ามไม่ให้ศาลปฏิเสธที่จะรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐาน แต่ก็ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนในการยื่นพยานหลักฐาน หากไม่ได้

¹ ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 26/2551 เรื่อง การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ให้บริการทางการเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

ปฏิบัติการขั้นตอนการอ้างพยานหลักฐาน ก็ไม่สามารถบังคับให้ศาลนั้นต้องรับฟังได้ กระนั้น แม้หากยื่นเป็นพยานหลักฐานตามขั้นตอนและศาลนั้นต้องรับฟัง แต่ในการพิจารณาความน่าเชื่อถือของหลักฐานนั้น กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ศาลสามารถใช้วิจารณญาณของศาลในการพิจารณาได้ ซึ่งจะแตกต่างจากตัวแลกเปลี่ยนที่เป็นเอกสารปกติ

ซึ่งหมายความว่า ตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้นจึงไม่ได้มีความน่าเชื่อถือในตัวเอง แต่ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องและวิจารณญาณของศาล เช่นนี้ การออกตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้นอาจไม่สามารถสร้างความมั่นใจให้กับคู่สัญญาว่าเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น แล้วจะสามารถใช้เป็นหลักฐานในการบังคับให้คู่กรณีนั้นรับผิดชอบได้ด้วยตัวเอง หากศาลลงความเห็นว่าตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้นขาดความน่าเชื่อถือ หากเป็นเช่นนั้น ก็ต้องพิสูจน์กันด้วยพยานหลักฐานอื่น

ในส่วนของกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL ว่าด้วย Electronic Transferable Records ที่บัญญัติเรื่องของเอกสารและตราสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เปลี่ยนมือได้นั้น ซึ่งนอกจากจะรับรองสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้ถือว่าได้ เป็นหนังสือหากข้อมูลนั้นทำหน้าที่ได้เท่าเทียมกับกระดาษ

Article 8. Writing

Where the law requires that information should be in writing, that requirement is met with respect to an electronic transferable record if the information contained therein is accessible so as to be usable for subsequent reference.

ยังได้กำหนดไว้อีกว่าห้ามไม่ให้ปฏิเสธผลผูกพันทางกฎหมายตาม Article 7

Article 7. Legal recognition of an electronic transferable record

- 1. An electronic transferable record shall not be denied legal effect, validity or enforceability on the sole ground that it is in electronic form.*
- 2. Nothing in this law requires a person to use an electronic transferable record without that person's consent.*

The consent of a person to use an electronic transferable record may be inferred from the person's conduct.

แต่ถึงอย่างนั้นกฎหมายแม่แบบนี้ก็ยังคงไม่ได้ระบุกำหนดให้ข้อความที่ปรากฏนั้นถือว่าถูกต้องและเชื่อถือได้ อย่างไรก็ตาม ตามความเป็นจริงแล้วถึงแม้เป็นตัวแลกเปลี่ยนที่เป็นกระดาษ ก็ไม่ได้หมายความว่าข้อความที่เห็นนั้น หรือแม้แต่ตัวตราสารเองนั้นจะไม่ถูกปลอมแปลง เพียงแต่ในกรณีเช่นนั้นคู่ความต้องรับภาระในการพิสูจน์โดยสามารถอ้างพยานหลักฐานอื่นเพื่อมาพิสูจน์ว่าตัวแลกเปลี่ยนที่เป็นพยานเอกสารนั้น เป็นตัวแลกเปลี่ยนที่ถูกปลอมแปลง ทั้งนี้อย่างไหนจึงจะถือได้ว่า electronic

transferable record นั้นมีความน่าเชื่อถือ คงต้องเป็นไปตามกฎหมายสารบัญญัติที่แต่ละประเทศจะกำหนดเกณฑ์ไว้

4.1.3 ปัญหาของการเปลี่ยนมือของตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์และการอาวัล

นอกจากประเด็นของการทำเป็นหนังสือและการลงลายมือชื่อของตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ ด้วยตั๋วแลกเงินนั้นเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้ เมื่ออยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จึงมีประเด็นที่ต้องคำนึงถึง คือ 1.การสลักหลังตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ และ 2.การอาวัลตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์

1.การสลักหลังตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์

สำหรับการสลักหลังเพื่อโอนตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้น ธนาคารอาจมีความจำเป็นต้องสลักหลังเพื่อโอนตั๋วแลกเงินภายใต้ธุรกรรมเลตเตอร์ออฟเครดิตได้ ในกรณีที่มีการทำ Refinance กับสถาบันการเงินอื่น ทั้งนี้ตั๋วแลกเงินที่ธนาคารออกนั้น ออกโดยส่งจ่ายตามค ซึ่งของธนาคาร ดังนั้นหากธนาคารประสงค์จะโอนตั๋วแลกเงินของธุรกรรมที่มีการทำ Refinance ให้กับสถาบันการเงินนั้น ธนาคารต้องท การสลักหลังตั๋วแลกเงินฉบับนั้นและส่งมอบให้สถาบันการเงินที่รับโอน

ในการสลักหลังเพื่อโอนตั๋วแลกเงินให้กับสถาบันการเงินอื่นที่รับ Refinance นั้น 1. ธนาคารต้องสลักหลังเฉพาะ โดยระบุชื่อสถาบันการเงินนั้นเป็นผู้รับประโยชน์ และ 2. การสลักหลังนั้นต้องระบุห้ามผู้รับสลักหลังโอนตั๋วแลกเงินนั้นต่อไป ทั้งนี้ สำหรับการสลักหลังตั๋วแลกเงินโดยปกติ สามารถกระทำ ได้โดยการระบุชื่อผู้ที่จะรับสลักหลัง พร้อมลงลายมือชื่อผู้สลักหลัง ก กับ และการห้ามโอนก็ให้ระบุข้อความอันหมายความว่าห้ามผู้รับสลักหลังนั้นโอนตั๋วแลกเงินต่อไปบนตั๋วแลกเงินนั้น

ทั้งนี้กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าการสลักหลังเฉพาะ อีกทั้งการห้ามโอน นั้นต้องระบุไว้ที่ใดบนตั๋วแลกเงิน (ป.พ.พ. มาตรา 919 และมาตรา 923) นั้นหมายถึงสามารถระบุได้ไม่ว่าจะเป็นด้านหน้าหรือด้านหลัง แต่โดยส่วนใหญ่ในทางปฏิบัติการสลักหลังไม่ว่าในกรณีใดก็จะสลักไว้ที่ด้านหลังของตั๋วแลกเงิน ทั้งนี้ก็เพื่อลดความสับสนกับข้อความอื่นบนหน้าตั๋วแลกเงิน และยังเป็นการแยกแยะระหว่างการสลักหลังและการอาวัลตั๋วแลกเงินอีกด้วย

สำหรับการสลักหลังตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้น หากพิจารณาตาม พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ มีประเด็นที่ต้องคำนึงถึงนั่นคือ หากธนาคารต้องท การสลักหลังตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ ธนาคารต้องมีการเพิ่มข้อมูลลงบนตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ โดยต้องมีการระบุชื่อสถาบันการเงินที่รับสลักหลัง พร้อมลงลายมือชื่อกำกับ และข้อความห้ามโอนตั๋วแลกเงินนั้นต่อไป หมายถึงข้อมูลบนตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีการเปลี่ยนแปลงและความหมายมีการเปลี่ยนแปลงไป (ในที่นี้คือผู้รับประโยชน์มีการเปลี่ยนแปลง)

ซึ่งการที่การสลักหลังนั้นเป็นการเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ จึงทำให้ความหมายของตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้ตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นขาดคุณสมบัติในการที่จะถือได้ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้มีการทำเป็นหนังสือแล้ว (พ.ร.บ. ธุรกรรมฯ มาตรา 8) และทำให้ตัว

แลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้นขาดความสมบูรณ์ไม่ถือเป็นตัวแลกเปลี่ยนเพราะไม่ได้ทำเป็นหนังสือ เช่นนี้ เพราะ พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ นั้น ไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในเรื่องของการสลักหลังเอกสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อ โอนว่าสามารถทำได้ด้วยวิธีการใด

ส สำหรับการสลักหลังเพื่อโอนตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL นั้นได้บัญญัติไว้ว่า

Article 15. Endorsement

Where the law requires or permits the endorsement in any form of a transferable document or instrument, that requirement is met with respect to an electronic transferable record if the information required for the endorsement is included in the electronic transferable record and that information is compliant with the requirements set forth in articles 8 and 9.

กอบริษัทที่ตามมากฎหมายแม่แบบนี้ การทำเป็นหนังสือของ Electronic Transferable Records ไม่ได้กำหนดว่าความหมายต้องไม่เปลี่ยนแปลงดังเช่น พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของตัวแลกเปลี่ยนที่สามารถโอนเปลี่ยนมือได้ด้วยแล้ว การสลักหลังเพื่อโอนตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายแม่แบบจึงสามารถกระทำได้ง่าย โดยการบันทึกข้อมูลการสลักหลังเพิ่มเติมและลงลายมือชื่อ

2.การอวัลตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์

การอวัลตัวแลกเปลี่ยนนั้นถือเป็นการเข้าค้ำ ประกันหนี้ตามตัวแลกเปลี่ยนของบุคคลที่ลงลายมือชื่อ เข้าเป็นผู้รับอวัลของตัวแลกเปลี่ยนนั้น ทั้งนี้สำหรับตัวแลกเปลี่ยนที่ออกภายใต้ธุรกรรมเลตเตอร์ออฟเครดิต ซึ่งเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นถือเป็นสินเชื่อเพื่อการนำเข้า การขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตกับทาง ธนาคารลูกค้าต้องมีวงเงินส หรือธุรกรรมนั้น และการจัดท ขงเงินก็ต้องมีการพิจารณาจากทางสินเชื่อ ในเรื่องของหลักทรัพย์ค้ำประกันวงเงินเป็นปกติ ดังนั้นการอวัลตัวแลกเปลี่ยนภายใต้ธุรกรรมเลตเตอร์ ออฟเครดิตจึงไม่ท ันในทางปฏิบัติ อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าตัวแลกเปลี่ยนนั้นไม่สามารถทำการ อวัลได้ หากแต่ขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละธนาคารว่าจะให้มีการอวัลตัวแลกเปลี่ยนหรือไม่อย่างไร

ทั้งนี้หากต้องมีการอวัลตัวแลกเปลี่ยนเพื่อค้ำประกัน เพิ่มเติมจากหลักประกันของวงเงินที่ทา ธุรกรรม (เช่น กรณีที่เครดิตของลูกค้าเกิดมีปัญหา และการทบทวนหลักประกันวงเงินนั้นต้องใช้เวลา จึงอาจขอให้สถาบันการเงินอื่นเข้ารับอวัลตัวแลกเปลี่ยนที่ลูกค้าได้ทำการรับรองแล้วเพื่อเป็นการค้ำ ประกัน) ผู้รับอวัลสามารถกระทำได้โดย 1.เขียนลงบนตัวแลกเปลี่ยนนั้นหรือใบประจำต่อ และ 2.ระบุ ข้อความ “ใช้ได้เป็นอวัล” หรือข้อความอื่นที่หมายความเช่นเดียวกัน พร้อมลงลายมือชื่อผู้รับอวัล โดยทั้งนี้ต้องระบุและลงลายมือชื่อไว้ที่ด้านหน้าของตัวแลกเปลี่ยน (ป.พ.พ. มาตรา 939)

อนึ่ง การรับอวัลนั้น ผู้รับอวัลสามารถเป็นบุคคลภายนอกหรือจะเป็นหนึ่งในคู่สัญญาตามตัวแลกเปลี่ยนก็ได้ (ป.พ.พ. มาตรา 938) ซึ่งในทางปฏิบัติมักจัดทำให้บุคคลภายนอกเข้ารับอวัลแทนที่จะเป็นคู่สัญญาใดๆ เพราะคู่สัญญาที่ได้มีการลงนามแล้วก็ผูกพันต้องรับผิดชอบตัวแลกเปลี่ยนอยู่แล้ว หากให้รับอวัลอีกก็ไม่เกิดผลอะไรเพิ่มเติม จึงต้องให้บุคคลภายนอก โดยปกติเป็นบุคคลที่ฐานะทางการเงินดี มีความน่าเชื่อถือเข้ารับอวัลตัวแลกเปลี่ยนนั้น

สำหรับตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้น การที่ผู้เข้ารับอวัลทำการลงนามเพื่อค้ำประกันตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้น ไม่ได้ทำให้ความหมายของตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้นเปลี่ยนแปลงไป เหมือนกับการสลักหลังที่เป็นการเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ ดังนั้นหากพิจารณาตาม พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ การอวัลตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์จึงไม่มีประเด็นในเรื่องของการทำเป็นหนังสือ สามารถอวัลได้โดยที่ความหมายของตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่เปลี่ยนแปลงไป คงมีเพียงการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์เท่านั้นที่ยังคงเป็นประเด็นที่จะต้องพิจารณาต่อไป

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นการสลักหลังก็ดี หรือการอวัลก็ดี นั้นต้องมีบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ธนาคารผู้ออกตัวแลกเปลี่ยนและลูกค้าที่เป็นลูกหนี้ตามตัวแลกเปลี่ยนเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการสลักหลังที่ต้องมีการโอนตัวแลกเปลี่ยนนั้นต่อให้ผู้รับสลักหลัง ธนาคารต้องทำการส่งมอบตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์จากระบบของธนาคารไปยังระบบของผู้รับสลักหลัง ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องศึกษากันต่อไปถึงการทำงานของระบบและการส่งผ่านข้อมูลจากระบบหนึ่งไปยังอีกระบบหนึ่ง รวมไปถึงโครงสร้างของระบบโดยรวม ว่าอาจมีความจำเป็นต้องมีระบบที่เป็นศูนย์กลางที่ทำหน้าที่รับส่งข้อมูลระหว่างระบบหรือไม่ อีกทั้งมาตรฐานทางด้านเทคโนโลยีที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน

4.1.4 ปัญหาเกี่ยวกับผลกระทบต่อบทบาทของธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันหนึ่งที่มีการใช้ตัวเงินประกอบการให้บริการทางการเงิน และสำหรับการให้บริการธุรกิจระหว่างประเทศแก่ผู้ประกอบการ ข้างและส่งออกนั้น ตัวแลกเปลี่ยนถือว่าเป็นตัวเงินที่มีบทบาทเป็นอย่างมาก และตัวสัญญาใช้เงินประกอบการให้สินเชื่อ ทั้งนี้เมื่อธนาคารกำลังมุ่งเน้นการพัฒนาช่องทางให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ และปรับเปลี่ยนสัญญาการให้บริการต่างๆ เป็นสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าธนาคารไม่ต้องมาติดต่อที่สาขาธนาคารโดยตรงเพื่อยื่นเอกสาร ลดการใช้กระดาษ และลดความผิดพลาดในการกรอกข้อมูล อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงใบเสร็จ ใบแจ้ง และอื่นๆ ผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ธนาคารให้บริการได้ตลอดเวลา

ตัวเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นความมุ่งหวังว่าจะช่วยยกระดับการให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ลดความยุ่งยากในการจัดเก็บและรักษาเอกสารสำคัญต่างๆ และลดความเสี่ยงเรื่องเอกสารสูญหาย หรือถูกท ลายเมื่อเกิดภัยธรรมชาติเช่นที่ผ่านมา

ทั้งนี้ตัวเงินนั้นเป็นตราสารที่สามารถโอนเปลี่ยนมือได้ มีลักษณะเฉพาะตัว และมีผลผูกพันผู้ที่ลงนามให้ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายได้มีการบัญญัติถึงเป็นการเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นการออกตัวเงินที่ต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนด และการลงลายมือชื่อของผู้ส่งจ่าย ถึงจะสมบูรณ์เป็นตัว

เงิน และเนื่องจากตัวเงินเป็นตราสารที่สามารถโอนเปลี่ยนมือได้ จึงต้องมีการกำหนดไว้ในเรื่องของการสลักหลังเพื่อโอนตัว การรับรองตัว การอาวัล อีกทั้งความรับผิดชอบของคู่สัญญา เป็นต้น

สำหรับตัวแลกเงินที่ธนาคารออกภายใต้ธุรกรรมเลตเตอร์ออฟเครดิตแบบมีระยะเวลา นั้น เนื่องจากการช ะเงินตามเอกสารภายใต้เลตเตอร์ออฟเครดิตประเภทนี้นั้น เป็นการช ะแบบรับรองตัวแลกเงิน และจ่ายเงินเมื่อครบกำหนด จึงมีการออกตัวแลกเงินเพื่อให้ผู้นำเข้าที่เป็นลูกค้าธนาคาร ท การรับรองตัวแลกเงินที่ธนาคารออกให้เมื่อเอกสารเข้า ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการผูกพันลูกค้าให้ต้องชำระเงินเมื่อครบกำหนด เพื่อให้ธนาคารปล่อยเอกสารให้ส หรับไปออกสินค้า

ตัวแลกเงินที่ธนาคารออกนั้น ธนาคารเป็นผู้ส่งจ่าย สั่งให้ลูกค้าธนาคารชำระเงินเมื่อครบกำหนดตามคำสั่งธนาคาร² ทั้งนี้ทั้งตัวแลกเงินที่ลูกค้าได้ทำการรับรองแล้ว รวมทั้งเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทท ธุรกรรมนั้น ธนาคารต้องมีการเก็บรักษาเอกสารเพื่อตรวจทาน เป็นไปตามระเบียบของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์นั้นต้องเก็บรักษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมที่ธนาคารให้บริการ

ในกรณีความเสี่ยงที่อาจเกิดการกระท ันเป็นการฉ้อฉลของพนักงานธนาคาร ที่จะสลักหลังตัวแลกเงินโอนให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่การสลักหลังโอนตามธุรกิจปกติ นั้น การที่ธนาคารต้องมีการตรวจสอบเอกสารที่ธนาคารเก็บรักษาไว้ ธนาคารก็จะสามารถตรวจสอบได้และดำเนินการเอาผิดกับพนักงานที่กระท ผิด อนึ่ง พนักงานที่สามารถลงนามในเอกสารส ัญต่างๆ นั้น ไม่ใช่พนักงานทุกคนสามารถกระท ทำได้ แต่ต้องเป็นพนักงานระดับชำนาญการ หรือที่มีอำนาจลงนามที่ธนาคารได้มอบอำนาจให้ลงนาม จึงจะสามารถกระท ทำได้ ดังนั้นการตรวจสอบเพื่อระบุตัวผู้กระท ามิฉะนั้นจึงสามารถตรวจสอบได้จากฐานข้อมูลที่ธนาคารมีเก็บไว้ได้

ทั้งนี้สำหรับกรณีของตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้น การกระท ใดๆ ที่ทาบนระบบนั้น ระบบจะมีการเก็บข้อมูลการเข้าใช้งานอย่างละเอียด ว่าใครเข้าใช้งานเมื่อไหร่ วันใด ใครท ารายการ ท ามือไหร่ เวลาใด ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ทันทีเมื่อพบความผิดปกติ อีกทั้งการแก้ไข เปลี่ยนแปลง โอนย้ายข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากระบบจะต้องรองรับการกระท าดังกล่าวแล้ว สำหรับกรณีที่จะโอนตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากต้องมีการบันทึกข้อมูลการสลักหลังให้ครบถ้วนแล้ว ผู้รับโอนก็ ต้องมีระบบที่สามารถรับโอนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวได้ด้วยเช่นกัน

ซึ่งการให้บริการระบบอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารนั้นต้องมีความปลอดภัยสูง และจะไม่เชื่อมต่อกับระบบภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องกับการให้บริการของธนาคาร จึงมั่นใจได้ว่าตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่บนระบบของธนาคารจะปลอดภัยและไม่ถูกสลักหลังโอนให้บุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้อง

² ธนาคารยังสามารถสลักหลังเพื่อโอนตัวแลกเงินนั้นได้ ในกรณีหากมีการ Refinance กับสถาบันการเงินอื่น ธนาคารก็จะสลักหลังเพื่อโอนให้กับสถาบันการเงินที่รับ Refinance ในปัจจุบันการท าร Refinance ไม่เกิดขึ้นมากนัก แต่รูปแบบการออกตัวแลกเงินนั้นก็ไม่เปลี่ยนแปลง เพราะหากลูกค้าประสงค์หรือมีความจำเป็นต้อง Refinance ธนาคารก็อนุญาตให้ลูกค้าท าดำเนินการที่ธนาคารก หนด

อย่างไรก็ตาม การที่ตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์ที่ธนาคารออกจะมีสถานะเทียบเท่าตัวแลกเปลี่ยนตามกฎหมายหรือไม่นั้น นอกจากประเด็นที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังคงมีอีกหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องที่ต้องมีการศึกษากันต่อไป เพราะหากอ้างอิงจากกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL ที่ถึงแม้จะยอมรับ electronic transferable record ให้ถือว่าใช้ได้แทนเอกสารหรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้ แต่ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นต้องมีความเท่าเทียมในการทำหน้าที่เหมือนกับเอกสารหรือตราสารที่เป็นกระดาษ เนื่องจากการยอมรับสถานะทางกฎหมายตามกฎหมายแม่แบบนี้ ยึดตามหลักความเท่าเทียมกันในการท หน้าที่

นอกจากตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์แล้วนั้น ธนาคารยังมีการให้บริการสินเชื่อโดยการรับซื้อตัวสัญญาใช้เงิน ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการทาธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์แบบเต็มรูปแบบ กฎหมายควรต้องครอบคลุมถึงตัวสัญญาใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ด้วยเช่นกัน การให้บริการผ่านช่องทางของธนาคารจึงจะสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.2 แนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการออกตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้ธุรกรรมเลตเตอร์ออฟเครดิต

การให้บริการการค้าระหว่างประเทศของธนาคาร ลูกค้าสามารถขอใช้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ ในการท ธุรกรรมขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ ธุรกรรมที่ ท นั้นต้องได้รับการอนุมัติรายการจากผู้มีอ านอนุมัติ ซึ่งผู้มีอ านอนุมัติรายการต้องอนุมัติรายการด้วย OTP ที่ได้รับจาก Token ของตนที่ขึ้นทะเบียนไว้กับธนาคาร ซึ่งธนาคารสามารถตรวจสอบได้ว่าบุคคลใดเป็นผู้ที่อนุมัติรายการเข้ามา จากข้อมูลที่ระบบบันทึกเก็บไว้ ดังนั้นลูกค้าจึงไม่จำเป็นต้องส่งพิมพ์ใบค ขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต ลงลายมือชื่อ และน ส่งที่สาขาธนาคารอีก

การให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์นั้น ลูกค้าสามารถแนบไฟล์เอกสารผ่านทางระบบได้ เลย อีกทั้งยังสามารถรับเอกสารที่ธนาคารส่งมาให้ผ่านทางระบบได้เช่นกัน ทั้งนี้เวลาเอกสารจากผู้ ส่งออกถูกส่งมาเรียกเก็บตามเลตเตอร์ออฟเครดิต เมื่อธนาคารได้ทาการตรวจสอบเอกสารและทา รายการเรียบร้อย รายการตัวจะถูกส่งมาแสดงที่ระบบหน้าบ้าน (Front-end application) พร้อมแนบเอกสารที่ธนาคารออกให้มาด้วย ส หรับตัวภายใต้เลตเตอร์ออฟเครดิตแบบมีระยะเวลา ตัวแลกเปลี่ยนเป็นเอกสารสำคัญอย่างหนึ่งที่ธนาคารออกเพื่อให้ลูกค้าทาการรับรองตัวแลกเปลี่ยน เพื่อขอรับเอกสารไปออกสินค้า

อย่างไรก็ตาม การจะออกตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้น กฎหมายในประเทศไทยยังไม่รองรับ และครอบคลุมถึงตราสารเปลี่ยนมือได้อิเล็กทรอนิกส์ จึงทำให้ยังคงมีข้อจำกัดในหลายประการ เช่น การลงลายมือชื่อ ที่การลงลายมือชื่อด้วยเทคโนโลยีปัจจุบันนั้น ไม่ถือว่าเป็นการลงลายมือชื่อตามกฎหมายตัวเงิน จึงทำให้ตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายตัวเงิน ดังนั้นหากต้องการให้ตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีสถานะเป็นตัวแลกเปลี่ยนตามกฎหมาย และบังคับใช้ได้ เช่นเดียวกับตัวแลกเปลี่ยนที่เป็นกระดาษ จึงต้องมีการพัฒนากฎหมายในประเทศเพื่อให้รองรับการใช้ตัวเงินอิเล็กทรอนิกส์ และต้องสามารถบังคับใช้ได้กับตัวสัญญาใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ได้เช่นกัน เพื่อให้การ

บริการของธนาคารสามารถทำผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจพิจารณาได้ 2 แนวทาง ด้วยกัน คือ

แนวทางที่ 1 ปรับปรุง พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ โดยขยายขอบเขตของกฎหมายให้ครอบคลุมถึงเอกสารและตราสารเปลี่ยนมือได้

พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ นั้นรองรับให้การใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการค้ำนั้น มีผลทางกฎหมายสามารถใช้บังคับคู่สัญญาได้เหมือนกับสัญญาที่ทำเป็นกระดาษ อีกทั้งยังได้บัญญัติให้ลายมือชื่อที่สร้างด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถใช้ได้ อีกทั้งยังได้รองรับให้สิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถใช้ฟ้องร้องอย่างเช่นเอกสารต้นฉบับได้

ด้วยกฎหมายฉบับนี้ได้รับรองให้ตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีสถานะทางกฎหมายเหมือนตัวแลกเปลี่ยนที่เป็นกระดาษแล้ว ก็ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เป็นสาระส ัญญ เช่น

1. เพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการสลักหลังเอกสารและตราสารเปลี่ยนมือได้ที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ว่าสามารถทำได้ด้วยวิธีการเช่นไร
2. แก้ไขบัญญัติเกี่ยวกับการทำเป็นหนังสือ ให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นความหมายสามารถเปลี่ยนแปลงได้ (โดยต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามปกติของตัวเงินนั้น) โดยที่ยังถือว่าได้ทำ เป็นหนังสือแล้ว

โดยอาศัยบทบัญญัติตามกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL ที่ว่าด้วย Electronic Transferable Records เป็นแนวทางในการร่างบทบัญญัติเพิ่ม

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของ พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ก็เพื่ออำนวยความสะดวกให้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การที่จะเพิ่มบทบัญญัติที่เป็นบทบัญญัติเฉพาะของตัวเงินนั้น นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น ก็ยังมีในเรื่องของความรับผิดชอบของคู่สัญญา และรายละเอียดอื่นๆ การจะแก้ไข พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ จึงอาจไม่ใช่วิธีที่เหมาะสมนัก จึงอาจจะพิจารณาอีกแนวทางหนึ่งคือ

แนวทางที่ 2 ยกร่างกฎหมายใหม่เพื่อใช้สำหรับเอกสารและตราสารเปลี่ยนมือได้ที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะ โดยอาศัยแนวทางในการออกกฎหมายตามกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL

เนื่องจากตัวเงินที่เป็นตราสารเปลี่ยนมือได้นั้น มีลักษณะเฉพาะตัวที่เอกเทศสัญญาประเภทอื่นนั้นไม่มี อีกทั้งยังมีรายละเอียดเยอะ โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วยแล้ว นอกจากบทบัญญัติที่เกี่ยวกับตัวตัวเงินแล้วนั้น ยังต้องคำนึงถึงเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะตัวเงินนั้นเป็นเอกสารทางการเงิน ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องจึงควรต้องมีการกำหนดมาตรฐานอย่างชัดเจน และความรับผิดชอบของผู้ที่เลือกใช้เทคโนโลยี กรณีที่เทคโนโลยีที่ใช้ออกให้เกิดความเสียหาย เป็นต้น

โดยสาระสําคัญของกฎหมายมีอยู่ 4 ส่วนด้วยกัน คือ

1. General Provisions
2. Provisions on Functional Equivalence
3. Use of Electronic Transferable Records
4. Cross—Border Recognition of Electronic Transferable Records

ดังนั้น การร่างกฎหมายใหม่สำหรับเอกสารและตราสารเปลี่ยนมือได้ที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะนั้น จึงมีความเหมาะสมกว่าการปรับปรุง พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ที่มีอยู่ โดยอาศัยกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL เป็นแบบในการร่างกฎหมาย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การค้าระหว่างประเทศเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศตั้งแต่ในอดีต ที่ผ่านมานั้นเทคโนโลยีได้ถูกนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในแต่ละกิจกรรมหลายปีที่ผ่านมาการพัฒนาด้านเทคโนโลยีเพื่อทำให้บริการทางการเงินเป็นไปอย่างรวดเร็ว และยังคงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อุตสาหกรรมทางการเงินเป็นอุตสาหกรรมที่มีภาวะเปราะบางมาก ทั้งนี้เพราะเกี่ยวข้องกับเงินของประชาชน กฎหมายจึงต้องการคุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน สร้างความมั่นใจว่าผู้ใช้บริการทางการเงินนั้นต้อง สนองบริการตามกฎหมายที่กำหนด เมื่อการพัฒนาทางเทคโนโลยีกำลังทำให้รูปแบบการให้บริการทางการเงินเปลี่ยนแปลงไป กฎหมายเองจึงต้องมีการพัฒนาเพื่อสามารถรองรับรูปแบบการท ชุรกิจและการท ชุกรกรมทางการเงินในยุคดิจิทัล

5.1. บทสรุป

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน ส่งเสริมให้การ ทการค้าระหว่างประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็วและง่ายดายยิ่งขึ้น ลดค่าใช้จ่าย ลดจนวนเอกสาร ไม่เพียงแต่ภาคเอกชน รัฐบาลแต่ละประเทศเองเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาทางเทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่การค้าระหว่างประเทศ และประเทศสมาชิกของ WTO นั้นก็ได้ให้สัตยาบันเกิน 2 ใน 3 ใน TFA ที่มุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกทางการค้า เช่น พิธีการนำเข้าส่งออก การดำเนินงานของกรมศุลกากร การส่งเสริมการใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ และการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เป็นต้น

เมื่อทุกภาคส่วนกำลังปรับตัว ภาคการธนาคารเองก็จำเป็นต้องปรับตัวตามตลาด การให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ ธนาคารเองมีการให้บริการช่องทางอิเล็กทรอนิกส์มานานแล้ว แต่กระนั้นการใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์กลับไม่มีให้เห็นมากนัก เพราะธนาคารนั้นมีหน้าที่ต้องเก็บรักษาเอกสารสำคัญที่เกี่ยวกับการท ชุกรกรมของลูกค้า และการให้บริการทางการเงินนั้นส่วนใหญ่ลูกค้าต้องยื่นแบบฟอร์มการขอใช้บริการ เพื่อรับรู้และยอมรับข้อตกลงและเงื่อนไขในการขอใช้บริการของธนาคาร การใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นไปได้ยากมาก เนื่องจากธนาคารไม่มั่นใจว่าเอกสารอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะมีผลบังคับใช้ได้ตามกฎหมายหรือไม่ ในกรณีเกิดข้อพิพาทขึ้นมา อีกทั้งยังมีภาระการพิสูจน์ในชั้นศาลที่ต้องค ึ่งถึงด้วย

แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าธนาคารนั้นประสงค์จะใช้เอกสารกระดาษตลอดไป เพียงแต่การให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ ร่วมกับการใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์โดยที่ลูกค้าไม่ต้องนำเสนอเอกสารที่เป็นกระดาษให้ธนาคารนั้น ธนาคารต้องจัดทำสัญญาการให้บริการให้รัดกุม รอบคอบ และป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นให้มากที่สุด การให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์จึงยังไม่ครอบคลุมทุกบริการของธนาคาร แต่การเปลี่ยนแปลงที่การเกิดขึ้นและเติบโตของ FinTech นั้น ทำให้ธนาคารต้องเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นธนาคารดิจิทัลอย่างจริงจัง และไม่สามารถปฏิเสธที่จะเปลี่ยนแปลงได้ เพราะบริการทางการเงิน ไม่ใช่แค่เฉพาะธนาคารที่เป็นผู้ให้บริการ

การให้บริการระหว่างประเทศ โดยเฉพาะบริการที่เป็น traditional trade finance product เช่น Letter of Credit นั้น เป็นบริการที่มีความซับซ้อนและมีเอกสารสำคัญที่จำเป็นต้องใช้สำหรับการนำเข้าส่งออกเข้ามาเกี่ยวข้องกับจำนวนมาก เช่น ใบตราส่ง (Bill of Lading) ใบรับรองจากหน่วยงานต่างๆ และเอกสารทางการเงินที่สคัญนั้นคือ “ตั๋วแลกเงิน”

ตั๋วแลกเงินนั้นเป็นเอกสารทางการเงินที่สคัญ โดยเฉพาะกับ L/C แบบมีระยะเวลา เนื่องจากวิธีการชำระเงินภายใต้ L/C ประเภทนี้นั้น ผู้นำเข้าที่เป็นลูกค้าธนาคารต้องรับรองตั๋วแลกเงินเพื่อให้ธนาคารปล่อยเอกสารให้ไปออกสินค้า หากนับวันเวลาจากวันที่ธนาคารได้รับเอกสารจากธนาคารของผู้ส่งออกในต่างประเทศ จนตรวจเอกสารเสร็จเรียบร้อย ออกใบแจ้ง ออกตั๋วแลกเงิน ให้ลูกค้ารับรองเพื่อรับเอกสารไปออกสินค้า อาจใช้เวลาเป็นอาทิตย์ หากลูกค้าไปออกสินค้าล่าช้า ก็เกิดภาระค่าใช้จ่ายเพิ่ม การใช้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคาร จึงเป็นช่องทางบริการที่ลูกค้าจะสามารถติดต่อ ชุกรกรรมกับธนาคารได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากไม่ต้องเดินทางไปกลับสาขาธนาคารกับบริษัท และสามารถทำธุรกรรมได้ทุกที่ทุกเวลาผ่าน front-end application ของธนาคาร และนอกจากตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ ก็ยังมีตั๋วสัญญาใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ในการขอสินเชื่ออีกด้วย

ตั๋วแลกเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้ที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ แนวคิดเรื่องของการออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ ในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องของตราสารอิเล็กทรอนิกส์ จึงต้องพิจารณาจากกฎหมายที่ใกล้เคียงนั้นคือ พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ อย่างไรก็ตามขอบเขตของ พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ นั้นกล่าวถึงเรื่องของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการรับรองผลทางกฎหมายของสิ่งพิมพ์ออกจากข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งไม่สามารถนำมาปรับใช้กับตราสารอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เรื่องของตัวเงินนั้น มีหลายประเด็นที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยหลักๆ คือ การออกตัวเงิน การสลักหลัง การรับรอง การอาวัล รวมถึงการกำหนดความรับผิดชอบของคู่สัญญา สิทธิไต่เบี่ย เป็นต้น ซึ่งตัวเงินอิเล็กทรอนิกส์ก็ต้องมีลักษณะและทำหน้าที่ได้เหมือนตัวเงินที่เป็นกระดาษได้ทุกประการ ซึ่ง พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ไม่มีการกล่าวถึงประเด็นในข้างต้น ด้วยวัตถุประสงค์ของกฎหมายไม่ได้ครอบคลุมถึงเอกสารหรือตราสารเปลี่ยนมือได้

หากต้องการให้ตัวเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีสถานะเป็นตัวเงินตามกฎหมาย และบังคับใช้ได้เช่นเดียวกับตัวเงิน รวมไปถึงตั๋วสัญญาใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ในอนาคต จึงต้องมีการพัฒนากฎหมายในประเทศเพื่อให้รองรับการใช้ตัวเงินอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งอาจพิจารณา 2 แนวทาง ด้วยกัน คือ

1. ประเทศไทยมี พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ที่บังคับใช้กับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์อยู่แล้ว ซึ่งได้มีการรับรองผลทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ จึงอาจพิจารณาขยายขอบเขตของ พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ให้ครอบคลุมถึงเอกสารและตราสารเปลี่ยนมือได้
2. เนื่องจากตัวเงินที่เป็นตราสารเปลี่ยนมือได้นั้น มีลักษณะเฉพาะตัวที่เอกเทศสัญญาประเภทอื่นนั้นไม่มี กฎหมายที่บังคับใช้จึงต้องมีบทบัญญัติที่เป็นการเฉพาะสำหรับตัวเงิน การขยายของเขตของ พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ อาจทำให้เจตนาเดิมของกฎหมายนั้นเปลี่ยนไป จึงอาจพิจารณากร่างกฎหมายใหม่เพื่อใช้สำหรับเอกสารและตราสารเปลี่ยนมือได้ที่อยู่ในรูป

อิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะ โดยอาศัยแนวทางในการออกกฎหมายตามกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะจะเป็นแนวทางใด ควรต้องพิจารณาให้รอบคอบ ไม่เพียงแต่ครอบคลุมตัวเงินอิเล็กทรอนิกส์ แต่ต้องคำนึงถึงเทคโนโลยีและระบบที่ใช้ด้วย เพราะข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นไม่มีประโยชน์หากเทคโนโลยีและระบบไม่สามารถรองรับให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นทำงานได้ตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งเรื่องของตัวเงิน รวมไปถึงเอกสารที่เปลี่ยนมือได้ เช่น ใบตราส่ง (B/L) เรื่องของความปลอดภัยของระบบเป็นเรื่องสำคัญ จึงต้องพิจารณาเรื่องของมาตรฐานของเทคโนโลยีที่นำมาใช้กับตัวเงินอิเล็กทรอนิกส์คู่กันไปด้วย

5.2. ข้อเสนอแนะ

ตัวเงินนั้นมีลักษณะและคุณสมบัติที่เฉพาะเจาะจง อีกทั้งมีรายละเอียดที่ต้องครอบคลุมหลายประเด็น การแก้ไขปรับปรุง พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ไม่เพียงแต่ต้องเพิ่มบทบัญญัติที่ใช้บังคับเฉพาะแค่ตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์แล้วนั้น จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติที่มีอยู่เดิมก็ไม่สามารถนำมาใช้กับตัวเงินอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นนั้น ก็ต้องมีการแก้ไขบทบัญญัติที่มีอยู่เดิมด้วย แต่การหาเช่นนั้นอาจทำให้วัตถุประสงค์เดิมของกฎหมายนั้นเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นการไม่เหมาะสม

เรื่องของตราสารอิเล็กทรอนิกส์และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เปลี่ยนมือได้ ควรแยกเป็นกฎหมายเฉพาะ เหมือนที่ UNCITRAL เองก็ได้ยกร่างกฎหมายแม่แบบที่เกี่ยวกับ electronic transferable record ขึ้นมาต่างหาก ไม่ได้เอาไปรวมกับกฎหมายแม่แบบว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่เดิม เพียงแต่ใช้กฎหมายเดิมที่เกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์มาเป็นแนวทางประกอบ ในการร่างกฎหมายเท่านั้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้มั่นใจว่ากฎหมายแม่แบบหรืออนุสัญญาทุกฉบับที่ทาง UNCITRAL ออกนั้นเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ส่งเสริมซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ เนื่องจากธนาคารพาณิชย์นั้นอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ข้อบังคับของธนาคารแห่งประเทศไทย การทำธุรกรรมต่างๆ โดยเฉพาะธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์นั้น ธนาคารมีมาตรฐานและระเบียบที่ธนาคารต้องปฏิบัติตาม ไม่สามารถทำโดยพลการได้ หากมีการพิจารณายกร่างกฎหมายเฉพาะในเรื่องของตราสารอิเล็กทรอนิกส์จริง กฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่บังคับใช้กับสถาบันการเงิน ต้องมีการทบทวนว่ามีอะไรที่อาจเป็นปัญหากับการที่ธนาคารจะออกตัวเงินอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ และต้องปรับปรุงให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยเองก็เล็งเห็นถึงความสำคัญของธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และได้มีความพยายามปรับปรุงกฎระเบียบให้รองรับความเปลี่ยนแปลงของตลาด

ตราสารอิเล็กทรอนิกส์นั้นถือเป็นเรื่องใหม่ที่ยังคงต้องศึกษากันในเชิงลึกต่อไปว่าจะมีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน และเมื่อมีขึ้นมาแล้วต้องมีกฎหมายรองรับ ต้องสามารถใช้ได้จริง มิเช่นนั้นหากไม่สามารถใช้ได้จริงในการทำธุรกิจจริง ตราสารอิเล็กทรอนิกส์นั้นก็จะมีประโยชน์และไม่สามารถช่วยส่งเสริมการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

การเปิดเครดิตออกตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์โดยธนาคาร เพื่อรับรองภายใต้ธุรกรรมเลตเตอร์ออกเครดิต

การค้าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน มีความเกี่ยวพันโดยตรงกับพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ และถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการออกนโยบายทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ในปัจจุบันการพัฒนาในด้านต่างๆ เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อการค้าเงินธุรกิจและการค้า และกระแสของโลกที่ก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ส่งผลให้รูปแบบและโครงสร้างการทางธุรกิจและการค้านั้นเปลี่ยนแปลงไป

องค์การการค้าโลกได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและมุ่งเน้นที่จะลดอุปสรรคทางการค้ามาโดยตลอด และความพยายามล่าสุดนั้นก็คือ “ความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation Agreement – TFA)” และส่งเสริมให้เกิดการใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2560 ที่ผ่านมา โดยประเทศไทยได้ให้สัตยาบันอยู่ใน Category A ที่มีความพร้อมจะปฏิบัติตามความตกลงฯ ในทันที (อนึ่ง ประเทศไทยแจ้งรับบทบัญญัติบางข้อไว้ใน Category B ที่ต้องเริ่มปฏิบัติตามภายใน 3-7 ปี เนื่องจากยังอยู่ในระหว่างปรับปรุงระเบียบภายใน)

ทางกรมศุลกากรได้พัฒนาระบบ National Single Window (NSW) เพื่อเชื่อมต่อกับกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ที่สามารถรองรับการส่งผ่านเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยเอกสารอิเล็กทรอนิกส์จะส่งผ่านระบบ NSW มายังกรมศุลกากร นอกจากนี้ยังได้มีการพัฒนาใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Certificate of Origin – eC/O) และทางด้านเอกชนก็ได้มีการพัฒนา เช่น ใบตราส่งสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Bill of Lading – eB/L) เป็นต้น

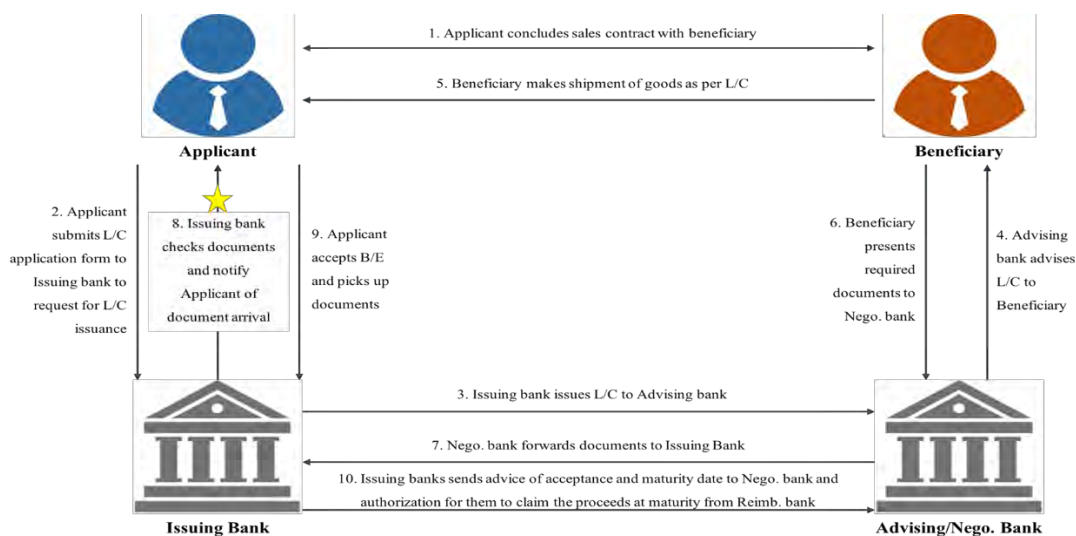
นอกเหนือจากเรื่องของการขนส่งสินค้านานาชาติ และพิธีการศุลกากรเมื่อส่งออกหรือนำเข้าแล้วนั้น อีกสิ่งหนึ่งที่อยู่คู่กับกิจกรรมการค้าระหว่างประเทศนั้นก็คือ “ธุรกรรมทางการเงินเพื่อการค้า (Trade Finance)” ที่มีสถาบันการเงินเป็นสถาบันหลักในการให้บริการและคอยอำนวยความสะดวกทางการเงินให้แก่ผู้ประกอบการ นำเข้าและส่งออก

เมื่อทุกภาคส่วนนั้นร่วมมือกันเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล ธนาคารเองก็ต้องปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เริ่มจากระบบการดำเนินงานทางด้าน Trade Finance ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้บริการแก่ลูกค้าในรูปแบบโปรแกรมประยุกต์ (Front-end Application) โดยที่เอกสารทั้งหมดที่ธนาคารเป็นผู้ออกจะส่งผ่านจากระบบของธนาคารไปยัง Front-end Application โดยการทางานของระบบนี้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อยืนยันตัวตนผู้เข้าใช้บริการ และการทนายการธุรกรรมนั้นเป็นไปตามสิทธิ ที่ลูกค้าสามารถทนายการได้เฉพาะบริการที่ได้รับการเปิดสิทธิให้ทำ ได้เท่านั้น

การเข้าใช้งานระบบลูกค้าต้องได้รับ username/password เฉพาะคนที่ได้มีการลงทะเบียนไว้บนระบบของธนาคาร เพื่อทำการเข้าสู่ระบบ Front-end Application ที่ธนาคารให้บริการ และ

การอนุมัติรายการก็ต้องใช้อุปกรณ์ (Token) เพื่อสร้างรหัสผ่านครั้งเดียว (One time password – OTP) การถือครองเครื่อง Token ต้องเป็นบุคคลที่มีอำนาจอนุมัติการทางธุรกรรมของบริษัทเท่านั้น ทั้งนี้ต้องมีการลงทะเบียนไว้กับธนาคารเพื่อทำการเชื่อมบัญชีผู้ใช้งาน username กับ token ID ที่ได้รับ

หนึ่งในบริการที่ธนาคารให้บริการผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์คือ บริการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต (Letter of Credit – L/C) ที่ถือได้ว่าเป็นวิธีการชำระเงินที่มีความสลับซับซ้อน ใช้เวลานาน และมีเอกสารเข้ามาเกี่ยวข้องจำนวนมาก บริการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตมีอยู่ 2 ประเภทหลักๆ ที่นิยมใช้กัน คือ 1. Sight L/C เครดิตแบบชำระเมื่อเห็น และ 2. Usance L/C เครดิตแบบมีระยะเวลา วิธีการชำระเงินโดยให้รับรองตัวแลกเงิน และชำระเมื่อถึงกำหนด นั้นหมายถึง นอกเหนือจาก shipping documents, insurance document, official document, etc. ที่ผู้ส่งออกส่งมาเรียกเก็บเงินภายใต้ L/C แล้วนั้น เอกสารทางการเงินที่จำเป็นต้องมีคือ “ตัวแลกเงิน (Bill of Exchange)”

รูปภาพ ที่ 1 Usance L/C Flow Diagram

ภายใต้ธุรกรรมเลตเตอร์ออฟเครดิตแบบมีระยะเวลา ที่เงื่อนไขการชำระเงินเป็นแบบ by acceptance นั่นคือลูกค้าต้องทำการรับรองตัวแลกเงิน (Bill of Exchange, “Draft”) เพื่อขอรับเอกสาร ซึ่งตัวแลกเงินนี้ UCP กำหนดให้ผู้ส่งออกเป็นผู้ส่งจ่าย ส่งให้ธนาคารผู้เปิดเครดิต (ธนาคารของผู้รับซื้อเอกสาร) ชำระเงินตามจำนวนที่ระบุ เมื่อถึงกำหนดที่ตั้งได้แจ้งไว้ โดยให้จ่ายเงินตามคำสั่งธนาคารผู้รับซื้อเอกสาร (ธนาคารของผู้ส่งออก)

เมื่อธนาคารรับรองตัวแลกเงินและแจ้งการรับรองพร้อมทั้งวันถึงกำหนดไปยังผู้ส่งออก ธนาคารก่อภาระผูกพันต้องชำระเงินเมื่อถึงกำหนดตามที่ธนาคารได้รับรองตัวแลกเงินไป แต่ทั้งนี้ธนาคารไม่ใช่ลูกหนี้ในการซื้อขายภายใต้ L/C เพื่อผูกพันลูกค้าของธนาคารและเป็นการแจ้งวันถึงกำหนดให้ลูกค้าทราบ ธนาคารจึงทำการออกตัวแลกเงินโดยมีธนาคารเป็นผู้ส่งจ่าย ส่งให้ลูกค้าชำระ

เงินเมื่อถึงก หนดตามค ึ่งของธนาคาร เมื่อลูกค้ารับรองตัวแลกเงินจึงสามารถรับเอกสารเพื่อไปออก สิ้นค้า

BANK'S LETTER HEAD	
B I L L O F E X C H A N G E	
NO. L/C NUMBER-SEQ.	BANGKOK, XX XXXX, 2017
AT XX DAYS AFTER BILL OF LADING DATE OF THIS FIRST OF EXCHANGE (SECOND OF THE SAME TENOR AND DATE BEING UNPAID) PAY TO THE ORDER OF NAMED BANK	
THE SUM OF USD	X,XXX.XXX.XX DUE ON XX XXXX, 2018
VALUE RECEIVED DRAWN UNDER LETTER OF CREDIT NO. L/C NUMBER ISSUED BY NAMED BANK	
TO: APPLICANT'S NAME	BY:
APPLICANT'S OFFICE ADDRESS	
BANGKOK XXXXX THAILAND	
ACCEPTED	FOR NAMED BANK

รูปภาพ ที่ 2 ตัวอย่าง Bill of Exchange ที่ธนาคารออกให้ลูกค้ารับรอง

เพื่อเป็นการอ นวยความสะดวกให้ลูกค้าของธนาคารที่ใช้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ สามารถรับเอกสารได้เร็วขึ้น ธนาคารจึงได้มีความคิดที่จะออกตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ให้ลูกค้า รับรองผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยที่ลูกค้าจะได้รับแจ้งผ่าน Front-end application และผ่าน ทางอีเมลหรือข้อความเมื่อเอกสารเข้า และลูกค้าสามารถเข้าถึงเพื่อเรียกดูและทำการรับรองตัวแลก เงินบนระบบ แล้วจึงมารับเอกสารที่สาขาธนาคารได้เลย ไม่จ ับนต้องเดินทางมาติดต่อธนาคารหลาย ครั้งเพื่อขอรับเอกสาร

ตัวแลกเงินเป็นตราสารชนิดหนึ่งที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ คือได้บัญญัติไว้ในประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.) บรรพ 3 ลักษณะ 21 ตัวแลกเงินถือเป็นสัญญาชนิดหนึ่ง มี คู่สัญญา 2 ฝ่าย หรือมากกว่า 2 ฝ่าย โดยกฎหมายก หนดไว้ว่าตัวแลกเงินนั้นเป็นหนังสือตราสาร เป็น สัญญาที่ต้องแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งโดยท ี่เป็นลายลักษณ์อักษร ระบุรายการครบถ้วนตามที่กฎหมาย ก หนด โดยมีรายการดังต่อไปนี้

1. ค บอกชื่อว่าเป็นตัวแลกเงิน
2. ค ึ่งอันปราศจากเงื่อนไขให้จ่ายเงินเป็นจ นวนแน่นอน
3. ชื่อ หรือยี่ห่อผู้จ่าย
4. วันถึงก หนดใช้เงิน
5. สถานที่ใช้เงิน

6. ชื่อ หรือยี่ห้อผู้รับเงิน หรือค พดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ
7. วันและสถานที่ออกตั๋วเงิน
8. ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย

ตามรายการดังกล่าว กฎหมายกำหนดให้ตั๋วแลกเงินนั้นต้องลงลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย จึงจะถือว่าเป็นตั๋วแลกเงิน ทั้งนี้การลงลายมือชื่อกฎหมายได้กำหนดเป็นการเฉพาะว่าการลงลายมือชื่อด้วยลายพิมพ์นิ้วมือ เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ต่างๆ ไม่ให้ถือว่าได้ลงลายมือชื่อแล้วถึงแม้จะมีพยานลงนามแล้วอย่างน้อย 2 คน ตามบทบัญญัติในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การลงลายมือชื่อบนตั๋วแลกเงินนั้นจะมีผลผูกพันผู้ที่ลงนามบนตั๋วให้ต้องรับผิดชอบตามที่ไดลงนามว่าลงนามในฐานะผู้สั่งจ่าย ผู้รับรอง ผู้โอน หรือผู้รับอาวัล ทั้งนี้เพื่อเป็นการผูกพันผู้จ่ายให้ต้องรับผิดชอบชำระเงินตามตั๋วแลกเงินนั้น ผู้ทรงตั๋วควรต้องนำตั๋วแลกเงินนั้นไปผู้จ่ายทำการรับรอง โดยตั๋วแลกเงินที่ต้องมีการรับรองออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. ตั๋วเงินที่ผู้สั่งจ่าย กำหนดให้มีการรับรอง
2. ตั๋วแลกเงินที่ผู้สลักหลัง กำหนดให้มีการรับรอง
3. ตั๋วแลกเงินที่ต้องมีการรับรองโดยสภาพของตัว

สำหรับตั๋วแลกเงินที่ธนาคารออกให้ลูกค้ารับรองนั้น เป็นตั๋วแลกเงินแบบมีระยะเวลาที่วันถึงกำหนดใช้เงินเมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ต้องมีการรับรองโดยสภาพของตั๋วแลกเงิน มิเช่นนั้นระยะเวลาใช้เงินก็จะยังไม่เริ่มนับเพราะผู้จ่ายนั้นยังไม่เห็นตัว และธนาคาร (ในกรณีนี้ธนาคารเป็นทั้งผู้สั่งจ่าย และผู้ทรงตั๋ว) ต้องนำตั๋วให้ลูกค้ารับรองภายใน 6 เดือน นับจากวันที่ออกตั๋ว เว้นแต่จะระบุไว้เป็นอย่างอื่น ตามที่ก กำหนดไว้ในมาตรา 928

ทั้งนี้การรับรองตั๋วแลกเงินให้ลูกค้าลงลายมือชื่อเพื่อรับรองไว้ด้านหน้าของตัว พร้อมระบุถ้อยคำ “รับรองแล้ว” หรือที่มีความหมายเดียวกัน หรือถ้าจะไม่ระบุก็ได้ (มาตรา 931) และลงวันที่ที่ได้รับรองตัว โดยเฉพาะตั๋วแลกเงินที่ระบุให้ใช้เงินเมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาอย่างใดอย่างหนึ่งนับแต่ได้เห็นเพื่อให้สามารถนับวันถึงกำหนดใช้เงินได้

สำหรับการออกตั๋วแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้น ต้องพิจารณากฎหมายใกล้เคียงประกอบนั้นคือ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 (พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ) ที่ได้รับรองผลทางกฎหมายให้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์) สามารถใช้บังคับกันได้เหมือนสัญญาที่เป็นกระดาษ โดยพิจารณาในประเด็นที่ว่า ตั๋วแลกเงินนั้นต้องท ขเป็นหนังสือและต้องลงลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย ซึ่งต้องเป็นไปตามที่กฎหมายได้ก กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ

พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ นั้นได้ยกขึ้นตามกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL ว่าด้วยพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ต้องการข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์มีการรองรับสถานะทางกฎหมายเทียบเท่ากับ
  - (ก) การท เป็นหนังสือ หรือหลักฐานเป็นหนังสือ
  - (ข) การรับรองวิธีการรับส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
  - (ค) การใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์
  - (ง) การรับฟังยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
2. เพื่อเป็นการส่งเสริมการทาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้น่าเชื่อถือ และมีผลทางกฎหมาย เช่นเดียวกับการท ธุรกรรมโดยวิธีการปกติทั่วไป

และได้มีการปรับปรุงและออกฉบับแก้ไข คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ซึ่งพ.ร.บ.ธุรกรรมฯ นี้ บังคับใช้เฉพาะธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์บางประเภทเท่านั้น คือ

1. ให้ใช้กับธุรกรรมในทางแพ่งและพาณิชย์ที่ด นิินการโดยใช้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
2. ให้ใช้กับธุรกรรมในการดาเนินงานของรัฐ โดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือบางส่วน
3. ไม่ใช้บังคับกับธุรกรรมเกี่ยวกับมรดก และธุรกรรมเกี่ยวกับครอบครัว
4. ไม่มีผลกระทบต่อถึงกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ใดๆ ที่ก หนดขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

ตัวแลกเงินนั้นเป็นนิติกรรมสัญญาที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทาเป็นหนังสือ ซึ่งตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะถือได้ว่าได้ท เป็นหนังสือแล้วนั้น ตามพ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นต้องจัดทาให้อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงได้ และเมื่อใช้โปรแกรมอ่านแล้วข้อความที่ปรากฏให้เห็นบนจอั้นความหมายไม่เปลี่ยนแปลง (ทั้งนี้ตัวแลกเงินนั้นต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการสลักหลังโอนตัว รับรองตัว หรืออวัลตัว ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงตามปกติของตัวแลกเงิน)

ซึ่งตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นถือเป็นเอกสาร ศัญที่เกี่ยวข้องกับการทาธุรกรรมของลูกค้ ธนาคารนั้นมึระเบียบต้องจัดเก็บรักษาเอกสารและมีการตรวจสอบตามระเบียบของธนาคารแห่งประเทศไทย ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะถูกเก็บรักษาไว้ใน Server ของระบบปฏิบัติการ และโยกย้ายไปเก็บอีก Server หลังจากทีธุรกรรมนั้นสิ้นสุดหรือหนีได้ระงับไปแล้วระยะเวลาหนึ่ง เพื่อรอการท สายเป็นเมื่อครบก หนดให้ธนาคารต้องเก็บไว้ตามกฎหมาย

ในเรื่องของการลงลายมือชื่อนั้น ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่กฎหมายยอมรับให้เสมือนได้ลงลายมือชื่อตามกฎหมายนั้นต้อง

1. ใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวข้ของลายมือชื่อและสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อ
2. วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้ หรือเป็นวิธีการที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นวิธีการที่เป็นไปตามข้อกำหนดข้อ 1 โดยอาจพิสูจน์จากวิธีการที่ใช้สร้างลายมือชื่อหรือพิสูจน์ร่วมกับพยานหลักฐานอื่น

ทั้งนี้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นหมายถึง อักษร อักขระ ตัวเลข เสียงหรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลักๆ คือ

1. Ink Signature
2. Digital Signature

Ink Signature นั้นเหมือนกันกับการลงลายมือชื่อด้วยการเขียนตามปกติ เพียงแต่อยู่ในรูปแบบของ image ที่เก็บไว้บนระบบคอมพิวเตอร์ และนำมาวางอยู่บนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์อีกหนึ่ง หรือเป็นการลงลายมือชื่อด้วยปากกาอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งก็จะปรากฏเป็นลายมือชื่อบนเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้เห็นเหมือนการลงลายมือชื่อบนเอกสารที่เป็นกระดาษ

Digital Signature นั้นแตกต่างออกไป ซึ่งการลงลายมือชื่อดิจิทัลนั้น เป็นการลงลายมือชื่อกับอุปกรณ์ที่สร้างลายมือชื่อ เช่น Token หรือ Smart Card เป็นต้น ซึ่งลายมือชื่อนั้นส่วนใหญ่จะไม่ปรากฏให้เห็นเป็นลายมือชื่อเหมือนกับ Ink Signature หากแต่อาจอยู่เป็นข้อมูลที่ถูกรับบันทึกไว้กับเอกสารอิเล็กทรอนิกส์นั้น ที่แสดงว่าเอกสารอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้รับการลงนามเรียบร้อยแล้ว

หากพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายตัวเงินแล้วนั้น การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์บนตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นต้องใช้เป็นแบบ Ink Signature ที่อาจถือได้ว่าเป็นการลงลายมือชื่อ เพราะก็เป็นลายมือชื่อด้วยมือเหมือนกัน เพียงแต่อยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น ซึ่งการลงลายมือชื่อประเภทนี้ไม่ใช่เทคโนโลยีที่ธนาคารเลือกใช้ เนื่องจากการตรวจสอบลายมือชื่อไม่สามารถทำได้ด้วยระบบ

การลงลายมือชื่อเพื่ออนุมัติรายการบนระบบของธนาคารนั้นเป็นการใช้อุปกรณ์ token ในการสร้างลายมือชื่อ หากแต่การลงลายมือชื่อกับ token นั้น สิ่งที่จะบันทึกไว้ไม่ใช่ภาพลายมือชื่อแต่บันทึกข้อมูลเป็นภาษาคอมพิวเตอร์ ซึ่งการพิสูจน์ตัวตนนั้นเป็นกระบวนการทางเทคโนโลยี ประกอบกับข้อมูล (log) ที่เป็นหลักฐานการเข้าใช้งานและการท ายการต่างๆ บนระบบของธนาคาร

เห็นได้ว่ากฎหมายภายในประเทศที่มีอยู่ในขณะนี้ ยังคงมีข้อจ ากัดหากจะออกตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์ เพราะวัตถุประสงค์ของพ.ร.บ.ธุรกรรมฯ นั้น ไม่ได้ออกมาเพื่อรองรับเอกสารหรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้ที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ แต่ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนากฎหมายเพื่อส่งเสริมธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น UNCITRAL ได้มีการร่างกฎหมายแม่แบบว่าด้วย Electronic Transferable Records ขึ้นมาโดยเฉพาะ เพื่อใช้กับเอกสารหรือตราสารเปลี่ยนมือได้ที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สามารถใช้อย่างคับคั่งกับเอกสารและตราสารเปลี่ยนมือได้ให้สามารถใช้งานและมีผลบังคับเหมือนกับเอกสารและตราสารเปลี่ยนมือได้ที่เป็นกระดาษ

ซึ่งแนวคิดหลักที่เป็นหลักของกฎหมายแม่แบบนี้ ให้ความสำคัญกับหลักความเท่าเทียมกันในการทำหน้าที่ กล่าวคือหาก Electronic Transferable Records นั้นสามารถใช้งานได้เหมือนกับเอกสารที่เป็นกระดาษแล้วนั้น ก็ให้ถือมีผลบังคับใช้เช่นเดียวกัน ส หรับตัวแลกเปลี่ยนที่กฎหมายกำหนดในเรื่องของการลงลายมือชื่อที่ใช้ได้เฉพาะการลงลายมือชื่อด้วยการเขียนลงบนตัวแลกเปลี่ยนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น กฎหมายแม่แบบได้วางหลักไว้ว่าหากสามารถระบุตัวตนผู้ที่ลงนามได้ และแสดงให้เห็นถึงเจตนาของผู้ที่ลงนามได้ ด้วยวิธีการที่น่าเชื่อถือได้ตามประเภทของธุรกรรมนั้นได้ ก็ถือว่าได้มีการลงนามตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว

วิธีการในการลงนามเพื่อรับรอง การสลักหลัง การอาวัล ตัวเงินที่มีรายละเอียดของการลงลายมือชื่อ การระบุข้อจำกัดเพิ่มเติม และบุคคลที่สามารถทำการลงนามเพื่อรับรอง สลักหลัง หรืออาวัลนั้น ส หรับตัวแลกเปลี่ยนอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต้องใช้วิธีการที่แตกต่างออกไป สามารถกระทำ ได้โดยการเพิ่มเติมข้อมูลและรายละเอียดว่าตัวเงินนั้นได้มีการรับรอง สลักหลัง หรืออาวัล ทั้งนี้กฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL ได้วางหลักในเรื่องของการสลักหลังว่า หากตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้บันทึกข้อมูลของการสลักหลังไว้อย่างครบถ้วน ก็ให้ถือว่าได้มีการสลักหลังแล้วตามกฎหมาย

พิจารณาตามพ.ร.บ.ธุรกรรมฯ และกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL แสดงให้เห็นความเป็นไปได้ของการพัฒนาตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์เพื่อยกระดับการทำการค้าอิเล็กทรอนิกส์ ให้นำมาใช้บังคับได้เสมือนตัวแลกเปลี่ยนที่เป็นกระดาษ อย่างไรก็ตามเพียงการตกลงระหว่างคู่สัญญาด้วยกัน ไม่ได้ทำให้ตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นที่ยอมรับในชั้นศาล เพราะกฎหมายแม่แบบนี้ไม่ได้ถือว่ามียกเว้นบังคับใช้ ต้องมีการออกกฎหมายภายในเพื่อตอบรับหลักการของกฎหมายแม่แบบนี้จึงจะใช้บังคับได้ แต่กระนั้นการออกกฎหมายภายในไม่ได้บังคับให้ต้องยอมรับบทบัญญัติตามกฎหมายแม่แบบทุกประการ หากแต่เป็นแนวทางในการร่างกฎหมายและต้องพิจารณาบริบทของประเทศ เพื่อให้เกิดความเหมาะสม เช่นนี้แล้ว ต้องพิจารณากฎหมายพยานหลักฐานที่ใช้บังคับกันในประเทศไทย ว่าตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นี้ศาลยอมรับให้สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้หรือไม่

ตัวแลกเปลี่ยนนั้นเป็นหนังสือตราสาร ที่กฎหมายบังคับให้ต้องท ขป็นหนังสือ และยื่นต่อศาลเพื่อพิสูจน์พยาน ซึ่งพยานเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานที่ศาลสามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้จากข้อความบนเอกสารนั้น ทั้งนี้การที่ตัวแลกเปลี่ยนนั้นกฎหมายบังคับให้ต้องทเป็นหนังสือ ในการอ้างพยานหลักฐานจึงไม่สามารถอ้างพยานบุคคลแทนพยานเอกสารได้ เว้นเสียแต่ในกรณีที่อ้างเพื่อท สายหรือหักล้างพยานเอกสารนั้นเท่านั้น หากแต่สามารถอ้างพยานเอกสารอื่นเพื่อน สืบแทนได้

ทั้งนี้พยานเอกสารที่ยื่นต่อศาลนั้นกฎหมายกำหนดไว้ว่าต้องเป็นเอกสารต้นฉบับเท่านั้น (ป.วิ.พ. มาตรา 93) และฝ่ายที่อ้างเอกสารเป็นพยานหลักฐานนั้น มีหน้าที่ต้องน สืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงและความถูกต้อง มิฉะนั้น ศาลก็อาจปฏิเสธไม่รับฟังพยานเอกสารนั้นก็ได้ อย่างไรก็ตามสามารถยื่น สนาเอกสารแทนต้นฉบับได้ในกรณี

1. เมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตกลงว่าสาเนาเอกสารนั้นถูกต้อง ก็ให้ศาลยอมรับสาเนาเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานได้
2. กรณีที่เอกสารต้นฉบับได้ถูกทลายโดยเหตุสุดวิสัย สูญหาย ไม่สามารถนำมาได้โดยไม่ได้เกิดจากเหตุที่ผู้อ้างต้องรับผิดชอบ หรือศาลเห็นว่าเป็นกรณีจำเป็น ก็ให้ศาลอนุญาตให้นำสาเนาเอกสาร หรือจะเป็นพยานบุคคลมาสืบได้
3. เอกสารต้นฉบับอยู่ในอารักขาหรือความควบคุมของทางราชการ ก็ให้ ส. ณาเอกสารที่ทางราชการรับรองถูกต้องมาน สืบได้ เว้นแต่ศาลจะกำหนดเป็นอย่างอื่น
4. เมื่อคู่ความฝ่ายที่ถูกอ้างเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานยันตน ไม่ได้คัดค้านการนำเอกสารมา สืบตามมาตรา 125 ก็ให้ศาลรับฟัง ส. ณาเอกสารนั้นได้ แต่ไม่ได้ตัดอานาศาลตามมาตรา 125 วรรคสาม

พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ได้มีบทบัญญัติว่าด้วยสิ่งพิมพ์ออก ซึ่ง กำหนดให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่พิมพ์ออกมานั้น (สิ่งพิมพ์ออก) สามารถใช้แทนเอกสารต้นฉบับได้ อีกทั้งรับรองผลทางกฎหมายของสิ่งพิมพ์ออกนั้นๆ ด้วย โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 10 วรรคแรก ความว่า

“ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้นำเสนอหรือเก็บรักษาข้อความใดในสภาพที่เป็นมาแต่เดิมอย่างเอกสารต้นฉบับ ถ้าได้นำเสนอหรือเก็บรักษาในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ให้ถือว่าได้มีการนำเสนอหรือเก็บรักษาเป็นเอกสารต้นฉบับตามกฎหมายแล้ว

(๑) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อความตั้งแต่การสร้างข้อความเสร็จสมบูรณ์ และ

(๒) สามารถแสดงข้อความนั้นในภายหลังได้”

ทั้งนี้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่พิมพ์ออกมา ต้องอาศัยความในมาตรา 10 วรรคท้าย ที่กำหนดให้สิ่งพิมพ์นั้นสามารถใช้อ้างอิงข้อความของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และสามารถใช้แทนเอกสารต้นฉบับได้ หากมีข้อความถูกต้องตรงกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และได้รับการรับรองสิ่งพิมพ์ออกโดยหน่วยงานที่มีอำนาจตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด คือ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) เว้นเสียแต่ว่า

1. เจ้าของข้อมูล ผู้ควบคุมข้อมูล หรือบุคคลภายใต้บังคับของเจ้าของข้อมูล หรือผู้ควบคุมข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์นั้น เป็นผู้จัดทำสิ่งพิมพ์ออกจากระบบการพิมพ์ออกที่อยู่ใต้การควบคุมของเจ้าของหรือผู้ควบคุมข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น
2. หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจในการเก็บรักษา หรือควบคุมข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของบุคคลอื่น หรือบุคคลภายใต้บังคับหน่วยงานของรัฐ เป็นผู้จัดทำสิ่งพิมพ์ออกจากระบบการพิมพ์ออกที่อยู่ใต้การควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐนั้น
3. หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายในการกำกับหรือควบคุมดูแล หรือหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ เป็นผู้จัดทำสิ่งพิมพ์ออกจากระบบ

การพิมพ์ออกที่มีมาตรฐานที่เทียบเท่าหรือมีความเหมาะสมกว่าหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประกาศนี้

หากเป็นตามกรณีข้างต้น กฎหมายก็กำหนดให้ถือว่าสิ่งพิมพ์ออกนั้นได้มีการรับรองแล้วถึงแม้จะไม่ได้รับการรับรองจากสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) ก็ตาม

นอกจากนี้ พ.ร.บ. ธุรกรรมฯ และกฎหมายแม่แบบยังกำหนดไม่ให้ปฏิเสธที่จะรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานด้วยเพราะอยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วย แต่ยังคงต้องเป็นไปตามวิจาร์ณญาณของศาลว่าจะเชื่อถือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นหรือไม่ เพราะกฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้ไม่ได้บังคับให้ศาลต้องเชื่อถือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นถูกต้อง หากแต่กำหนดให้ไม่สามารถปฏิเสธที่จะรับฟังเมื่อคู่ความจะอ้างขึ้นเป็นพยานหลักฐานเท่านั้น ส่วนความน่าเชื่อถือของข้อมูลนั้นก็ต้องเป็นไปตามกระบวนการพิสูจน์ทางเทคนิค

ทั้งนี้ การบริหารจัดการตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นการบริหารจัดการบนระบบคอมพิวเตอร์ทั้งสิ้น กฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL หรือ พ.ร.บ. ธุรกรรมฯ ของประเทศไทย จึงต้องมีการบัญญัติถึงมาตรฐานของระบบคอมพิวเตอร์ ในเรื่องของความปลอดภัยของระบบ วิธีการในการพิสูจน์ตัวตน การบริหารจัดการผู้ที่มีสิทธิเข้าถึงข้อมูล การป้องกันการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลโดยเจตนาทุจริต การเก็บรักษาข้อมูล การเก็บบันทึกข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานการเข้าใช้งาน และการเก็บบันทึกข้อมูลเพื่อการตรวจสอบ ทั้งหมดนี้ต้องได้มาตรฐานที่ยอมรับโดยทั่วไป

การให้บริการทางการเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารพาณิชย์นั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยมีการกำหนดระเบียบที่ธนาคารพาณิชย์ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้ ซึ่งการให้บริการทางการเงินนั้นเป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางการเงินของลูกค้า และลูกค้าต้องสามารถมั่นใจได้ว่าข้อมูลส่วนตัวของตนนั้น ธนาคารต้องเก็บรักษาไว้เป็นความลับห้ามแพร่งพรายต่อบุคคลภายนอก ระบบของธนาคารจึงยังต้องมีความปลอดภัยสูงเพื่อป้องกันการรั่วไหลของข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลโดยบุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาต

ดังที่กล่าวมา เห็นได้ว่าการที่ธนาคารจะออกตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์ และการพัฒนาตัวสัญญาใช้เงินอิเล็กทรอนิกส์ในอนาคตเพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ยังคงมีข้อจำกัดทางกฎหมายอยู่หลายประการ ทำให้ไม่สามารถใช้บังคับตามกฎหมายตัวเงินได้ เมื่ออ้างเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานว่าได้มีการทำธุรกรรมนั้นๆ ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าจะจำเป็นต้องมีการปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศเพื่อรองรับการใช้งานตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้แนวทางในการปรับปรุงกฎหมายสามารถทำได้ 2 แนวทาง ด้วยกัน คือ

แนวทางที่ 1 ปรับปรุง พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ โดยขยายขอบเขตของกฎหมายให้ครอบคลุมถึงเอกสารและตราสารเปลี่ยนมือได้

พ.ร.บ.ธุรกรรมฯ นั้นรองรับให้การใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการค้ำนี้มีผลทางกฎหมายสามารถใช้บังคับคู่สัญญาได้เหมือนกับสัญญาที่ทำเป็นกระดาษ อีกทั้งยังได้บัญญัติให้ลายมือชื่อที่สร้างด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถใช้ได้ อีกทั้งยังได้รองรับให้สิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถใช้ฟ้องร้องอย่างเช่นเอกสารต้นฉบับได้

ด้วยกฎหมายฉบับนี้ได้รับรองให้ตัวแลกเปลี่ยนอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีสถานะทางกฎหมายเหมือนตัวแลกเปลี่ยนที่เป็นกระดาษแล้ว ก็ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เป็นสาระสำคัญ เช่น

1. เพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการสลักหลังเอกสารและตราสารเปลี่ยนมือได้ที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ว่าสามารถทำได้ด้วยวิธีการเช่นไร
2. แก้ไขบัญญัติเกี่ยวกับการทำเป็นหนังสือ ให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นความหมายสามารถเปลี่ยนแปลงได้ (โดยต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามปกติของตัวเงินนั้น) โดยที่ยังถือได้ว่าได้ทำ เป็นหนังสือแล้ว

โดยอาศัยบทบัญญัติตามกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL ที่ว่าด้วย Electronic Transferable Records เป็นแนวทางในการร่างบทบัญญัติเพิ่ม

แนวทางที่ 2 ยกร่างกฎหมายใหม่เพื่อใช้สำหรับเอกสารและตราสารเปลี่ยนมือได้ที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นการเฉพาะ โดยอาศัยแนวทางในการออกกฎหมายตามกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL

เนื่องจากตัวเงินที่เป็นตราสารเปลี่ยนมือได้นั้น มีลักษณะเฉพาะตัวที่เอกเทศสัญญาประเภทอื่นนั้นไม่มี อีกทั้งยังมีรายละเอียดเยอะ โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วยแล้ว นอกจากบทบัญญัติที่เกี่ยวกับตัวตัวเงินแล้วนั้น ยังต้องคำนึงถึงเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะตัวเงินนั้นเป็นเอกสารทางการเงิน ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องจึงควรต้องมีการกำหนดมาตรฐานอย่างชัดเจน และความรับผิดชอบของผู้ที่เลือกใช้เทคโนโลยี กรณีที่เทคโนโลยีที่ใช้ก่อให้เกิดความเสียหาย เป็นต้น

โดยสาระสำคัญของกฎหมายมีอยู่ 4 ส่วนด้วยกัน คือ

1. General Provisions
2. Provisions on Functional Equivalence
3. Use of Electronic Transferable Records
4. Cross—Border Recognition of Electronic Transferable Records

สำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมพ.ร.บ.ธุรกรรมฯ ให้ครอบคลุมถึงตัวเงินด้วยนั้น เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ก็เพื่ออำนวยความสะดวกให้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ไม่ได้มีความ

ประสงค์ที่จะบังคับใช้กับตัวเงินตั้งแต่นั้น การจะเพิ่มเติมเรื่องของตัวเงินจึงไม่เหมาะสมและทำให้วัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้นเปลี่ยนแปลงไป

ผู้เขียนเห็นว่าแนวทางที่ 2 คือการยกร่างกฎหมายเฉพาะสำหรับตัวเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสม ทั้งนี้โดยอาศัยหลักการของกฎหมายแม่แบบของ UNCITRAL ว่าด้วย Electronic Transferable Records เป็นแนวทางในการร่างกฎหมาย อีกทั้งการที่ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ออกตัวแลกเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้น ธนาคารอยู่ภายใต้กฎระเบียบของธนาคารแห่งประเทศไทย และกฎหมายว่าด้วยสถาบันการเงิน ในการปรับปรุงกฎหมายนั้น จึงต้องมีการทบทวนกฎหมายอื่นๆ เพื่อให้สอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน

ทั้งนี้ตราสารอิเล็กทรอนิกส์นั้นถือเป็นเรื่องใหม่ที่ยังคงต้องศึกษากันในเชิงลึกต่อไปว่าจะมีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน และเมื่อมีขึ้นมาแล้วต้องมีกฎหมายรองรับ ต้องสามารถใช้บังคับได้จริง มิเช่นนั้นหากไม่สามารถใช้บังคับได้ในการทำธุรกิจจริง ตราสารอิเล็กทรอนิกส์นั้นก็จะไม่สามารถส่งเสริมการพัฒนาการด เนินการทางธุรกิจในยุคของเศรษฐกิจดิจิทัล

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- เดชอุดม ไกรฤทธิ์, คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 (กรุงเทพฯ: 2557) หน้า 9-10.
- ทัชชฌาย์ ทองอุไร, กฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ : GATT และ WTO : บททั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556) หน้า 43-44
- ไพฑูริย์ คงสมบุรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557), หน้า 1-5.
- ศันน์กรรณ์ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายนิติกรรม – สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 18 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557), หน้า 21-29.
- เสาวนีย์ อัครโรจน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), หน้า 194-195.
- โสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2557)
- จณัญญา บัณชุกุล. 2560. Trade Facilitation การอำนวยความสะดวกทางการค้า [ออนไลน์]. สำนักการค้าสินค้า กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. แหล่งที่มา: https://www.etda.or.th/app/webroot/content_files/13/files/TFA-Chanunya.pdf
- จริญญา บุญอมรวิทย์. พัฒนากำรของเงินตรา [ออนไลน์]. กรมธนารักษ์. แหล่งที่มา: emuseum.treasury.go.th/article/613-pattanagarncoin.html
- เจรจการค้าระหว่างประเทศ, กรม. ความตกลงว่าด้วยการอำนวยความสะดวกทางการค้า ภายใต้องค์การการค้าโลก [ออนไลน์]. กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. แหล่งที่มา: www.thaifta.com/ThaiFTA/Portals/0/การอำนวยความสะดวกทางการค้า.pdf
- ปวีรศศิ์ แพงศรีลคร และจิราภรณ์ จำระภิชะ. 2007. ระบบรักษาความปลอดภัย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.vcharkarn.com/varticle/17797>
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). Digital Economy [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.etda.or.th/digital-economy.html>
- ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ สนส. 26/2551 เรื่อง การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ให้บริการการเงินทางอิเล็กทรอนิกส์
- สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, “บันทึกความเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔,” 2556.

ภาษาอังกฤษ

International Chamber of Commerce [ICC], Banking Commission, 2017 Rethinking Trade & Finance (Paris: International Chamber of Commerce, Publications Department, 2017), p. 21-22.

United Nations Commission on International Trade Law, UNCITRAL Model Law on Electronic Transferable Records (Vienna: Publishing and Library Section, United Nations Office, 2017)

International Group of Protection & Indemnity Clubs. About the Group [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.igpandi.org/about> [ตุลาคม 2560]

Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.swift.com>

ภาคผนวก

แต่บางส่วน โดยปราศจากการตรวจสอบหรือการแทรกแซงโดยบุคคลธรรมดาในแต่ละครั้งที่มีการ ด นินนาการหรือแต่ละครั้งที่ระบบได้สร้างการตอบสนอง”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” ในมาตรา ๔ แห่ง พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

““หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า

- (๑) ราชการส่วนกลาง กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็น กรม ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น
- (๒) รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา
- (๓) องค์การมหาชนที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา
- (๔) หน่วยงานของรัฐสภา
- (๕) หน่วยงานของศาล ในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี
- (๖) องค์การตามรัฐธรรมนูญ ในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับกัลป์การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท
- (๗) องค์การอิสระที่ตั้งขึ้นตามกฎหมาย
- (๘) นิติบุคคล คณะบุคคล หรือบุคคลซึ่งมี นาจหน้าที่ด นินงานของรัฐไม่ว่าในการใดๆ”

มาตรา ๕ ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “ผู้อำนวยกร” และ “สำนักงาน” ระหว่างบทนิยามค ข้า “คณะกรรมการ” และคำว่า “รัฐมนตรี” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔

“ผู้อำนวยกร” หมายความว่า ผู้อำนวยกรส นักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

“ส สำนักงาน” หมายความว่า ส นักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วย ส นักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๘ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๙ ในกรณีที่กฎหมายก าหนดให้การใดต้องทา เป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีเอกสารมาแสดง หรือก หนดผลทางกฎหมายกรณีไม่ท าเป็น หนังสือ ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือไม่มีเอกสารมาแสดง ถ้าได้มีการจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนากลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง ให้ถือว่าข้อความ นั้นได้ท าเป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสือหรือมีเอกสารมาแสดงตามที่กฎหมายก าหนด”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๙ ในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีการลงลายมือชื่อ หรือกำหนดผลทางกฎหมาย กรณีที่ไม่มีการลงลายมือชื่อไว้ ให้ถือว่าได้มีการลงลายมือชื่อแล้ว ถ้า

(๑) ใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถแสดงเจนาของเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และ

(๒) ใช้วิธีการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(ก) วิธีการที่เชื่อถือได้โดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการสร้างหรือส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมทั้งปวง รวมถึงข้อตกลงใดๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือ

(ข) วิธีการอื่นใดที่สามารถยืนยันตัวเจ้าของลายมือชื่อและสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อตาม (๑) ได้ด้วยวิธีการนั่นเองหรือประกอบกับพยานหลักฐานอื่น

วิธีการที่เชื่อถือได้ตามวรรคหนึ่ง (๒) (ก) ให้คํ่า นึ่งถึง

(๑) ความมั่นคงและรัดกุมของการใช้วิธีการหรืออุปกรณ์ในการระบุตัวบุคคล สภาพพร้อมใช้งานของทางเลือกในการระบุตัวบุคคล กฎเกณฑ์เกี่ยวกับลายมือชื่อที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ระดับความมั่นคงปลอดภัยของการใช้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การปฏิบัติตามกระบวนการในการระบุตัวบุคคลผู้เป็นสื่อกลาง ระดับของการยอมรับหรือไม่ยอมรับ วิธีการที่ใช้ในการระบุตัวบุคคลในการทําธุรกรรม วิธีการระบุตัวบุคคล ณ ช่วงเวลาที่มีการทํา ธุรกรรมและติดต่อสื่อสาร

(๒) ลักษณะ ประเภท หรือขนาดของธุรกรรมที่ทํา จำนวนครั้งหรือความสม่าเสมอในการทํา ธุรกรรม ประเพณีทางการค้าหรือทางปฏิบัติ ความสําคัญ มูลค่าของธุรกรรมที่ทํา หรือ

(๓) ความรัดกุมของระบบการติดต่อสื่อสาร

ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับการประทับตราของนิติบุคคลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วยโดยอนุโลม”

มาตรา ๘ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๓/๑ และมาตรา ๑๓/๒ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๑๓/๑ การเสนอเพื่อทําสัญญาผ่านการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ครั้งเดียวหรือหลายครั้ง ซึ่งไม่ได้ส่งถึงบุคคลใดโดยเฉพาะเจาะจง แต่บุคคลทั่วไปที่ใช้ระบบข้อมูลนั้นสามารถเข้าถึงได้ รวมถึงการเสนอโดยให้ระบบข้อมูลสามารถโต้ตอบได้โดยอัตโนมัติ ในการทํา ทศ ซึ่งผ่านระบบ

ข้อมูลให้ถือเป็นคาเชิญชวนเพื่อทาการเสนอ เว้นแต่การเสนอเพื่อทาสัญญาระบุได้โดยแจ้งชัดถึงเจตนาของบุคคลที่ทา การเสนอที่จะผูกพันหากมีการสนองรับ

มาตรา ๑๓/๒ ห้ามมิให้ปฏิเสธความสมบูรณ์หรือการบังคับใช้ของสัญญาที่ทาโดยการโต้ตอบระหว่างระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติกับบุคคลธรรมดา หรือระหว่างระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติด้วยกัน เพียงเพราะเหตุที่ไม่มีบุคคลธรรมดาเข้าไปเกี่ยวข้องในการดาเนินการในแต่ละครั้งที่กระทำโดยระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติหรือในผลแห่งสัญญา”

มาตรา ๙ ให้ยกเลิกความใน (๑) ของวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๑) ผู้รับข้อมูลได้ตรวจสอบโดยสมควรตามวิธีการที่ผู้ส่งข้อมูลได้ตกลงหรือผูกพันตนไว้ว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ส่งข้อมูล หรือ”

มาตรา ๑๐ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๗/๑ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๑๗/๑ ในกรณีที่มีการลงข้อมูลผิดพลาดโดยบุคคลธรรมดาและส่งผ่านระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติของผู้อื่น และระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัตินั้นไม่มีช่องทางให้บุคคลดังกล่าวแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น บุคคลดังกล่าวหรือผู้แทนมีสิทธิที่จะถอนการแสดงเจตนาในส่วนที่เกิดจากการลงข้อมูลผิดพลาดได้ หาก

(๑) บุคคลดังกล่าวหรือผู้แทนได้แจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบถึงข้อผิดพลาดโดยพลันหลักจากที่ตนได้รู้ถึงข้อผิดพลาดนั้น และแสดงให้เห็นว่าได้ส่งข้อมูลผิดพลาดผ่านระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์อัตโนมัติ และ

(๒) บุคคลดังกล่าวหรือผู้แทนไม่ได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ใดๆ จากสินค้า บริการ หรือสิ่งอื่นใดอย่างมีนัยส ักัญจากอีกฝ่ายหนึ่ง”

มาตรา ๑๑ ให้ยกเลิกความใน (๔) ของวรรคหนึ่งของมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๔) ในกรณีที่กฎหมาย หนดให้การลงลายมือชื่อเป็นไปเพื่อรับรองความครบถ้วนและไม่มี การเปลี่ยนแปลงของข้อความ การเปลี่ยนแปลงใดแกข้อความนั้นสามารถตรวจพบได้นับแต่เวลาที่ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์”

มาตรา ๑๒ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๒ บุคคลย่อมมีสิทธิประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่ในกรณีจำเป็นเพื่อรักษาความมั่นคงทางการเงินและการพาณิชย์ หรือเพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและยอมรับในระบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือเพื่อป้องกันความเสียหายต่อสาธารณชน ให้มีการตราพระราชกฤษฎีกา หนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ ต้องขึ้นทะเบียน หรือต้องได้รับใบอนุญาตก่อน แล้วแต่กรณี

ในการนี้ จะก หนดให้หน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งแห่งใดเป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมดูแลในพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามวรรคหนึ่งก็ได้ หากไม่มีการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐแห่งใดเป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมดูแล ให้สำนักงานเป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ทั้งนี้ ให้หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมดูแลตามพระราชกฤษฎีกาหรือสำนักงานแล้วแต่กรณี แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว

ก่อนเสนอให้ตราพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามความเหมาะสม และน ข้อมูลที่ได้รับมาประกอบการพิจารณา

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่พระราชกฤษฎีกา หนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องแจ้งให้ทราบ ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนเริ่มการประกอบธุรกิจนั้น ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ก หนดในพระราชกฤษฎีกา

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้ง ให้ออกใบรับแจ้งเพื่อเป็นหลักฐานการแจ้งในวันที่ได้รับแจ้งนั้น และให้ผู้แจ้งประกอบธุรกิจนั้นได้ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งดังกล่าว แต่ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบในภายหลังว่าการแจ้งไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ให้มีอ นาจสั่งผู้แจ้งแก้ไขให้ถูกต้องหรือครบถ้วนและนา ผลการแก้ไขมาแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในระยะเวลาที่ก หนด

ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจไม่แก้ไขหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สั่งให้ผู้นั้นหยุดการให้บริการในส่วนที่เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในการประกอบธุรกิจนั้นนับแต่วันที่ครบก หนดระยะเวลาตามวรรคสองจนกว่าจะแก้ไขให้ถูกต้องและครบถ้วนตามค สั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่

ในการประกอบธุรกิจ ผู้แจ้งต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาและตามประกาศที่คณะกรรมการก หนด หลักเกณฑ์ตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวให้กำหนดเรื่องการชดใช้หรือเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการประกอบธุรกิจไว้ด้วย

ถ้าผู้แจ้งไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจตามวรรคสี่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งห้ามมิให้ผู้นั้นให้บริการในส่วนที่เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในการประกอบธุรกิจนั้นจนกว่าจะปฏิบัติตามให้ถูกต้องครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่ก หนดดังกล่าว

ในกรณีที่ผู้แจ้งไม่แก้ไขตามวรรคสามหรือไม่ปฏิบัติตามวรรคห้าภายในระยะเวลาเก้าสิบวัน นับแต่วันที่หยุดหรือถูกห้ามการประกอบธุรกิจ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ถอนการรับแจ้งของผู้นั้นออกจากสารบบการรับแจ้งและแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้นั้นทราบโดยเร็ว”

มาตรา ๑๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๓๓/๑ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๓๓/๑ ในกรณีที่พระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องขึ้นทะเบียน ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวต้องขอขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ก่อนเริ่มประกอบธุรกิจนั้น ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับคำขอขึ้นทะเบียนแล้ว ให้ออกใบรับการยื่นขอขึ้นทะเบียนเพื่อเป็นหลักฐานการขอขึ้นทะเบียนในวันที่ยื่นคำขอนั้น และหากพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบเอกสารและหลักฐานการขึ้นทะเบียนแล้วเห็นว่าครบถ้วนและถูกต้องตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ให้รับขึ้นทะเบียนและแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ยื่นคำขอทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำขอขึ้นทะเบียนดังกล่าว และให้ผู้ขึ้นทะเบียนประกอบธุรกิจบริการนั้นได้ตั้งแต่วันที่รับขึ้นทะเบียน

หากพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถตรวจสอบให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะเวลาตามวรรคสอง ให้ผู้ยื่นคำขอประกอบธุรกิจไปพลาถก่อนได้ นับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว

ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบก่อนการรับขึ้นทะเบียนตามวรรคสอง หรือตรวจพบหลังจากที่ผู้นั้นได้ประกอบธุรกิจบริการดังกล่าวแล้ว ว่าเอกสารและหลักฐานการขึ้นทะเบียนของผู้ขอขึ้นทะเบียนไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง ให้แจ้งเป็นหนังสือแก่ผู้ขอขึ้นทะเบียน แล้วแต่กรณี เพื่อแก้ไขให้ถูกต้องและครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด ในการนี้ ถ้าผู้ขอขึ้นทะเบียนหรือผู้ขึ้นทะเบียนไม่แก้ไขให้ถูกต้องและครบถ้วน หรือไม่ดำเนินการจนพ้นกำหนดระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สิทธิในการประกอบธุรกิจของผู้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนตามวรรคสามเป็นอันระงับและให้ถือว่าคำขอขึ้นทะเบียนนั้นตกไป หรือให้มีคำสั่งเพิกถอนการขึ้นทะเบียนของผู้ประกอบธุรกิจนั้น แล้วแต่กรณี

ในการประกอบธุรกิจ ผู้ขึ้นทะเบียนต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และตามประกาศที่คณะกรรมการกำหนด หลักเกณฑ์ตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวให้กำหนดเรื่องการชดใช้หรือเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการประกอบธุรกิจไว้ด้วย

ถ้าผู้ขึ้นทะเบียนตามวรรคหนึ่งฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจตามวรรคห้า ให้คณะกรรมการพิจารณามีคำสั่งปรับผู้นั้นไม่เกินหนึ่งล้านบาท โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมที่กระทำความผิด หลักเกณฑ์ในการพิจารณากำหนดค่าปรับให้ขึ้นไปตามที่คณะกรรมการ

กำหนด และในกรณีที่เห็นสมควรคณะกรรมการอาจมีคำสั่งให้ผู้ยื่นคำขออนุญาตแก้ไขให้ถูกต้องหรือเหมาะสมได้

ถ้าผู้ถูกปรับตามวรรคหกไม่ชำระค่าปรับ ให้คณะกรรมการมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีอาญาเพื่อบังคับชำระค่าปรับ ในกรณีนี้ ถ้าศาลพิพากษาให้ชำระค่าปรับ หากผู้ยื่นคำขอชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ให้ยึดทรัพย์สินของผู้ยื่นคำขอชำระค่าปรับ แม้มิให้เงิน มาตราการกักขังแทนค่าปรับมาใช้แก่ผู้ยื่น

ในกรณีผู้กระทำความผิดตามวรรคหกไม่ดำเนินการแก้ไขตามคำสั่งของคณะกรรมการหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจตามวรรคห้าฯ อีกภายในระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่คณะกรรมการมีคำสั่งปรับครั้งแรก คณะกรรมการอาจมีคำสั่งเพิกถอนการขึ้นทะเบียนของผู้ประกอบธุรกิจนั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งคำสั่งดังกล่าวให้ผู้ประกอบธุรกิจนั้นทราบโดยเร็ว”

มาตรา ๑๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๔ ในกรณีที่พระราชกฤษฎีกากำหนดให้การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใดเป็นกิจการที่ต้องได้รับใบอนุญาต ให้ผู้ที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจดังกล่าวยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามก าหนดในพระราชกฤษฎีกา

คุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาต หลักเกณฑ์และวิธีการขออนุญาต การออกใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การคืนใบอนุญาต และการสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ก าหนดในพระราชกฤษฎีกา

ในการประกอบธุรกิจ ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ประกาศที่คณะกรรมการก าหนด หรือเงื่อนไขในใบอนุญาต หลักเกณฑ์ตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวให้กำหนดเรื่องการชดใช้หรือเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการระงับธุรกิจไว้ด้วย

ในกรณีที่ผู้ได้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนหรือปฏิบัติไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามวรรคสาม ให้คณะกรรมการพิจารณามีคำสั่งปรับผู้ยื่นคำขอได้ไม่เกินสองล้านบาท และให้ ทราบความในมาตรา ๓๓/๑ วรรคหกและวรรคเจ็ด มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีผู้กระทำความผิดตามวรรคสี่ไม่ดำเนินการแก้ไขตามคำสั่งของคณะกรรมการหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจตามวรรคสี่ฯ อีกภายในระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่คณะกรรมการมีคำสั่งปรับครั้งแรก คณะกรรมการอาจมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตของผู้ประกอบธุรกิจนั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งคำสั่งดังกล่าวให้ผู้ประกอบธุรกิจนั้นทราบโดยเร็ว”

มาตรา ๑๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๓๔/๑ และมาตรา ๓๔/๒ ของหมวด ๓ ธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๓๔/๑ เพื่อประโยชน์ในการควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามหมวดนี้ ให้คณะกรรมการ สำนักงานหรือหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบควบคุมดูแลตามมาตรา ๓๒ วรรคสาม ประกาศกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมในเรื่องที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๓๒ ได้ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว

มาตรา ๓๔/๒ เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและกำกับการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามมาตรา ๓๒ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐหรือส ักงานที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์นั้น มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือแจ้งให้ผู้ให้บริการหรือเจ้าหน้าที่ของผู้ให้บริการ หรือบุคคลใดมาให้ข้อมูลหรือส่งเอกสารหรือหลักฐานใดๆ เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการให้บริการนั้น

(๒) ตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริง เพื่อรายงานต่อคณะกรรมการ ในกรณีให้ผู้ให้บริการได้กระทำความผิดหรือทำให้เกิดความเสียหายเพราะเหตุฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามพระราชกฤษฎีกา หรือประกาศของคณะกรรมการ

(๓) เข้าไปในสถานที่ของผู้ให้บริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตก หรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบและรวบรวมข้อเท็จจริง และยึดหรืออายัดเอกสารและหลักฐาน รวมถึงสิ่งอื่นใดที่เกี่ยวกับการให้บริการที่สงสัยว่ามีไว้หรือใช้ในการกระทำความผิด

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา นี้ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร”

มาตรา ๑๖ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสามของมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔

“เมื่อได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่งแล้ว ศาลหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญอาจพิจารณานาหลักเกณฑ์ในเรื่องใดที่กำหนดไว้ตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมาใช้บังคับแก่การดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลหรือในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแล้วแต่กรณี เพื่อให้เป็นไปตามความเหมาะสมกับอำนาจหน้าที่ของตนตามกฎหมายได้รวมถึงการกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมด้วย ทั้งนี้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

มาตรา ๑๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๖ ให้มีคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์คณะหนึ่ง ประกอบด้วยประธานกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เป็นรองประธานกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจ จำนวนแปดคน

ให้ผู้อำนวยการเป็นกรรมการและเลขานุการ และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการได้ตามความจ ขปีนแต่ไม่เกินสองคน

ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และความสามารถเป็นที่ประจักษ์ด้านการเงิน ด้านการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ ด้านวิทยาศาสตร์หรือวิศวกรรมศาสตร์ ด้านสังคมศาสตร์ หรือด้านอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการ ทั้งนี้ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องประกอบด้วยบุคคลซึ่งมิใช่ข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐที่มีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ รวมเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้วยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจ ขนวนกรรมการทั้งหมด

หลักเกณฑ์และวิธีการได้มาซึ่งประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีก าหนด”

มาตรา ๑๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๗ มาตรา ๓๘ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๓๗ ให้คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มี าจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ ส ักงานเสนอตามมาตรา ๔๓ วรรคสอง

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงานของรัฐ เอกชน และประชาชนให้ด ขนินกิจกรรมตามแผนยุทธศาสตร์ตาม (๑)

(๓) ก ำหนดมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

(๔) กากับและติดตามการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ตาม (๑) เพื่อรวบรวมข้อมูลและปัญหาเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลกระทบต่อ การดาเนินการและพัฒนาทางเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(๕) เสนอแนะต่อคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและคณะรัฐมนตรีในการจัดให้มีหรือปรับปรุงกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาธุรกรรม

(๖) เสนอแนะหรือให้คำปรึกษาต่อรัฐมนตรีในการตราพระราชกฤษฎีกาตามพระราชบัญญัตินี้

(๗) ออกระเบียบหรือประกาศเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการท ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

(๘) กำกับดูแลการประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัตินี้

(๙) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น

ในการปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามอ านาหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการมีหนังสือเรียกหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลใดมาชี้แจง ให้ข้อเท็จจริง หรือมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการค ะเนิงงานได้

ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ให้คณะกรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๓๘ ประธานกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการค ะต ๓ แห่งสี่ปี

เมื่อครบค ะหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังมีได้มีการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๓๖ ขึ้นใหม่ ให้ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากต ะแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในต ะแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ แต่ต้องไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่วันที่ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากต ะแหน่งตามวาระนั้น

มาตรา ๓๙ นอกจากการพ้นจากต ะแหน่งตามวาระตามมาตรา ๓๘ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากต ะแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออกเพราะมีความประพฤติเสื่อมเสีย บกพร่อง หรือไม่สุจริตต่อหน้าที่ หรือหย่อนความสามารถ

(๔) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๕) ได้รับโทษจ ะทุกโดยต้องค ะพิพากษาถึงที่สุดให้จ ะคุก เว้นแต่เป็นโทษส ะหรับความผิดที่ได้กระท ะ โดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๔๐ ในกรณีที่คณะกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการเท่าที่เหลืออยู่ และให้ดำเนินการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนตำแหน่งที่ว่างภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่างลง เว้นแต่วาระของกรรมการเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน”

มาตรา ๑๙ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสี่ของมาตรา ๔๑ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔

“การประชุมของคณะกรรมการอาจรชท โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้”

มาตรา ๒๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน

“มาตรา ๔๓ ให้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรกรรมของคณะกรรมการ

ให้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จัดทำแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสนอแนะคณะกรรมการให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๓๗ (๑) และจัดส่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป”

มาตรา ๒๑ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๓/๑ ในหมวด ๕ คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๔๓/๑ แผนยุทธศาสตร์ที่สำนักงานต้องจัดทำตามมาตรา ๔๓ วรรคสอง ต้องสอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดยอย่างน้อยต้องกำหนดเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) กลไกและมาตรการด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อรองรับการทาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ

(๒) มาตรการการส่งเสริมและสนับสนุนการให้มีระบบการบริการในการทาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และการให้บริการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ

(ก) กระบวนการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนามาตรฐานและกฎเกณฑ์การใช้งานทางเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้การทางานของระบบมีการเชื่อมโยงกันอย่างมีความมั่นคงพร้อมใช้งาน และมีความน่าเชื่อถือในการให้บริการ

(ข) แนวทางและมาตรการเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ รวมทั้งการประยุกต์การใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้อง

(ค) แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยเทคโนโลยีดิจิทัลด้านธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และการให้บริการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชนเพื่อใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดังกล่าว”

มาตรา ๒๒ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๔๔ ผู้ใดประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๓๓ วรรคหนึ่ง โดยฝ่าฝืนคำสั่งให้หยุดหรือคำสั่งห้ามมิให้บริการในส่วนที่เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในการประกอบธุรกิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๓๓ วรรคสาม หรือตามมาตรา ๓๓ วรรคห้า แล้วแต่กรณี หรือให้บริการในส่วนที่เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ในการประกอบธุรกิจภายหลังจากพนักงานเจ้าหน้าที่ถอนการรับแจ้งตามมาตรา ๓๓ วรรคหก ต้องระวางโทษจ คุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจ ทั้งปรับ”

มาตรา ๒๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๔/๑ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔

“มาตรา ๔๔/๑ ผู้ใดประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๓๓/๑ วรรคหนึ่ง หรือประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภายหลังจากมีคำสั่งให้เพิกถอนการขึ้นทะเบียนของคณะกรรมการตามมาตรา ๓๓/๑ วรรคสี่ หรือวรรคแปด แล้วแต่กรณี ต้องระวางโทษจ คุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจ ทั้งปรับ”

มาตรา ๒๔ ให้ยกเลิกข้อความในมาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๔๕ ผู้ใดประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๓๔ วรรคหนึ่ง หรือประกอบธุรกิจบริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ใน

ระหว่างที่มีคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือภายหลังจากมีคำสั่งให้เพิกถอนใบอนุญาตของคณะกรรมการ
ต้องระวางโทษจ คุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจ ทั้งปรับ”

มาตรา ๒๕ ให้คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่
พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงอยู่ในตำแหน่งต่อไป จนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการธุรกรรมทาง
อิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม
โดยพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๖ บรรดาการใดๆ ที่คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติ
ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้ดำเนินการไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ
และยังมีผลใช้บังคับอยู่ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไป และเมื่อได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการธุรกรรมทาง
อิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา ๑๗ แล้ว การนั้นยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จให้การดำเนินการต่อไปเป็นไป
ตามที่คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กำหนด

มาตรา ๒๗ ให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายกรัฐมนตรี

UNCITRAL Model Law on Electronic Transferable Records

CHAPTER I. GENERAL PROVISIONS

Article 1. Scope of application

1. This Law applies to electronic transferable records
2. Other than as provided for in this Law, nothing in this Law affects the application to an electronic transferable record of any rule of law governing a transferable document or instrument including any rule of law applicable to consumer protection.
3. This Law does not apply to securities, such as shares and bonds, and other investment instruments, and to [...].¹

Article 2. Definitions

For the purposes of this Law:

“Electronic record” means information generated, communicated, received or stored by electronic means, including, where appropriate, all information logically associated with or otherwise linked together so as to become part of the record whether generated contemporaneously or not;

“Electronic transferable record” is an electronic record that complies with the requirements of article 10;

“Transferable document or instrument” means a document or instrument issued on paper that entitles the holder to claim the performance of the obligation indicated in the document or instrument and to transfer the right to performance of the obligation indicated in the document or instrument through the transfer of that document or instrument.

---

¹ The enacting jurisdiction may consider including a reference to: (a) documents and instruments that may be considered transferable, but that should not fall under the scope of the Model Law; (b) documents and instruments falling under the scope of the Convention Providing a Uniform Law for Bills of Exchange and Promissory Notes (Geneva, 1930) and the Convention Providing a Uniform Law for Cheques (Geneva, 1931); and (c) electronic transferable records existing only in electronic form.

Article 3. Interpretation

1. This Law is derived from a model law of international origin. In the interpretation of this Law, regard is to be had to the international origin and to the need to promote uniformity in its application.
2. Questions concerning matters governed by this Law which are not expressly settled in it are to be settled in conformity with the general principles on which this Law is based.

Article 4. Party autonomy and privity of contract

1. The parties may derogate from or vary by agreement the following provisions of this Law: [...].²
2. Such an agreement does not affect the rights of any person that is not a party to that agreement.

Article 5. Information requirements

Nothing in this Law affects the application of any rule of law that may require a person to disclose its identity, place of business or other information, or relieves a person from the legal consequences of making inaccurate, incomplete or false statements in that regard.

Article 6. Additional information in electronic transferable records

Nothing in this Law precludes the inclusion of information in an electronic transferable record in addition to that contained in a transferable document or instrument.

Article 7. Legal recognition of an electronic transferable record

1. An electronic transferable record shall not be denied legal effect, validity or enforceability on the sole ground that it is in electronic form.
2. Nothing in this Law requires a person to use an electronic transferable record without that person's consent.

---

² The enacting jurisdiction may consider which provisions of the Model Law, if any, the parties may derogate from or vary by agreement.

3. The consent of a person to use an electronic transferable record may be inferred from the person's conduct.

CHAPTER II. PROVISIONS ON FUNCTIONAL EQUIVALENCE

Article 8. Writing

Where the law requires that information should be in writing, that requirement is met with respect to an electronic transferable record if the information contained therein is accessible so as to be usable for subsequent reference.

Article 9. Signature

Where the law requires or permits a signature of a person, that requirement is met by an electronic transferable record if a reliable method is used to identify that person and to indicate that person's intention in respect of the information contained in the electronic transferable record.

Article 10. Transferable documents or instruments

1. Where the law requires a transferable document or instrument, that requirement is met by an electronic record if:

(a) The electronic record contains the information that would be required to be contained in a transferable document or instrument; and

(b) A reliable method is used:

- (i) To identify that electronic record as the electronic transferable record;
- (ii) To render that electronic record capable of being subject to control from its creation until it ceases to have any effect or validity; and
- (iii) To retain the integrity of that electronic record.

2. The criterion for assessing integrity shall be whether information contained in the electronic transferable record, including any authorized change that arises from its creation until it ceases to have any effect or validity, has remained complete and unaltered apart from any change which arises in the normal course of communication, storage and display.

Article 11. Control

1. Where the law requires or permits the possession of a transferable document or instrument, that requirement is met with respect to an electronic transferable record if a reliable method is used:

(a) To establish exclusive control of that electronic transferable record by a person; and

(b) To identify that person as the person in control.

2. Where the law requires or permits transfer of possession of a transferable document or instrument, that requirement is met with respect to an electronic transferable record through the transfer of control over the electronic transferable record.

CHAPTER III. USE OF ELECTRONIC TRANSFERABLE RECORDS

Article 12. General reliability standard

For the purposes of *articles* 9, 10, 11, 13, 16, 17 and 18, the method referred to shall be:

(a) As reliable as appropriate for the fulfilment of the function for which the method is being used, in the light of all relevant circumstances, which may include:

- (i) Any operational rules relevant to the assessment of reliability;
- (ii) The assurance of data integrity;
- (iii) The ability to prevent unauthorized access to and use of the system;
- (iv) The security of hardware and software;
- (v) The regularity and extent of audit by an independent body;
- (vi) The existence of a declaration by a supervisory body, an accreditation body or a voluntary scheme regarding the reliability of the method;
- (vii) Any applicable industry standard; or

(b) Proven in fact to have fulfilled the function by itself or together with further evidence

*Article 13. Indication of time and place
in electronic transferable records*

Where the law requires or permits the indication of time or place with respect to a transferable document or instrument, that requirement is met if a reliable method is used to indicate that time or place with respect to an electronic transferable record.

Article 14. Place of business

1. A location is not a place of business merely because that is:
  - (a) Where equipment and technology supporting an information system used by a party in connection with electronic transferable records are located; or
  - (b) Where the information system may be accessed by other parties.
2. The sole fact that a party makes use of an electronic address or other element of an information system connected to a specific country does not create a presumption that its place of business is located in that country.

Article 15. Endorsement

Where the law requires or permits the endorsement in any form of a transferable document or instrument, that requirement is met with respect to an electronic transferable record if the information required for the endorsement is included in the electronic transferable record and that information is compliant with the requirements set forth in articles 8 and 9.

Article 16. Amendment

Where the law requires or permits the amendment of a transferable document or instrument, that requirement is met with respect to an electronic transferable record if a reliable method is used for amendment of information in the electronic transferable record so that the information is identified as such.

*Article 17. Replacement of a transferable document or instrument
with an electronic transferable record*

1. An electronic transferable record may replace a transferable document or instrument if a reliable method for the change of medium is used.
2. For the change of medium to take effect, a statement indicating a change of medium shall be inserted in the electronic transferable record.

3. Upon issuance of the electronic transferable record in accordance with inoperative and ceases to have any effect or validity.
4. A change of medium in accordance with paragraphs 1 and 2 shall not affect the rights and obligations of the parties.

*Article 18. Replace of an electronic transferable record with
a transferable document or instrument*

1. A transferable document or instrument may replace an electronic transferable record if a reliable method for the change of medium is used.
2. For the change of medium to take effect, a statement indicating a change of medium shall be inserted in the transferable document or instrument.
3. Upon issuance of the transferable document or instrument in accordance with paragraphs 1 and 2, the electronic transferable record shall be made inoperative and ceases to have any effect or validity.
4. A change of medium in accordance with paragraphs 1 and 2 shall not affect the rights and obligations of the parties.

**CHAPTER IV. CROSS-BORDER RECOGNITION OF
ELECTRONIC TRANSFERABLE RECORDS**

*Article 19. Non-discrimination of foreign
electronic transferable records*

1. An electronic transferable record shall not be denied legal effect, validity or enforceability on the sole ground that it was issued or used abroad.
2. Nothing in this Law affects the application to electronic transferable records of rules of private international law governing a transferable document or instrument.